

B

HUMANIORA

Katja Västi

VERBITTÖMÄT TAPAHTUMANILMAUKSET

Suunnannäyttäjinä LÄHDE- ja KOHDE-konstruktio

OULUN YLIOPISTON TUTKIJAKOULU;
OULUN YLIOPISTO, HUMANISTINEN TIEDEKUNTA, SUOMEN KIELI;
HELSINGIN YLIOPISTO, HUMANISTINEN TIEDEKUNTA, NYKYKIELTEN LAITOS, YLEINEN KIELITIEDE

ACTA UNIVERSITATIS OULUENSIS
B Humaniora 107

KATJA VÄSTI

**VERBITTÖMÄT
TAPAHTUMANILMAUKSET**

Suunnannäyttäjänä LÄHDE- ja KOHDE-konstruktio

Esitetään Oulun yliopiston ihmistieteiden tohtorikoulutus-
toimikunnan suostumuksella julkisesti tarkastettavaksi
Linnanmaan Keckmaninsalissa (HU106) 8. joulukuuta 2012
klo 12.00

OULUN YLIOPISTO, OULU 2012

Copyright © 2012
Acta Univ. Oul. B 107, 2012

Työn ohjaajat
Professori Helena Sulkala
Professori Tuomas Huomo
Dosentti Seppo Kittilä

Esitarkastajat
Professori Jaakko Leino
Dosentti Krista Ojutkangas

ISBN 978-952-62-0023-1 (Paperback)
ISBN 978-952-62-0024-8 (PDF)

ISSN 0355-3205 (Printed)
ISSN 1796-2218 (Online)

Kannen suunnittelu
Raimo Ahonen

JUVENES PRINT
TAMPERE 2012

Västi, Katja, Verbless expressions of events. The SOURCE and the GOAL construction in Finnish

University of Oulu Graduate School; University of Oulu, Faculty of Humanities, Finnish Language, P.O. Box 1000, FI-90014 University of Oulu, Finland; University of Helsinki, Faculty of Arts, Department of Modern Languages, General Linguistics, P.O. Box 24, FI-00014 University of Helsinki, Finland

Acta Univ. Oul. B 107, 2012

Oulu, Finland

Abstract

My thesis discusses the semantic and syntactic properties of Finnish verbless expressions of events in the light of two examples, the SOURCE construction (e.g. *Oikeusasiamieheltä huomautus* lit. 'From the ombudsman a complaint') and the GOAL construction (e.g. *Pakistanille rangaistus* lit. 'For Pakistan a punishment'). I show that they express dynamic events in a way comparable to finite constructions. However, they are not elliptic structures but genuinely verbless constructions.

The study is founded on Cognitive Construction Grammar and frame semantics, and the analysis is based on two types of data and two methods. First, I collected three sets of 500 newspaper headlines mostly from the Finnish Language Bank (the SOURCE construction, the GOAL construction, and several different verbless constructions), and analyzed them intuitively. Second, I collected paraphrases of 15 instances of the SOURCE construction and 20 instances of the GOAL construction in order to obtain information on how other native speakers of Finnish construe the data which I analyzed intuitively by myself. As a result of this experimental semantic test, I had 169–215 paraphrases per instance of the SOURCE construction and 133–165 paraphrases per instance of the GOAL construction. I then analyzed these paraphrases both semantically and syntactically.

The thesis comprises four articles. In the article *A case in search of an independent life: The semantics of the initial allative in a Finnish verbless construction*, I show that the GOAL construction is polysemous and define eight senses for it. With the help of the established senses, I also justify analyzing the construction as an independent argument structure construction and not as an elliptic structure. The article *Elävä LÄHDE: Alkuasemaisen ablatiivin merkitystyyppit verbittömässä konstruktiossa* is a similar treatment of the SOURCE construction for which I define four senses.

In the article *Mihin verbittömien konstruktioiden merkitystyyppit perustuvat? Skemaattiset ja polyseemiset tapahtumanilmaukset*, I connect the previous results explicitly with my theoretical framework. I provide an explanation for these constructions' polysemy and mechanisms of expressing events. Usually, both of these properties of argument structure constructions are associated with verbs.

In the joint article *Semantic roles and verbless constructions: A Finnish challenge for verb-centered approaches* written with Seppo Kittilä, the discussion is extended to cover also other Finnish verbless constructions. The article provides a more theoretical perspective on the topic: we link the dynamic meanings of the constructions to the concept of semantic roles and argue for the view that the concept should be divided into the concepts of argument roles and participant roles.

Keywords: ablative, allative, argument role, Cognitive Construction Grammar, Finnish, frame semantics, headline, participant role, semantic role, verbless construction

Västi, Katja, Verbittömät tapahtumanilmaukset. Suunnannäyttäjänä LÄHDE- ja KOHDE-konstruktio

Oulun yliopiston tutkijakoulu; Oulun yliopisto, Humanistinen tiedekunta, Suomen kieli, PL 1000, 90014 Oulun yliopisto; Helsingin yliopisto, Humanistinen tiedekunta, Nykykielten laitos, Yleinen kielitiede, PL 24, 00014 Helsingin yliopisto

Acta Univ. Oul. B 107, 2012

Oulu

Tiivistelmä

Käsittelen tutkimuksessani suomen kielen verbittömien tapahtumanilmausten semanttisia ja syntaktisia ominaisuuksia kahden esimerkkitapauksen avulla: LÄHDE-konstruktion (esim. *Oikeus-asiamieheltä huomautus*) ja KOHDE-konstruktion (esim. *Pakistanille rangaistus*). Osoitan, että ne ilmaisevat dynaamisia tapahtumia siinä missä verbilliset konstruktioitkin mutta eivät kuitenkaan ole elliptisiä rakenteita vaan aidosti verbittömiä.

Tutkimukseni rakentuu kognitiivisen konstruktiokieliopin ja kehyssemantiikan sekä kahdenlaisen aineiston ja menetelmän varaan. Ensinnäkin koostin pääasiassa Kielipankin osakokoelmista mutta osin myös muista lähteistä kolme 500 otsikon kokoista toteutuma-aineistoa (LÄHDE-konstruktio, KOHDE-konstruktio ja useat erilaiset verbittömät konstruktioit). Niiden analyysi perustuu intuitiiviseen semanttiseen luokitteluun. LÄHDE- ja KOHDE-konstruktioista käytössäni olivat lisäksi kokeellisen semantiikan tuottamat parafrasaaineistot: selvitin, miten koehenkilöt tulkitsevat 15 LÄHDE-konstruktion ja 20 KOHDE-konstruktion intuitiivisesti analysoimaani toteutumaa. LÄHDE-konstruktion testi tuotti 169–215 parafrasia otsikkoa kohden, KOHDE-konstruktion on 133–165. Analysoin ne sekä semanttisesti että syntaktisesti.

Tutkimukseni koostuu neljästä artikkelista. Artikkelissa *A case in search of an independent life. The semantics of the initial allative in a Finnish verbless construction* esitän, että KOHDE-konstruktio on polyseeminen. Määrittelen sille kahdeksan merkitystyyppiä, joiden avulla myös perustelen, miksi kyseessä on itsenäinen argumenttirakennekonstruktio eikä elliptinen rakenne. Artikkelissa *Elävä LÄHDE. Alkuasemaisen ablatiivin merkitystyyppit verbittömässä konstruktiossa* käsittelen vastaavasti LÄHDE-konstruktioita, jolle määrittelen neljä merkitystyyppiä.

Artikkelissa *Mihin verbittömien konstruktioiden merkitystyyppit perustuvat? Skemaattiset ja polyseemiset tapahtumanilmaukset* kytken tulokset selvemmin teoreettiseen viitekehykseeni. Selitän, miksi tarkastelemani konstruktioit ilmaisevat tapahtumia ja ovat polyseemisiä, vaikka niissä ei ole verbiä, johon sekä tapahtuman ilmaiseminen että argumenttirakennekonstruktion polyseemisyys yleensä yhdistetään.

Seppo Kittilän kanssa kirjoittamassani yhteisartikkelissa *Semantic roles and verbless constructions. A Finnish challenge for verb-centered approaches* laajennamme suomen verbittömien konstruktioiden tarkastelun LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion ulkopuolelle ja yhä teoreettisemmalle tasolle. Liitämme verbittömien konstruktioiden tapahtumamerkitykset semanttisen roolin käsitteeseen sekä perustelemme, miksi se pitäisi jakaa argumentti- ja osallistujaroolin käsitteiksi.

Asiasanat: ablatiivi, allatiivi, argumenttirooli, kehyssemantiikka, kognitiivinen konstruktiokielioppi, osallistujarooli, otsikko, semanttinen rooli, suomen kieli, verbittömä konstruktio

Alkusanat

Väitöskirjatyöni käynnistyi Lehtori Anna Vuorion rahaston, Oulun yliopiston Kulttuurin ja vuorovaikutuksen tutkijakoulun sekä Alfred Kordelinin yleisen edistys- ja sivistysrahaston apurahojen turvin ja valmistui Suomen Akatemian rahoittamassa projektissa *R (vastaanottaja/päämäärä) argumenttien merkintä: kieltenvälisiä, uralilaisia, kielihistoriallisia ja kokeellisia näkökulmia* (nro 1127724). Kiitän näitä tahoja tutkimukseni mahdollistamisesta; en olisi pystynyt tähän työhön ilman kokopäiväistä rahoitusta.

Väitöskirjani esitarkastajat professori Jaakko Leino ja dosentti Krista Ojutkangas kommentoivat työtäni äärimmäisen huolellisesti ja asiantuntevasti sekä rakentavan ja perustellun kriittisesti, mitä arvostan suuresti ja mikä auttoi minua vielä loppuvaiheessakin selvästi parantamaan jälkeäni. Olen hyvin kiitollinen kummallekin.

Matkan varrella tutkimustani vei eteenpäin tasaisen varmasti kolmen ohjaajani monitahoinen tuki. Minulle ei olisi tullut mieleenkään ryhtyä jatko-opiskelijaksi, ellei Helena Sulkala olisi sitä ehdottanut, joten hänen ansiostaan olen nyt tässä tilanteessa. Tuomas Huumo puolestaan kommentoi tuottamiani tekstejä vaikuttavan tarkkanäköisesti ja syvällisesti pitkin väitöskirjantekoprosessiani. Toivon, että viimeistään tässä vaiheessa käy selväksi, miten onnellinen olen koko ajan ollut hänen avustaan. Seppo Kittilän kokonaisvaltainen ohjaus taas on ollut aivan korvaamatonta. Hän käytti valtavasti aikaansa kaikkien hakemusteni, abstraktieni, esitelmieni, artikkelieni ja väitöskirjan yhteenvedon eri versioiden lukemiseen sekä palkkasi minut Akatemian projektiin, jonka suojissa pääsin nauttimaan suomalaisessa mittakaavassa poikkeuksellisen monipuolisesta kielitieteellisestä jatkokoulutuksesta. Osallistuimme aktiivisesti konferensseihin, ja lisäksi ensin kesällä 2009 sain lähteä opiskelemaan Berkeleyssä järjestettyyn Linguistic Society of American instituuttiin ja sitten kesällä 2010 Leipzigissa järjestettyyn typologian kesäkouluun. Uskon niiden kehittäneen kielitieteellistä ymmärrystäni huomattavasti, ja ne olivat muutenkin ihanaa aikaa. Erityiskiitos Aki-Juhani Kyröläiselle siitä, että hän lupasi olla – ja olikin – seuranani valtameren tuolla puolen, sekä Pekka Posiolle ja Erika Sandmanille kaikkien aikojen ylellisimmästä kämppekaveruudesta Saksassa! Pekka ja Erika ovat myös olleet unelmieni veli- ja sisaruoli Sepon enkeleissä.

Sepon ja itseni lisäksi Akatemian projektiimme ovat kuuluneet Jussi Ylikoski ja Ante Aikio. Käsitän hyvin, miten onnekas olen ollut saadessani työskennellä niin älykkäiden, laajasti sivistyneiden ja hyvien ihmisten kanssa. Haluankin kiittää kumpaakin mahdollisuudesta oppia enemmän kielitieteestä heidän esimerkkiään tarkkailemalla.

Ilman Jari Sivosta en kuitenkaan olisi löytänyt tietäni yllä kuvaamieni ainutlaatuisten mahdollisuuksien äärelle. Kiitos siis hänelle kolmannen ohjaajan esittelemisestä!

Sain onnekseni kuulua myös valtakunnalliseen kielentutkimuksen tutkijakouluun Langnetiin omarahoitteisena opiskelijana vuosina 2007–2010. Sinä aikana pääsin osaksi kahta mainiota porukkaa: aloitin *Kielen rakenteet käytössä* -ohjelmassa ja siirryin loppuajaksi *Kielioppi ja kielen teoria* -ohjelmaan. Langnet-kausi oli minulle erittäin hyödyllistä ja monin tavoin merkityksellistä aikaa. Kiitän niin arvokkaasta ohjaus- ja vertaistuesta kuin unohtumattomasta seurastakin kaikkia heitä, jotka opin tuntemaan Langnetissa.

Viimeisimpänä – eikä tosiaankaan vähäisimpänä – kiitoslistassani seisoo loppuosa oululaisesta työyhteisöstäni, joka on kohtuuton vertailukohta kaikille mahdollisille tuleville työyhteisöilleni. En mitenkään onnistu näin rajatussa ja julkisessa tilassa kiittämään jokaista erikseen kaikesta siitä, mistä kiitos kuuluisi antaa, joten sen sijaan mainitsen esimerkinomaisesti työhön liittyviä arkeni kohokohtia. Niinpä kiitän sydämellisesti Harri Mantilaa fennistisen sivukirjaston ensiluokkaisesta palvelusta ja joustavista aukioloajoista sekä tuskastuttavien hallinnollisten kiemuroiden selvittelystä; Sisko Brunnia – tässä heti teen poikkeuksen edellä esittämäni rajaukseen – ensinnäkin vaatimattomasti kaikesta, toiseksi urauurtavasta bilevastaavuudesta ja kolmanneksi loputtomiin semanttisiin kyselyihini vastaamisesta; Santeri Palviaista auliista avusta epätoivoisissa yrityksissäni tuottaa englanninkielistä tekstiä ja yleisemminkin alati auki olevasta ovesta, jolla olen totta tosiaan rampannut kielitieteellisten – muita ei mainita tässä – aiheiden ilahduttamana, hämmentämänä ja kiihdyttämänä; Jarmo Jantusta loistonaapuruudesta; Marketta Harju-Auttia ja Merja Karjalaista kattavasti hyvästä työtoveruudesta; Minna Sääskilahaeta konferenssien matkaseurasta sekä pienryhmäohjauksesta, jota ilman en tietenkään olisi koskaan väitellyt; Niina Kunnasta ja Elina Palolaa esimerkin näyttämisestä ja vankkumattomasta kannustuksesta; Merja Torvista, Anna-Kaisa Räisästä, Laura Arolaa, Maija Saviniemeä, Marianne Spoelmania ja Pauliina Siitosta priimasta vertaistuesta; Elina Kangasta tutkimusapulaisuudesta ablatiivien äärellä ja lauantaityöpäivän henkis-moraalisesta tuesta. Yhteisöömme on kuulunut monia muitakin määräaikaisia laatuyksilöitä, kuten Liisa-Maria Lehto, jotka ovat olennaisesti parantaneet arkeni laatua, mistä olen ikionnellinen. Todellakin kiitos!

Oulussa 6.11.2012

Katja Västi

Osajulkaisuluettelo

Artikkeliväitöskirjani sisältää yhteenvedon sekä seuraavat neljä artikkelia, joihin viitataan yhteenvedossa artikkeleina 1, 2, 3 ja 4.

1. VÄSTI, KATJA 2011a: A case in search of an independent life. Semantics of the initial allative in a Finnish verbless construction. – Seppo Kittilä, Katja Västi & Jussi Ylikoski (toim.), *Case, animacy and semantic roles* s. 65–109. *Typological Studies in Language* 99. Amsterdam: John Benjamins.
2. VÄSTI, KATJA 2012: Elävä LÄHDE: Alkuasemaisen ablatiivin merkitystyyppit verbittömässä konstruktiossa. – *Virittäjä* 116 s. 67–97.
3. VÄSTI, KATJA 2011b: Mihin verbittömien konstruktioiden merkitystyyppit perustuvat? Skemaattiset ja polyseemiset tapahtumanilmaukset. – *Sananjalka* 53 s. 34–60.
4. VÄSTI, KATJA – KITILÄ, SEPPO painossa: Semantic roles and verbless constructions. A Finnish challenge for verb-centered approaches – *Studies in Language*. (Based on ”Semantic roles and verbless constructions. A Finnish challenge for verb-centered approaches”. In *Studies in Language*. 2014. With kind permission by John Benjamins Publishing Company, Amsterdam & Philadelphia.)

Sisällys

Abstract	
Tiivistelmä	
Alkusanat	7
Osajulkaisuluettelo	9
Sisällys	11
1 Johdanto	13
1.1 Aluksi.....	13
1.2 Tutkimuksen kohde ja tavoitteet	15
1.3 Verbittömien rakenteiden tutkimus	18
1.4 Ablatiivin ja allatiivin tutkimus	23
2 Tutkimusaineistot ja -menetelmät	27
2.1 Käsiteltyt konstruktioit.....	27
2.2 Toteutuma-aineistot ja intuitiivinen semanttinen analyysi	31
2.3 Parafraasitesti ja sen tuottamat aineistot	35
3 Teoreettinen viitekehys	39
3.1 Kognitiivinen konstruktioikielioppi	41
3.2 Kehysemantiikka	49
4 Tulokset	55
4.1 Itsenäiset, polyseemiset ja monitulkintaiset konstruktioit.....	55
4.2 LÄHDE-konstruktion merkitys.....	59
4.3 KOHDE-konstruktion merkitys	66
4.4 Verbittömät tapahtumanilmaukset.....	73
4.5 Semanttiset roolit	76
5 Lopuksi	81
Lähteet	85
Liittet	97
Osajulkaisuluettelo	101

1 Johdanto

1.1 Aluksi

Kieliopilliset tutkimukset rakentuvat tavallisesti lause-käsitteen ympärille, ja lauseen tärkeimpänä yksittäisenä elementtinä pidetään finiittimuotoista verbiä varsin yksimielisesti (ks. myös Visapää 2002: 18; 2008: 17–20). Todennäköisesti sen seurauksena todellisessa kielenkäytössä havaittuja hyvin lausemaksiakin mutta finiittiverbittömiä rakenteita (tästä eteenpäin käytän finiittiverbittömyydestä lyhempää termiä verbittömyys) on tutkimusten selvässä enemmistössä pidetty syntaktisesti vajaina eli tavalla tai toisella toissijaisina ”normaaleille”, ”täydellisille” lauseille (ks. suomen kielestä esim. Penttilä 1963: 665–667; Siro 1964: 12–13, 16–17; Enkvist 1975: 40–42; Hakulinen & Karlsson 1979: 64–65; NK 1991: 137–138; ISK 2004: 827–828, 839–841; Makkonen-Craig 2006: 94–95; Karlsson 2008: 122).¹ Verbittömät ilmaukset on siis analysoitu jonkin toisen rakenteen kautta sen sijaan, että niille olisi annettu itsenäinen asema. Näissä tapauksissa verbittömyys on selitetty muun muassa ellipsisistä johtuvaksi, puhtaasti rakenteelliseksi ilmiöksi. Tällaiset analyysit eivät kuitenkaan tunnu kaikissa tapauksissa täysin luontevilta, ja enenevässä määrin, varsinkin kognitiivisen kielentutkimuksen piirissä, verbittömiä rakenteita onkin alettu tarkastella niiden omilla ehdoilla. Oma työni liittyy tähän tutkimuslinjaan, joka korostaa, etteivät verbittömät konstruktiot ole läheskään niin marginaalisia kuin on haluttu ymmärtää (ks. Kotilainen 2007a; Visapää 2002; 2005; 2008).

Käsillä olevan yhteenvedon lisäksi tutkimukseni käsittää neljä artikkelia. Artikkelissa 1 *A case in search of an independent life. The semantics of the initial allative in a Finnish verbless construction* esitän tarkastelemalleni KOHDE-konstruktioille (ks. luvut 1.2 ja 2.1) kahdeksan merkitystyyppiä sillä perusteella, miten itse hahmotan intuitiivisesti sen toteutumien merkityksiä ja mitä teettämäni

---

¹ Verbittömiä rakenteita koskeva terminologia ei ole vakiintunutta, vaan eri lähteissä puhutaan ainakin nominaalilauseista (siis silloinkin, kun ei tarkoiteta vain kopulattomia predikatiivilauseita tyyppiä *Terä veitsen, järki miehen kunnia*; esim. Penttilä 1963: 643; Hankala 1994: 57–58), elliptisistä lauseista (siis silloinkin, kun ei tarkoiteta ellipsiä sellaisena kuin määrittelen sen luvussa 1.2; esim. Penttilä 1963: 643), vaillinaisista lauseista (esim. Penttilä 1963: 643; Siro 1964: 13; Hakulinen & Karlsson 1979: 64; NK 1991: 137; Karlsson 2008: 122), katkelmista (Piutula 1975), fragmenteista (esim. Enkvist 1975: 40–42; Hakulinen & Karlsson 1979: 64; Niemikorpi 1994; Vahtera 1996; 1999; 2005; 2009; Heikkilä 2006: 106–109, 116) ja verbittömistä lausumista (ISK 2004: 840; Makkonen-Craig 2005: 165–172; 2006: 94–95; Komppa 2006: 82). Lisäksi samat termit eivät yleensä kata täysin samoja rakenteita eri tutkijoiden käyttäminä.

kyselytutkimuksen tuloksista voi päätellä (ks. luvut 2.2 ja 2.3). Näiden merkitystyyppien avulla myös perustelen, miksi kyseessä on itsenäinen argumenttirakennekonstruktio. Artikkelissa 2 *Elävä LÄHDE. Alkuasemaisen ablatiivin merkitystyyppit verbittömässä konstruktiossa* esitän vastaavasti toiselle tarkastelemalleni konstruktioille, LÄHDE-konstruktioille (ks. luvut 1.2 ja 2.1), neljä merkitystyyppiä ja perustelen myös sen itsenäisyyttä. Artikkelissa 3 *Mihin verbittömien konstruktioiden merkitystyyppit perustuvat? Skemaattiset ja polyseemiset tapahtumanilmaukset* kytken artikkeleissa 1 ja 2 esittämäni LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion merkitystyyppit teoreettiseen viitekehykseeni eli kognitiiviseen konstruktiokielioppiin ja kehysesemantiikkaan. Selitän, miksi tarkastelemani konstruktioit ilmaisevat tapahtumia ja ovat polyseemisiä, vaikka niissä ei ole verbiä, johon sekä tapahtuman ilmaiseminen että argumenttirakennekonstruktion polyseemisyys yleensä yhdistetään. Artikkelissa 4 *Semantic roles and verbless constructions. A Finnish challenge for verb-centered approaches* laajennan yhdessä Seppo Kittilän kanssa verbittömien konstruktioiden tarkastelun LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion ulkopuolelle. Käsittelemme verbittömien konstruktioiden tapahtumamerkityksiä yleisemmin liittämällä ne semanttisen roolin käsitteeseen sekä perustelemme, miksi se olisi hyödyllistä jakaa Goldbergin (1995) esimerkin mukaisesti kahdeksi eri käsitteeksi, argumentti- ja osallistujarooliksi.

Tämä tutkimukseni yhteenveto etenee niin, että aivan aluksi esittelen ja rajaan tutkimuskohteeni sekä määrittelen tutkimukseni tavoitteet (luku 1.2). Sen jälkeen suhteutan oman työni aikaisempaan tutkimukseen erityisesti verbittömien rakenteiden näkökulmasta (luku 1.3.), mutta nostan esiin myös suomen sijoja koskevia tutkimuksia (luku 1.4). Luvussa 2 selvitän, millaiseen tutkimusasetelmaan työni perustuu: rajaan ja määrittelen tarkastelemani konstruktioit (2.1), kuvaan käyttämäni otsikkoaineiston ja siihen soveltamani intuitiivisen analyysimenetelmän (2.2) sekä selitän, millaisiin teoreettisiin oletuksiin kehrittelemäni parafrasitit perustuvat ja millaista tutkimusaineistoa ne tuottivat. Luvussa 3 esittelen teoreettisen viitekehykseni keskeisimmät lähtökohdat ja ominaisuudet erikseen kognitiivisen konstruktiokieliopin (luku 3.1) ja kehysesemantiikan (3.2) osalta. Lopuksi käsittelemme tutkimukseni tuloksia pääasiassa artikkeleittain (luku 4) ja esitän päätelmäni niiden merkityksestä (luku 5).

1.2 Tutkimuksen kohde ja tavoitteet

Tarkasteluni keskeisimpinä kohteina on kaksi suomen kielen verbitöntä konstruktiota, ablatiivialkuinen LÄHDE-konstruktio (esim. *Tellervo Koivistolta muistelmat* (A)) ja allatiivialkuinen KOHDE-konstruktio (esim. *Kunnille valinnanvaraa verotukseen* (A)).² Käsittelen niitä artikkeleissani 1–3. Artikkelissa 4 otan tarkasteluun mukaan myös kaikki muut aineistostani löytämäni verbittömät konstruktiot, joita pidän syntaktisesti vastaavanlaisina kuin LÄHDE- ja KOHDE-konstruktiota. Näiden konstruktioiden pitämiseen elliptisinä ei ole empiirisiä perusteita. Sen sijaan useat eri seikat viittaavat siihen, että kyseessä ovat itsenäiset konstruktiot, jotka ovat lähtökohtaisesti verbittömiä ja joilla on omat tehtävänsä. LÄHDE- ja KOHDE-konstruktio toimivat esimerkkitapauksina, joiden avulla pyrin hahmottelemaan sentyyppisille verbittömille konstruktioille luontevampaa paikkaa suomen kieliopissa. Analyysini on ennen kaikkea semanttinen: jos konstruktioilla on eri merkitys kuin jollakin sitä muodollisesti muuten vastaavalla mutta verbin sisältävällä konstruktioilla, se ei voi olla tämän elliptinen versio (ks. ellipsin määritelmästä luku 1.3).

Tutkimuksellani on myös yleisempi ulottuvuus, sillä analyysillani on seurauksia kielitieteen teorianmuodostukselle, varsinkin verbin osuudelle kieliopissa. Verbien merkitykset edustavat suhteellisen yksityiskohtaisia tulkintoja maailmassa esiintyvistä tilanteista – staattisista tiloista ja dynaamisista tapahtumista – ja niihin sisältyy monenlaista kielenulkoista taustatietoa, jota voi kutsua semanttiseksi kehykseksi (esim. Levin & Rappaport Hovav 1995: 19–20; Goldberg 1995: 40; Pajunen 2001: 19–23). Niinpä verbilliset lauseet ilmaisevat tilanteita. Kuitenkin myös tutkimani verbittömät konstruktiot selvästi ilmaisevat tilanteita, tarkemmin sanottuna tapahtumia eli dynaamisia, jonkinlaisen muutoksen sisältäviä tilanteita (ks. myös Heikkinen 1999: 125; Makkonen-Craig 2005: 166; Schneider 2000: 45–46, 55–58; Visapää 2002: 63). Kieliopillisten kategorioiden työnjako ei siis ole aivan niin selvä, että vain verbien avulla voidaan ilmaista tilanteita. Tähän liittyy myös kysymys semanttisten roolien käsitteen asemasta kielioppiteoriassa, koska hallitseva näkemys on ollut, että semanttiset roolit sisältyvät verbien merkityksiin. Kuitenkin myös aineistoni aidosti verbittömien konstruktioiden elementeille voi esittää semanttiset roolit,

---

² Selitän erilaisten muotoilujen, kuten pienten kapiteelien, merkityksen luvussa 3.1 teoreettisen viitekehyksen yhteydessä ja esimerkkiotsikoiden jäljessä esiintyvät lyhenteet aineiston esittelyn yhteydessä luvussa 2.2.

joten semanttisten roolien käsitteen asemaa kielioppiteorioissa on syytä pohtia uudelleen.

Verbittömyys on laaja aihe, jota voi lähestyä lukuisista näkökulmista ja josta riittää työsarkaa monille kielentutkijoille. Olenkin rajannut tutkimuskohdettani paljon. Ensinnäkin on tärkeä huomata, että työni ei ole tekstintutkimusta: en tutki ”pikkutekstejä” (*little texts*; ks. esim. Halliday 1994: 392–397) tai – vielä tarkemmin rajattuna – otsikkokieltä sinänsä, vaan otsikoissa taajaan esiintyvät verbittömät konstruktiot yksinkertaisesti toimivat tutkimusaineistonani tarkastellessani tätä kieliopin perifeeriseksi miellettyä ja sen mukaisesti vähän huomioitua aluetta. En siis pyri selittämään, miksi juuri otsikoissa esiintyy paljon verbittömiä konstruktioita, tai analysoimaan otsikoita kielimuotona (ks. otsikkokielen tutkimuksesta esim. Åkermalm 1965; Conon 1973; Mårdh 1980 ja siinä mainitut lähteet; Simon-Vandenberg 1981; Vahtera 2009 ja siinä mainitut lähteet). Toisaalta tutkimukseni semanttinen näkökulma ei tarkoita, että pyrin löytämään aineistoni yksittäisten otsikoiden ”todellisen” merkityksen kontekstissaan. Sen sijaan analysoin LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion semantiikkaa, merkityspotentiaalia, koska näkökulmani on, että argumenttirakennekonstruktiot itsessään ovat merkityksellisiä elementtejä. Kuten esitän artikkelissani 3, erilaisilla kontekstuaalisilla tekijöillä todella on olennainen osuus verbittömien konstruktioiden toteutumien reaalisessa tulkinnassa, ja niiden otsikkous sinänsä todella vaikuttaa tulkintaan, mutta keskityn työssäni semanttisiin yleistyksiin, jotka koskevat tutkimiani konstruktioita, siis abstraktia kieliopillista tasoa. Lisäksi tutkimuksessani on fennistinen näkökulma. Syvällinen perehtyminen muiden kielten verbittömiä rakenteita koskevaan kirjallisuuteen ei ole ollut mahdollista tässä yhteydessä, vaikka esimerkiksi saksasta, ruotsista ja englannista on olemassa jonkin verran verbittömyyteen liittyvää tutkimusta. Myös suomen kielestä olen joutunut rajaamaan tutkimukseni ulkopuolelle hyvin monia teorianmuodostuksen kannalta kiinnostavia ja varmasti olennaisia verbittömiä rakenteita, koska yhdellä kertaa on mahdotonta paneutua useaan erittäin vähän tutkittuun kohteeseen. Olen siis pyrkinyt pikemminkin analysoimaan huolellisesti pienen määrän rakenteita kuin pinnallisemmin suuremman määrän. Ulkopaikallissijasarjan kokonaisuuden näkökulmasta olisi erityisen perusteltua tutkia verbittömiä adessiivialkuista konstruktioita (esim. *Yrittäjillä hilpeät juhlat* (A)) ablatiivi- ja allatiivialkuisen rinnalla. Keskityn kuitenkin tässä tutkimuksessa dynaamisia tilanteita eli tapahtumia keskeisinä merkityksinään ilmaiseviin konstruktioihin; adessiivialkuisella konstruktiolla esitetään ensisijaisesti staattisia tilanteita eli tiloja. Oletan silti, että lähestymistapaani voi soveltaa kaikenlaisiin

tilanteita ilmaiseviin itsenäisiin verbittömiin konstruktioihin, myös merkitykseltään staattisiin (esim. *Ovi raollaan* (A), *Kaikki niinkuin* [sic] *ennenkin* (A)). Sen sijaan selkeämmin tutkimuskysymykseni ulkopuolella ovat kaikki sellaiset rakenteet, joissa mitä ilmeisimmin on verbin liittomuodon tai verbiliiton *olla*-apuverbitön versio (esim. *Kolumbia [on] väsynyt pitkiin sateisiin* (A)). Koska tutkin pitkälti lausemaisia, aidosti verbittömiä ja täysin produktiivisia konstruktioita, esittämäni analyysi ei myöskään sellaisenaan sovi esimerkiksi verbin infinitiivimuodon sisältäviin konstruktioihin, joista kieltoverbittömiä kieltokonstruktioita (esim. *Sitä kaikkea voi huomata*) on tutkinut Kotilainen (2007a) ja finiittiverbittömiä A-infinitiivikonstruktioita (esim. *Asua täällä susien ja karhujen keskellä*) Visapää (2002; 2005; 2008). Samasta syystä analyysini ei kata enemmän tai vähemmän idiomaattisia verbittömiä rakenteitakaan, kuten huudahduksia, kehotuksia, käskyjä, toivomuksia, tervehdyksiä ja tunteenpurkauksia (esim. *Voi tätä maailmaa!*, *Ulos, törkimys!*).

Tutkimukseni tavoite on ensinnäkin yksityiskohtaisen semanttisen analyysin avulla osoittaa, että LÄHDE- ja KOHDE-konstruktio ovat suomen kielioppiin kuuluvia itsenäisiä yksikköjä, luontaisesti verbittömiä konstruktioita, eivätkä joidenkin verbillisten lauseiden elliptisiä muotoja, ja että tämä perustuu siihen jo aiemmin esitettyyn (erityisesti Helasvuo 1991; 2001; ks. myös ISK 2004: 915) analyysiin, että suomen sijat voivat toimia itsenäisinä predikaatteina tapahtumanilmauksissa. Otsikkokieli on tutkimilleni konstruktioille leimallinen esiintymisympäristö, mutta yleensäkin on tavallista, että konstruktion esiintyminen painottuu tiettyihin yhteyksiin, kuten tyyli- tai tekstilajeihin (esim. Ruppenhofer & Michaelis 2010 ja siinä mainitut lähteet). Toiseksi tavoitteeni on osoittaa, että niin LÄHDE- ja KOHDE-konstruktioita kuin muitakin vastaavia verbittömiä konstruktioita voi pitää nimenomaan argumenttirakennekonstruktioina, ja sen perusteella puolustaa sitä Goldbergin korostamaa (esim. 1995; 1998; 2005; 2006; 2010) näkemystä, että argumenttirakennekonstruktioit itsessään voivat olla polyseemisiä morfeemien ja lekseemien tapaan. Tähän argumenttirakennekonstruktioiden luonteeseen kytkeytyy myös kolmas tavoitteeni: pyrin aineistoni avulla tukemaan sitäkin Goldbergin näkemystä, että semanttisten roolien käsite olisi hyödyllistä jakaa argumenttiroolien ja osallistujaroolien käsitteiksi, niin että argumenttiroolit analysoitaisiin argumenttirakennekonstruktioiden ominaisuuksina ja osallistujaroolit verbien nimeämien tilanteiden tai laajempien tilannelajien ominaisuuksina.

1.3 Verbittömien rakenteiden tutkimus

Esittelen tässä luvussa sellaista verbittömyyden tutkimusta, joka liittyy läheisesti omaan työhöni joko aineistonsa tai lähestymistapansa kannalta. Edellisessä luvussa esittämästäni tutkimuskohteen rajauksesta seuraa esimerkiksi, että pyrin käsittelemään fennistisiä tutkimuksia kattavasti ja muita kieliä koskevia tai yleiskielitieteellisiä tutkimuksia vain niiltä osin, kuin niiden tutkimuskysymykset ja tulokset ovat suoraan merkityksellisiä fennistisille tutkimuksille. Tietääkseni verbittömyyttä ei kuitenkaan ole tutkittu laajasti missään. Huomattava osa alla mainituista töistä on laudatur- ja pro gradu -tutkielmia, mikä osaltaan kertoo siitä, miten vähän verbittömiä rakenteita on tutkittu myös fennistiikassa. Sen lisäksi, että tähänastisen verbittömyyden tutkimuksen kokonaismäärä on vaatimaton, myös tutkimuksen näkökulma on vaihdellut suhteellisen vähän. Morfosyntaktiset ja tekstintutkimukselliset näkökulmat ovat hallinneet alaa, kun taas syvällisiä semanttisia analyyseja ei juurikaan ole esitetty.

Näkemykseni verbittömistä (”predikaatittomista”) otsikoista itsenäisinä konstruktioina alkoi kehittyä pro gradu -tutkielmassani, jossa tarkastelin useita lausemaisia rakenteita (Västi 2005). Useimmissa suomen kielen verbittömien rakenteiden syntaksia sivuavissa tai suoraan käsittelevissä tutkimuksissa kuitenkin lähdetään siitä, että kaikki tavatut lausemaisat rakenteet – vaikka niitä olisi luokiteltu eri tavoin – perustuvat verbilliseen, ”täydelliseen” lauseeseen. Tavallisesti verbittömät rakenteet on perinteisen, strukturalistisen, generatiivisen tai dependenssikieliopin viitekehyksen ohjaamana eksplisiittisesti yleistetty elliptisiksi tai niitä on implisiittisesti käsitelty sellaisina (Penttilä 1963: 643, 666; Paananen 1969; Vuoriniemi 1973: 51; Huhtinen 1975; Tossavainen 1976; Parvinen 1978; Kangasharju 1980; Sorsa 1983; Hirvinen 1984; Honka-Hallila 1984; Rönkkö 1985; Yli-Vakkuri 1986: 277–280; Hakala 1988; Jokinen 1993; Pekkarinen 2000; Ylipartanen 2001; Paukkunen 2002; Siitonen 2003³). Näissä tapauksissa ellipsin käsite on yksinkertaisesti tarkoittanut sitä, että verbitön rakenne on analysoitu lauseeksi, josta on poistettu verbi (ja mahdollisesti muutakin) esimerkiksi erilaisten transformaatioiden avulla.

Oma käsitykseni sen sijaan on, että kaikkea verbittömyyttä ei voi kuvata samalla tavalla, vaan on olemassa monenlaisia verbittömiä rakenteita (ks. niiden tyypittelystä myös Aalto 1971; Hakulinen 1978). Jotkin verbittömät ilmaukset

---

³ Siitosen tutkimuksessa kuitenkin paikoitellen näkyy orastava vaihtoehtoinen analyysi: ”Sijakehikkoa voidaan tarkastella (...) myös rakenteena, joka ei verbiä kaipaa. Tällöin se on itsenäinen perusrakenne (...)” (2003: 80).

tosiaan voi analysoida niin, että niiden merkitykseen sisältyy tietty verbi, vaikka sitä ei olekaan ilmaistu (esim. *Suodattimien vaihtumisen seurauksena kahvi maistui teeltä ja tee Ø kahvilta*) – minun luokittelussani vain tällaiset tapaukset ovat elliptisiä, mutta ne eivät sisälly aineistooni (ks. luku 2.1). Finiittiverbin ellipsi tarkoittaa siis sitä, että rinnasteisessa yhdysrakenteessa verbi on ilmaistu vain ensimmäisessä lauseessa. Tällainen verbittömyys kytkeytyy laajempaan kielen yksikköön kuin lauseeseen (tai johonkin tehtävältään sen veroiseen). Esimerkiksi edellisen esimerkkivirkkeen jälkimmäistä lausetta *tee kahvilta* ei ole tarkoitettu itsenäiseksi, vaan diskurssitason syistä siinä ei ole toistettu edellä mainittua verbiä *maistui*; käytännössä se kuitenkin ilmaisee tilaa 'tee maistui kahvilta'. Toisin sanoen ellipsi perustuu toisteisuuden välttämiseen, minkä seurauksena kuulija tai lukija pystyy hahmottamaan toistamatta jätetyn elementin. Kyseessä on erityinen kieliopillinen ilmiö, jota aineistoni otsikot eivät voi edustaa, koska ne eivät ole yhdysrakenteen osia. (Ks. ISK 2004: 1124–1125, 1132–1135; vrt. Vahtera 2009: 65–67.)

On useita muitakin tutkijoita, joista ei ole tuntunut perustellulta määritellä kaikkia verbittömiä rakenteita elliptisiksi. Piutula haluaa tutkielmassaan antaa kuvan ”otsikkokielen katkelmallisuudesta sellaisena, kuin se on todellisuudessa, spekuloida sillä, mitä mahdollisesti on jätetty pois” (1975: 49). Hänen teoreettisena viitekehystenään on ”katkelmallisten lauseiden kielimalli”, joka perustuu Heinrich Straumannin (1935) tutkimukseen englannin kielen *block-languagesta*, jota esiintyy esimerkiksi sähköissä, otsikoissa ja tietosanakirjoissa, sekä Geoffrey N. Leechin (1963; 1966) sen pohjalta kehittelemään ”disjunktivisen tyylin” (*disjunctive style*) kielioppiin.⁴ Straumann erottaa *block-languagen* ja Leech disjunktivisen tyylin omaksi kielimuodokseen, jonka kuvaamiseen ellipsin ja nollamuotojen käsitteet eivät sovi vaan jota pitää tutkia sen omilla ehdoilla.

Niemikorpi puolestaan nimeää kaikki verbittömät otsikot fragmenteiksi, joista on ”heittynyt” predikaattiverbi (1994: 95). Tällainen kuvaus muistuttaa perinteistä verbittömyyden selittämistä, mutta Niemikorpi varta vasten erottaa verbittömät otsikot elliptisistä lauseista, joita hän pitää fragmenttien erityistapauksena ja joiden määritelmä tuntuu vastaavan yllä esittämäni: ”[ellipsissä] kysymys on puhtaammin kotekstuaalisista yms. syistä tapahtuvasta rinnakkaisten

---

⁴ Piutulan (1975: 49) mukaan katkelmallisten lauseiden kielimallia on sovellettu suomen kieleen myös Suomisen (1970) ja K. S. Särkän (1971) laudaturtutkielmissa. Leechin työ puolestaan kytkeytyy myös Hallidayn *minor clause* -käsitteen kehitykseen (ks. Leech 1963: 258, alaviite 1).

ainesten poistosta” (1994: 93). On kuitenkin mahdotonta sanoa, miten Niemikorpi varsinaisesti analysoi verbittömät fragmentit, koska hän tarkastelee lähinnä niiden esiintymisyhteyksiä. Hankalan (1994: 57–58) lähtökohta on samantapainen, mutta hän kutsuu kaikkia lausemaisia verbittömiä rakenteita nominaalilauseiksi. Hankala erottaa ne ”tekstuaalisesta ellipsistä”, joka myös vaikuttaa vastaavan yllä määrittelemääni ellipsiä.

Nurminen (1994: 45–46) sen sijaan jakaa verbittömät useammasta NP:stä koostuvat otsikot periaatteessa kahteen ryhmään, ”elliptisiin yhdistelmiin” ja ”NP + NP -rakenteihin”, mutta ei esitä minkäänlaisia kriteereitä niille. Hän sanoo, että ”ei ole helppo määritellä, onko kyseessä elliptinen yhdistelmä vai NP + NP”, ja että useat tapaukset, kuten otsikon *Apenmurhaaja hirteen tänään*, voi ”tulkita kummallakin tavalla” (1994: 45). Näyttääkin siltä, että Nurmisen lähestymistavassa analyysi riippuu yksinkertaisesti tulkinnasta. Hän esimerkiksi mainitsee viisi otsikkoa, jotka ”vaikuttaisivat kahden tai useamman NP:n yhdistelmiltä” (1994: 46).

Niemikorven (1994) lähestymistapaa kehittää edelleen Vahtera (1996), joka keskittyy nimenomaan otsikoiden syntaksiin ja tarkastelee sekä suomen että ruotsin rakenteita. Hän analysoi lausemaiset fragmentit rakenteiksi, jotka on muodostettu täydellisistä lauseista poistamalla niistä verbi, joka suhteessa muihin lauseen elementteihin ilmaisee vähäistä tai toisteista informaatiota. Myöhemmin Vahtera (1999: 364–365) erottaa fragmentin käsitteestä niin leimaotsikon, joka tarkoittaa yksittäistä nominilauseketta ja ”jolle ei lainkaan ole syytä olettaa lausemaista lähtökohtaa”, kuin kvasifragmentin, ”joka muodollisesti näyttää edustavan sitä fragmenttityyppiä, josta on jäänyt pois finiittiverbi, mutta jota ei kuitenkaan voi täydentää pelkällä verbinmuodolla”. Lopulta hän (2005; 2009) hylkää aiemmin hyödyntämänsä generatiivisen kieliopin ja sen sijaan analysoi otsikkorakenteita kognitiivisen kieliopin käsitteistöllä. Väitöskirjassaan Vahtera ei myöskään enää korosta fragmenttien lauselähtöisyyttä vaan esittää, että fragmentit ovat ”prosessuaalisen predikaation jonkin osarakenteen osalta skemaattisia” ja että kvasifragmentit puolestaan ovat varsinaisten fragmenttien ”analogiamuodosteita” (2009: 6, 9, 67–68). Hänen luokittelunsa fragmentit ja kvasifragmentit vastaavat *Svenska Akademiens grammatikin* (Teleman, Hellberg & Andersson 1999: 817–831) käsittelemiä niin sanottuja päälause-ekvivalentteja (*huvudsatsekvivalent*). Vahteran tutkimuksilla on suora yhteys omaani, koska hänen aineistonsa kattaa tutkimani konstruktio. Vahteran luokittelutavasta kuitenkin seuraa, että esimerkiksi minun määritelmieni mukaiset LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion toteutumat jakaantuvat hänen työssään osaksi fragmentteihin

ja osaksi kvasifragmentteihin – luokitus riippuu siitä, saako Vahtera luontevasti sijoitettua otsikkoon jonkin mielekkään verbin.

Myös Heikkilä (2006: 107–108) käyttää fragmentti-nimitystä tietynlaisista verbittömistä rakenteista, nimittäin sellaisista kuvatekstioitsikoista ja kuvateksteistä, ”joissa ei ole predikaattia ja joiden sanat eivät muodosta yhtä vaan useamman lausekkeen” (esim. *Urakka alussa*), eikä pidä niitä elliptisinä, koska ”fragmentaaristen otsikoiden kuvaaminen elliptisiksi luo (...) vaikutelman epätäydellisyydestä, vaikka ne predikaattominakin ’kommunikatiiviselta kannalta ovat ymmärrettäviä ja kontekstissaan täydellisiä lausumia’”. Heikkilä kuitenkin analysoi tällaisten otsikoiden syntaktista rakennetta ilmoittamalla, mikä lauseenjäsän milloinkin puuttuu tai heittyy, eli täydellisten lauseiden rakenteesta käsin. Samantapaisesti erilaisia verbittömiä rakenteita lähestyy Makkonen-Craig (2005: 165), joka puhuu verbittömistä lausumista (esim. *Nyt äkkiä faksi sinne, Mutta ensin palautteet, Vertailuksi*): ”[Ne] esiintyvät tekstissä ortografisesti itsenäisenä kokonaisuutena, lauseen tai virkkeen tapaan, mutta niistä puuttuu kieliopillisen lauseen keskeisin elementti eli finiittiverbi. Lausumista voidaan kuitenkin hahmottaa muita konstituentteja: objekti, adverbiaali tai predikaatiivi.”

Edellä mainituista tutkijoista poiketen Helasvuo (1991: 40–42; 2001: 105–131) tarkastelee puhutun kielen rakenteita ja tuo esille uuden näkökulman verbittömyyteen. Hän nostaa esille ”vapaat NP:t” (aluksi ”yksinäiset NP:t”; Helasvuo 1991: 40–41), jotka ovat syntaktisesti itsenäisiä. Niitä ei siis voi analysoida osaksi mitään kontekstin lausetta. Helasvuon tutkimusaineistossa on myös ilmauksia, jotka muistuttavat oman aineistoni (ks. luku 2.1) otsikoita: ne koostuvat kieliopillisessa sijassa – yleensä nominatiivissa – olevasta NP:stä ja paikallissijassa – yleensä suuntaisessa – olevasta NP:stä (esim. *Siis vielä lämpö päälle*). Helasvuo kutsuu tällaista rakennetta ”teema ja suunta” -konstruktioksi (*theme and orientation*), joka on siis yksi vapaiden NP:iden erityistapaus, ja esittää, että siinä paikallissija toimii itsenäisenä predikaattina (1991: 40–41; 2001: 123–125). Tämä ajatus on Siron (1964: 25–29) kvasipredikaatti-käsitteen edelleenkehittelyä ja vastaa omaa näkökulmaani (ks. luku 4; myös Heikkilä 2006: 108). Myös Viinikka (2011: 46–53) hyödyntää Helasvuon lähestymistapaa tarkastellessaan kuolintodistusten verbittömiä ilmauksia.⁵ Vapaiden NP:iden

---

⁵ Lisäksi useat niistä tutkijoista, joiden mielestä verbi on poistettu verbittömistä rakenteista, ovat huomanneet kvasipredikaatin hyödylliseksi käsitteeksi niiden merkityksen kuvaamisessa (ks. Paananen 1969: 118; Tossavainen 1976: 60; Honka-Hallila 1984: 60; Ylipartanen 2001: 31–32; Siitonen 2003: 47). Kvasipredikaattiajattelu pilkahtaa myös *Isossa suomen kieliopissa* (2004: 915):

ohella Viinikka (2011: 48) puhuu lausetta muistuttavista verbittömistä konstruktioista: ”[Ne] muistuttavat syntaktisia lausetyyppejä (...) ja muodostuvat useammasta kuin yhdestä lausekkeesta, joiden järjestyistä voi yleensä vaihtaa ja jotka liikkuvat kokonaisuuksina.” Niiden täsmällinen suhde vapaisiin NP:ihin kuitenkin jää implisiittiseksi, koska kumpaakaan kategoriaa ei määritellä yksityiskohtaisesti eikä esimerkkejäkään ole monta. Yksi esimerkki lausetta muistuttavista konstruktioista on *mediastinumissa imusolmukesuurentumia* ja vapaista NP:istä *potilas asystoleen* (Viinikka 2011: 48, 51), joten eronteko vaikuttaa perustuvan siihen, onko obliikvimuotoinen lauseke olo- vai suuntasijassa ja seuraako vai edeltäkö se kieliopillisessa sijassa olevaa lausekettä.

Verbittömyyden tutkimuksessa suomea on verrattu paitsi ruotsiin myös venäjään: Kopotev (2007a; 2007b) tarkastelee kontrastiivisesti suomen ja venäjän ”verbittömiä lauseita”. Hän rajaa tutkimuskohteensa kolmeen ryhmään, joiden hänen mielestään voi osoittaa olevan diakronisesti mutta ei synkronisesti elliptisiä. Ensimmäisen ryhmän ilmauksista on Kopotevin mukaan alun perin poistettu kopula (esim. *Ikkuna rikki*), toisen ryhmän ilmauksista *byt’olla* ’sijaita, omistaa’ -verbi (esim. *Äiti tässä*) ja kolmannen ryhmän ilmauksista jokin tietty liikeverbi (esim. *Kädet ylös!*). Kopotev (2007a: 183; 2007b: 124) rajaa otsikot tutkimuksensa ulkopuolelle, koska ei ole varma, voiko niitä pitää ”täydellisinä lauseina”; kolmannen ryhmän ”liikeverbittömät” ilmaukset kuitenkin ovat rakenteeltaan hyvin samantapaisia kuin monet otsikot, kuten hän itsekin huomauttaa. Kopotev myös (2007a: 183–188; 2007b: 117) korostaa suomen verbittömien lauseiden idiomaattisuutta ja pragmaattisia rajoituksia: ne esiintyvät lähinnä ”motivointikehyksessä” (*motivation frame*), mikä tarkoittaa sitä, että puhuja pyrkii motivoimaan kuulijan tekemään tai olemaan tekemättä jotain. Oman tutkimukseni kannalta olennainen yksityiskohta Kopotevin tutkimuksessa on hänen selityksensä ”liikeverbittömille” lauseille. Hän nimittäin esittää, että niistä voi jäädä verbi pois, koska niihin sisältyy toinen elementti, jonka merkitys limittyy kyseisen verbin kanssa, ja että tämä toinen elementti toimii lauseen predikaattina (Kopotev 1997b: 129–131). Vaikka en itse ota kantaa tutkimieni konstruktioiden diakroniaan, synkronisesti tämä selitys sopii yhteen omani kanssa (ks. luku 4).

Englistisessa kirjallisuudessa Schneider (2000) on käsitellyt englannin verbittömien otsikoiden semantiikkaa niiden muiden ominaisuuksien ohessa. Hän

---

”Varsinkin paikan ja tilan adverbialit sekä habitiiviset adverbialit esiintyvät tietynyyppisissä lausumissa ilmauksen keskeisen merkityssuhteen kantajana myös ilman verbiä.”

kritisoi perinteistä näkemystä, jonka mukaan dynaamisuuden ilmaiseminen on sidoksissa verbeihin, ja osoittaa, että myös verbittömät otsikot, kuten *Barbarous murder of a wife by her husband*, voivat ilmaista tapahtumia – moninkin keinoin. Schneider (2000: 57–58) nostaa esille englannin substantiivien, adjektiivien ja prepositioiden relationaaliset ominaisuudet kognitiivisen kieliopin keinoin, ja tämä näkemys rinnastuu siihen, miten itse selitän tutkimieni konstruktioiden merkitykset.

1.4 Ablatiivin ja allatiivin tutkimus

Suomen sijajärjestelmän tutkimuksella on huomattavat perinteet, minkä ansiosta sijoja on ehditty tarkastella runsaslukuisista näkökulmista. Erityisen paljon sijoja on analysoitu erilaisten morfosyntaktisten ja semanttisten ilmiöiden kannalta. Tähänastisen sijatutkimuksen kattava esittelemine ei ole siksi mahdollista eikä edes mielekäästä tässä yhteydessä. Sen sijaan käsittelen hyvin lyhyen ja lähinnä fennistisen yleiskatsauksen jälkeen hieman yksityiskohtaisemmin kognitiivisen kieliopin soveltamista sijatutkimukseen sekä kahta tutkimusta, joka suhteutuvat läheisimmin omaan työhöni.

Useille yksittäisille sijoille on omistettu omia kieliopillisia tutkimuksiaan (ks. esim. partitiivista Itkonen 1976; Larjavaara 1991; P. Leino 1991; Huumo 1997b; 1999; Spoelman tulossa; genetiivistä Kangasmaa-Minn 1972; 1999; Jaakola 2004; elatiivista P. Leino 1993: 239–308; adessiivista Huumo 1996; allatiivista P. Leino, Herlin, Honkanen, Kotilainen, J. Leino & Vilkkumaa 2001; essiivistä Hynönen tulossa; abessiivista Pantermöller 2010; komitatiivista Sirola 2008; Sirola-Belliard 2011; tulossa), mutta etenkin paikallissijoja on tarkasteltu myös laajemmiksi tutkimuskohteiksi eri tavoin ryhmiteltyinä (ks. esim. Siro 1956; Alhoniemi 1975; 1979; Nikanne 1986; 1987; P. Leino 1989; P. Leino, Helasvuo, Lauerma, Nikanne & Onikki 1990; Huumo 1997a; Onikki-Rantajääskö 2001; de Smit 2011). Suomen sijajärjestelmän vajaan käyttöisiä sijoja on tarkasteltu väitöskirjatutkimuksissa myös suhteessa sukukieliin: Leskinen (1990) käsittelee instruktiivia inkongruenteissa rakenteissa (esim. *verissä päin, itkussa silmin*), ja lisäksi T. Särkkä (1969) tarkastelee produktiivisimman sijajärjestelmän ulkopuolelta eksessiiviä (*-ntA*), jota tavataan vain tietyissä murteissa.

Suuri osa tuoreimmista edellä mainituista tutkimuksista sijoittuu kognitiivisen kielentutkimuksen, erityisesti kognitiivisen kieliopin, piiriin. Sen lähtökohdat ja käsitteistö sopivatkin luontaisesti sijojen merkitysten ja tehtävien kuvaamiseen. Kognitiivisessa kieliopissa sijat – ja muut kieliopilliset morfeemit –

nimittäin nähdään itsenäisten merkitysten kantajina eikä ainoastaan kieliopillisten suhteiden semanttisesti sisällöttöminä merkitsijöinä. Toisin sanoen sijat ovat pohjimmiltaan samanluonteista kielellistä aineistoa kuin leksikaaliset elementit, vaikka niillä on eronsakin. Sijojen merkitykset ovat olennaisesti skemaattisempia, mutta skemaattisuudessa on eroja myös sijojen kesken. Sijojen ja leksikaalisten elementtien samanluonteisuudesta kuitenkin seuraa, että niitä voi myös analysoida samanlaisista näkökulmista, kuten polyseemisinä merkitysyksikköinä. Kognitiivista kielioppia hyödyntävissä fennistisissä tutkimuksissa ainakin paikallissijat on kuvattu sijapredikaatteina, jotka hahmottavat kahden entiteetin välisen atemporaalisen relaation samaan tapaan kuin esimerkiksi adpositiot. Tarkemmin sanottuna sijat hahmottavat muuttujaksi ja kiintopisteeksi käsitteistettyjen entiteettien välille epäsymmetrisen suhteen, josta puuttuu ajallinen ulottuvuus. Tämän relaation korosteisempi hahmo on muuttuja, joka suhteutetaan taka-alaisempaan kiintopisteeseen; kiintopisteenä toimii sijapäätettä kantava elementti. Kun finiittiverbit puolestaan ilmaisevat temporaalisia relaatioita eli prosesseja, sijoille ja verbeille yhteinen merkitystehtävä, relaation ilmaiseminen, sisältyy luontaisesti teoriaan. (Esim. P. Leino 1989: 182–189; 1993: 80–88, 172–173, 178–179; J. Leino 2001a: 86–87; Jaakola 2004: 16–23.) Kognitiivisen kieliopin perustaja Langacker (1999: 35–36; 2008: 348–349) on itse muotoillut sijojen tehtävän niin, että sijamuotoisiin elementteihin sisältyy sen ”semanttisen roolin” määrittely, jota elementti edustaa lauseiden ilmaisemissa prosesseissa. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna sijan merkitykseen siis sisältyy skemaattinen prosessi, jonka osa sijassa taivutettu elementti on.

Suomen kielen ablatiiviin ei tietääkseni ole kohdistunut yhtään erillistutkimusta edes laudatur- tai pro gradu -tutkielmana. On vaikea sanoa, onko tällaiselle huomion puutteelle muuta selitystä kuin sattumusten summa. Jos syytä kuitenkin on, niiden paljastaminen on yhtä lailla vaikeaa. Nähdäänkö ablatiivi merkitykseltään niin selkeärajaisena, ettei siinä oikeastaan ole tutkittavaa? Ainakaan Isossa suomen kieliopissa tilannetta ei nähdä tällaisena, vaan sen sijaan esitetään, että ”allatiivi on paikallissijoista merkitykseltään selvärajaisin; se on pitkälti lokatiivisen ja habitiivisen adessiivin tulosijainen vastine” (ISK 2004: 1205) – oman tutkimukseni valossa tämäkään näkemys ei tosin tunnu aivan perustellulta (ks. erityisesti artikkeli 1 ja luku 4.3). Entä voiko ablatiivin merkityksen lähitarkastelu tuntua epäolennaisemmalta, koska se esiintyy harvemmin kuin esimerkiksi muut ulkopaikallissijat adessiivi ja allatiivi (ks. suomen sijamuotojen esiintymisyleisyyksistä ISK 2004: 1178–1181)? Harva esiintymistajuus ei kuitenkaan ole vaikuttanut ainakaan vähentävästi varsinaisten

vajaakäyttöisten sijojen eli abessiivin, komitatiivin ja instruktiivin tutkimukseen. Pikemminkin minusta olisi ymmärrettävää, että erillistutkimuksen puute liittyisi siihen, että ablatiivi nähdään perustavasti osana ulkopaikallissijasarjaa. Ablatiivin tarkastelu erillään varsinkin adessiivista ja allatiivista ei siis kenties tunnu intuitiivisesti mielekkäältä, minkä voisi päätellä luvun alussa mainituista paikallissijatutkimuksista – ja aivan samoin omasta tutkimusasetelmastani.

Allatiivia kuitenkin on analysoitu yksityiskohtaisesti henkilötarkoitteiden ja Biblian verbikonstruktioiden kontekstissa (P. Leino ym. 2001). Silti (henkilöviitteinen) allatiivi ei tässä tutkimuksessa ole pääasia vaan ”vain valoa taittava prisma: se paljastaa tarkasteltaviksi sellaisia kielen rakenteellisia ominaisuuksia, joita on vaikea havaita moniaalta kootusta ja hajanaisemmasta aineistosta” (P. Leino ym. 2001: 9). Kyseisellä työllä on joka tapauksessa monia yhtymäkohtia omaan allatiivitutkimukseeni, sillä tutkimuskohteeksi on rajattu (tietyt) henkilöviitteiset allatiivi-ilmaukset ja teoreettisena viitekehystenä toimii kognitiivisen kieliopin ja konstruktiokieliopin yhdistelmä. Lähestymme siis samantapaista aineistoa samantapaisesta näkökulmasta, mutta tutkimuksemme eroavat siinä, että P. Leino kollegoineen tarkastelee allatiivielementtejä osana erilaisia verbikonstruktioita ja minä osana yhtä verbitöntä konstruktioita. Pidän tutkimuskohteitamme toisiinsa rinnastettavina kieliopin yksikköinä, vaikka verbilliset konstruktiot kuvaavatkin tilanteita yksityiskohtaisemmin kuin verbittömät. Kuitenkin mahdollisesti juuri tutkimuskohteidemme erilaisten luonteiden seurauksena päädyimme osittain erilaisiin päätelmiin: P. Leino kollegoineen muun muassa esittää, että allatiivielementin semanttinen rooli riippuu pitkälti ”sitä hallitsevasta” verbistä (2001: 10), kun taas minä näen semanttiset roolit pitkälti konstruktion ominaisuuksina. Määrittelen nimittäin semanttiset roolit argumenttirooleina, jotka ovat eri asioita kuin verbi- tai kehyskohtaiset osallistujaroolit (ks. luku 3.1). Koska tietyt verbit esiintyvät erityisen herkästi tietyissä konstruktioissa, näkemyksemme ovat kuitenkin käytännössä lähellä toisiaan. Nämä päätelmät siis riippuvat olennaisesti siitä, miten konstruktiot ja semanttiset roolit on määritelty teoreettisina käsitteinä, sekä siitä, miten yksittäisestä aineistosta on erotettu ja nimetty niin yksittäisiä konstruktioita kuin yksittäisiä semanttisia roolejakin. Käsittelemämme konstruktiot ja semanttiset roolit eivät vastaakaan toisiaan yksi yhteen -suhteessa; mittayksikkömme eivät ole täsmälleen samoja.

Eri kielten ”ALLATIIVEILLE”⁶ eli erilaisia kohdeosallistujia ilmaiseksi morfeemeille (*goal-marking morphemes*) on omistettu myös laaja typologinen tutkimus (Rice & Kabata 2007), jota vasten olen peilannut artikkelin 1 tuloksia. Rican ja Kabatan tarkastelun kohteena on 54 eri ALLATIIVI-morfeemin polysemia 44 kielessä, joiden joukossa ei kuitenkaan ole yhtään uralilaista kieltä. Rice ja Kabata pyrkivät selvittämään näiden morfeemien synkroniset merkitystyyppit ja kartoittamaan niiden diakronista kehitymisjärjestystä. He löysivät yhteensä 33 merkitystyyppiä, joiden perusteella esittävät, että ALLATIIVIEN ei-spatiaalisten merkitystyyppien kehittyminen spatiaalisesta ei noudata yhtä ainoaa ennalta määrättyä ja tietystä järjestyksessä etenevää kieliopillistumisketjua, vaikka useat aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet tyypillisiä kehityskulkuja. Oman tutkimukseni kannalta Rican ja Kabatan aineistossa on erityisen mielenkiintoista, että siihen sisältyy vain yksi esimerkki merkitystyyppistä, joka on jollain tavalla rinnastettavissa luvussa 4.3 esittelemiini KOHDE-konstruktion agenttiivisia piirteitä sisältäviin merkitystyyppisiin ONNISTUJA ja HANKKIJJA, nimittäin ergatiivisen ikan kielen ”ERGATIVE” (*’a jaguar ate it’*; Rice & Kabata 2007: 490–493, 510). Lisäksi Rican ja Kabatan aineistossa esiintyy muutama ”PASSIIVIN AGENTIN” (*PASSIVE AGENT ’stung by a stingray’*; Rice & Kabata 2007: 490–493, 505) merkitystyyppi. Niiden yhteys ONNISTUJAAN ja HANKKIJJAAN on kuitenkin vielä heikompi, koska tällaiset ALLATIIVIT eivät edusta lauseiden ydinargumentteja, toisin kuin ONNISTUJA ja HANKKIJJA. Muilta osin KOHDE-konstruktion merkitystyyppit sopivat Rican ja Kabatan tunnistamiin ALLATIIVIEN merkityksiin.

---

⁶ Tässä yhteydessä esiintyvät pienet kapiteelit ovat alkuperäislähteen merkintätapa.

2 Tutkimusaineistot ja -menetelmät

2.1 Käsitellyt konstruktiot

Artikkeleissa 1–3 tarkasteluni kohteina ovat ablatiivialkuinen LÄHDE-konstruktio (esim. *Kristillisiltäkin perhelinjaus* (A)) ja allatiivialkuinen KOHDE-konstruktio (esim. *Pirtunaiselle vähäinen sakko* (A)). Olen kerännyt tutkimusaineistoni niin, että konstruktion alkuasemainen ablatiivi- tai allatiivielementti on elollisviitteinen tai vähintään metonymisesti sellaiseksi tulkittavissa. Tällaisesta rajausperiaatteesta seuraa, että joukossa on tapauksia, joissa alkuasemaisen elementin mahdollisuus hahmottua elollisviitteiseksi on selvästi vähäisempi kuin toisissa, mutta olen pitänyt periaatteellista tulkintamahdollisuutta rajauksen ratkaisevana tekijänä. Esimerkiksi elementin *Tikkakoskelta* hahmottuminen elollisviitteiseksi on huomattavasti tilannesidonnaisempaa ja siksi myös epätodennäköisempää kuin elementin *Helena Juntuselta*. Olen kuitenkin tarkastellut aineistoni esimerkkien merkitystä vain siitä näkökulmasta, että niiden alkuasemainen elementti tulkitaan elollisviitteiseksi. Se on monissa tapauksissa jossain määrin epäluontevaa, mutta tarkoitukseni on ollut tavoitella LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion semanttisia rajoja eikä niiden toteutumien todennäköisimpiä tulkintoja.

Näin ollen tutkimuksessani tulevat kyseeseen sellaiset tapaukset, joissa ablatiivi- tai allatiivielementti ilmaisee ihmistä (esim. *oikeuskanslerilta, Anaheimin törttöilijöille*), mielikuvitusolentoa (*alieneille*, ei esimerkkiä ablatiivista), eläintä (esim. *koirilta, metsäkanalinnuille*) tai jonkinlaista elollisista olennoista koostuvaa yhteisöä (esim. *Perulta, Unionille*). Nämä elementit ovat aineistossani käytännössä aina kolmannessa persoonassa, mikä selittynee aineistolähteideni, uutisten, tekstilajiominaisuuksilla. Rajaukseni perustuu elollisviitteisten paikallissijaelementtien yleisempään taipumukseen käyttäytyä suomen kieliopissa eri tavoin kuin elotonviitteiset, mistä yksi selkeä esimerkki ovat omistuslauseet (ks. esim. Vilkuna 1989: 169–175; 2000: 156–158), jotka ovat tutkimieni konstruktioiden lähikonstruktioita siinä mielessä kuin Kotilainen (2005; 2007b: 42–50) on käsitettä käyttänyt – sekä muodoltaan että merkitykseltään läheisiä. Useissa eri kieliä koskevissa tutkimuksissa on havaittu, että elollisviitteisillä elementeillä on yleensäkin taipumus käyttäytyä kieliopissa toisin kuin elotonviitteiset käyttäytyvät (ks. esim. de Swart, Lamers & Lestrade 2008; Malchukov 2008; Kittilä, Västi & Ylikoski 2011 sekä niissä mainitut lähteet).

Käsittelen LÄHDE- ja KOHDE-konstruktioita argumenttirakennekonstruktioina samaan tapaan kuin Goldberg (1995) on analysoinut useita englannin kielen rakenteita (ks. luku 3). Erona kuitenkin on, että tutkimani konstruktiot ovat verbittömiä; ne rakentuvat pelkkien nominaalisten elementtien – konstruktion omien argumenttien – varaan. Argumentit ilmaisevat tyypillisesti tapahtuman keskeisiä osallistujia, joita ilman ei olisi kyse samasta tapahtumatyypistä. Niiden ohella konstruktioiden toteutumissa luonnollisesti esiintyy usein adjunkteja, jotka puolestaan eivät ilmaise tapahtumiin kiinteästi kuuluvia osallistujia tai ylipäätään osallistujia vaan esimerkiksi tapahtumien ajallisia tai paikallisia puitteita. Adjunktiosallistujaksi tulkitseminen esimerkiksi sellaiset kompleksisten eli eri osatapahtumista koostuvien tapahtumien osallistujat, jotka kuuluvat ajallisesti myöhäisempään ja semanttisesti taka-alaisempaan osatapahtumaan. Näin määriteltynä lauseessa *Tommi sävelsi laulun syrjäytyneille* on kaksi argumenttia, *Tommi* ja *laulun*, jotka ilmaisevat kuvatun säveltämistapahtuman osallistujia, sekä adjunktin *syrjäytyneille*, joka ilmaisee mahdollisesti toteutuvaan, säveltämistä seuraavaan tapahtumaan kuuluvaa osallistujien joukkoa, joka tavalla tai toisella kokee syntyneen laulun. Elementin *syrjäytyneille* ilmaisematta jättäminen ei siis vaikuta siihen, miten *Tommi sävelsi laulun* käsitteistää säveltämistapahtuman sisäisen rakenteen, vaan siihen, miten käsitteistäjä kytkee kyseisen tapahtuman muuhun tietoon eli toiseen tapahtumaan.

Käytännöllisesti katsoen argumenttien ja adjunktien ero vastaa pitkälti esimerkiksi Ison suomen kieliopin erontekoa ”pakollisten” täydennysten ja ”valinnaisten” määritteiden välillä (ISK 2004: 438–440; ks. myös Vilkuna 2000: 27–28; Croft 2001: 272–280). Ero liittyy myös osallistujien (*participants*) ja näyttämön (*setting*) erottamiseen (ks. esim. Langacker 1991: 343–355; 1999: 67–70; 2008: 355, 386–388), sillä argumentit edustavat tyypillisesti osallistujia ja adjunktit näyttämöitä. Toisin kuin ISK, en kuitenkaan itse määrittele kielellisten elementtien pakollisuutta suhteessa yksittäisiin sanoihin, erityisesti verbeihin, vaan kokonaisilla konstruktiolla ilmaistuihin käsitteistyksiin. On myös tärkeä huomata, että pakolliseksi kutsuttua elementtiä ei aina ole pakko ilmaista eksplisiittisesti. Lisäksi varaan käsitteen adjunktin lausekkeen tasolle; lausekkeen sisällä valinnaiset elementit ovat määritteitä myös minun käsitteistöissäni. Näin ollen tarkoitan argumenteilla konstruktion syntaktis-semanttiseen ytimeen kiinteästi kuuluvia elementtejä, kun taas adjunktit ovat samassa suhteessa irrallisempia. Teoreettisen viitekehýkseni (ks. luku 3) näkökulmasta argumentit ja adjunktit ovat samanlaisia sumearajaisia prototyypikategorioita kuin mikä

tahansa kielellinen kategoria, minkä vuoksi niiden välistä eroa on kuitenkin mahdoton määritellä ehdottomasti.

Niin LÄHDE- kuin KOHDE-konstruktionkin keskeinen semanttinen ominaisuus on polyseemisyys: niillä on useita merkitystyyppisiä, jotka kytkeytyvät toisiinsa ja joista on merkkejä konstruktion muodossa (ks. luku 3.1). Käsittelen tätä polyseemisyyttä yksityiskohtaisesti artikkeleissani 1–3. Kumpikin konstruktio koostuu vähintään kahdesta argumentista, ablatiivimuotoisesta LÄHDE-argumentista tai allatiivimuotoisesta KOHDE-argumentista sekä nominatiivi- tai partitiivimuotoisesta TEEMA-argumentista, mutta useissa merkitystyypeissä myös kolmas argumentti on mahdollinen.⁷ Kuten jo mainitsin yllä, mihin tahansa kummankin konstruktion toteutumaan voi lisäksi liittyä erilaisia adjunkteja. Havainnollistan kahden ja kolmen argumentin LÄHDE-konstruktioita esimerkeillä (1a–b) ja vastaavasti KOHDE-konstruktioita esimerkeillä (2a–b).

(1)	a.	<i>Osamalta jälleen uusi nauha</i> (I)
		LÄHDE adjunkti TEEMA
	b.	<i>Poliisilta ruoskaa Palloliitolle</i> (A)
		LÄHDE TEEMA kolmas argumentti
(2)	a.	<i>Siuntiolle sakot katsojan väkivaltaisuudesta</i> (D)
		KOHDE TEEMA adjunkti
	b.	<i>Asikaiselle kyytiä Afrikan mestarilta</i> (A)
		KOHDE TEEMA kolmas argumentti

Esimerkit (1a–b) ja (2a–b) havainnollistavat samalla adjunktin ja argumentin välistä eroa syntaktis-semanttisessa keskeisyydessä. Esimerkin (1a) adjunkti *jälleen* ja esimerkin (2a) adjunkti *katsojan väkivaltaisuudesta* ovat siinä mielessä valinnaisia elementtejä, että ne eivät ilmaise kuvattujen tapahtumien osallistujia

---

⁷ Mahdollinen kolmas argumentti itse asiassa vaikeuttaa niin LÄHDE- kuin KOHDE-konstruktion analysoimista yhtenä konstruktiona, koska periaatteessa kaikkien merkitystyyppien pitäisi edustaa muodollisesti täsmälleen samannäköistä konstruktioita (ks. myös luku 3), vaikka konstruktion argumentit voivat jäädä ilmaisemattakin erilaisista syistä (Goldberg 1995: 56–59). On siis mahdollista, että kannattaisi mieluummin kuvata sekä LÄHDE- että KOHDE-konstruktioita kahtena lähikonstruktiona ja jakaa merkitystyyppit niiden kesken tai pitää kolmatta argumenttia jonkin laajemman konstruktion tuomana. Koska merkitystyyppien täsmälliset keskinäiset suhteet ovat tässä työssä muutenkin sikäli taka-alalla, etten määrittele niitä yhdistäviä linkkityyppisiä (ks. Goldberg 1995: 67–100), on mielestäni käytännöllisintä ainakin vielä tässä vaiheessa käsitellä LÄHDE- ja KOHDE-konstruktioita yhtenäisinä konstruktioina. Tämä ratkaisu ei vaikuta niiden semantiikan analyysiin eikä konstruktionaalisen lähestymistavan toimivuuteen sinänsä. Jatkotutkimus voi kuitenkin hyvinkin muuttaa suomen kielen konstruktiovaraston sisäisen rakenteen kuvausta tältä osin.

eivätkä siten vaikuta kuvattujen tapahtumien tyyppiin. Vaikka esimerkeissä ei olisi näitä elementtejä, olisi kyse samoista, yhtä yksityiskohtaisesti esitetystä tapahtumista. Sen sijaan *jälleen* ja *katsojan väkivaltaisuudesta* liittävät tapahtumiin niiden ulkopuolista tietoa, joka muun muassa tekee ilmauksesta vuorovaikutuksen kannalta informatiivisemman: *jälleen* kertoo, että ei ole ensimmäinen kerta, kun mainitun kaltainen tapahtuma esiintyy, ja *katsojan väkivaltaisuudesta* kertoo, miksi kuvattu tapahtuma esiintyy. Esimerkin (1b) kolmas argumentti *Palloliitolle* ja esimerkin (2b) kolmas argumentti *Afrikan mestarilta* puolestaan ilmaisevat tietoa, joka on olennaista tapahtumatyyppin kannalta: ne viittaavat osallistujiin, jotka ovat kiinteä osa kuvattuja tapahtumia. Näiden argumenttien ilmaisematta jättäminen tekisi esimerkkien merkityksestä skemaattisen paitsi prosessin yksityiskohtien myös yhden osallistujan suhteen (ks. LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion skemaattisuudesta erityisesti luku 4.1).

Artikkelissa 4 käsittelen LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion ohella mahdollisimman monia muita vastaaventyypisiä verbittömiä konstruktioita. En analysoi niitä yksityiskohtaisesti yksittäisinä konstruktioina enkä siksi myöskään nimeä niitä erikseen. Kyseisten konstruktioiden joukkoa kuitenkin yhdistää semanttisesti niiden mahdollisuus ilmaista dynaamisia tapahtumia. Niillä on paljon yhteistä myös rakenteellisesti, koska ne kaikki koostuvat vähintään kahdesta argumentista. Lähes kaikissa tapauksissa toinen argumentti on nominatiivi- tai partitiivimuotoinen elementti aivan kuten LÄHDE- ja KOHDE-konstruktiossakin ja toinen puolestaan obliikvimuotoinen elementti, joka voi olla joko paikallissijainen substantiivilauseke tai adpositio- tai adverbilauseke. Näiden argumenttien keskinäinen järjestys vaihtelee konstruktioittain; kaikki yhdistelmät ovat mahdollisia. Kahdessa tapauksessa obliikvielementin paikalla on E-infinitiivin instruktiivi (ks. (3)), mikä osoittaa, miksi tutkimuskohteeni verbittömyys tarkoittaa tarkalleen ottaen finiittiverbittömyyttä. Lisäksi aineistooni sisältyy muutama esimerkki leksikaalisesti ja morfologisesti kiinteämmistä konstruktioista: kolmessa tapauksessa konstruktio koostuu partitiivielementistä ja määrän ilmauksesta (ks. (4)), ja samoin kolmessa tapauksessa konstruktio muodostuu nominatiivielementistä ja iän ilmauksesta (ks. (5)). Erilaisten adjunktien läsnäolo on tietenkin mahdollista myös kaikkien näiden konstruktioiden toteutumissa.

- (3) *Lomapäivä vaikka tanssien* (A)
- (4) *Kotikieltä liian vähän* (A)
- (5) *Taideteollisen elokuvaosasto 40 vuotta* (A)

2.2 Toteutuma-aineistot ja intuitiivinen semanttinen analyysi

Analyysini perustuu kahteen erilaiseen aineistoon. Ensin keräsin sekä LÄHDE- että KOHDE-konstruktioista 500 todellista toteutumaa, jotka toimivat tärkeimpinä aineistoinani, ja sitten valitsin niistä osan parafrasitesteihin, jotka tuottivat käyttööni toiset aineistot. Parafraasiaineistot toimivat argumentointini empiirisenä tukena, ja esittelen ne luvussa 2.3. Artikkelini 1–3 pohjautuvat molempiin eli niin toteutuma- kuin parafraasiaineistoihin.

Konstruktioiden toteutumia edustavat tässä tutkimuksessa otsikot, jotka hankin pääasiassa Kielipankin suomen kielen tekstikokoelman kolmesta sanomalehtiaineiston osakokoelmasta. Ne ovat Aamulehti 1999, Demari 2000 ja Kaleva 1998–1999 sillä perusteella valittuina, että ne edustavat eri maantieteellisiä alueita ja ainakin osin erityyppisiä lehtiä. Lisäksi olen alla kuvaamallani tavalla täydentänyt aineistoani otsikoilla, jotka ovat peräisin muualta.

LÄHDE-konstruktion toteutuma-aineisto jakaantuu osakokoelmittain taulukon 1 mukaisesti. Osakokoelman nimeen liittyvä numero viittaa kyseisen lehden vuosikertaan, ja sen jäljessä sulkeissa olevaa lyhennettä käytän esimerkeissani osoittamaan osakokoelmaa, josta toteutuma on peräisin. Ellei mitään lyhennettä ole, esimerkki on peräisin itseltäni, parafrasitestistä tai lähdekirjallisuudesta. Erikseen poimitut -osakokoelman toteutumat olen kerännyt eri lehtien vuosina 2008–2011 ilmestyneistä paperi- ja verkkoversioista, teksti-tv:stä sekä MTV3:n televisiouutisten alapalkissa juoksevista otsikoista. Niiden osuus on suhteellisen suuri (vrt. KOHDE-konstruktion Kaleva 2009 -osakokoelma taulukossa 2), koska LÄHDE-konstruktion toteutumat ovat huomattavasti harvinaisempia kuin KOHDE-konstruktion.⁸ Keräsin siis ensin kaikki mahdolliset osakokoelmien toteutumat ja täydensin sitten aineiston 500 otsikon kokonaisuudeksi poimimalla talteen muualla havaitsemiani toteutumia.

---

⁸ Tämä tilanne vastaa sitä tunnettua seikkaa, että erosijoja käytetään yleensäkin vähemmän kuin tulosijoja (esim. Ojutkangas 2003: 166 ja siinä mainitut lähteet; ISK 2004: 1178–1181).

Taulukko 1. LÄHDE-konstruktion toteutumien lähteet.

osakokoelma ja sen lyhenne	otsikoiden lukumäärä
Aamulehti 1999 (A)	139
Kaleva 1998–1999 (K)	178
Demari 2000 (D)	22
erikseen poimitut (I)	161
yhteensä	500

KOHDE-konstruktion toteutuma-aineisto jakaantuu osakokoelmiin taulukon 2 osoittamalla tavalla. Taulukkoa luetaan samalla tavalla kuin taulukkoa 1. Joukossa on vain kuusi Kielipankin ulkopuolelta poimittua otsikkoa, nimittäin Kaleva 2009 -osakokoelman tapaukset, koska Kielipankin osakokoelmissa on erittäin runsaasti KOHDE-konstruktion toteutumia. Kyseinen konstruktio on yksi tavallisimmista verbittömistä konstruktioista, joita käsitellen tässä tutkimuksessa.⁹ Vuoden 2009 Kaleva-lehdistä erikseen kerätyt otsikot eivät olekaan mukana siksi, että osakokoelmien toteutumukset olisivat loppuneet kesken, vaan siksi, että ne olivat eri tavoin mielenkiintoisia tapauksia, jotka halusin mukaan aineistooni.

Taulukko 2. KOHDE-konstruktion toteutumien lähteet.

osakokoelma ja sen lyhenne	otsikoiden lukumäärä
Aamulehti 1999 (A)	215
Kaleva 1998-1999 (K)	209
Demari 2000 (D)	70
Kaleva 2009 (I)	6
yhteensä	500

Artikkelissa 4 käsiteltävinä ovat kaikki aineistosta löytyneet konstruktioit, jotka yllä kuvatulla tavalla rinnastuvat muodoltaan LÄHDE- ja KOHDE-konstruktioihin. Olen kerännyt niiden toteutumukset kokonaisuudessaan osakokoelmasta Aamulehti 1999, ja myös tämä aineisto on 500 otsikon kokoinen. Osa sen otsikoista kuitenkin sisältyy myös joko LÄHDE- tai KOHDE-konstruktion toteutuma-aineistoon, koska olen koonnut kaikki kolme erilaista toteutuma-aineistoani niin,

⁹ Minulla ei kuitenkaan ole tilastollista tietoa LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion toteutumien suhteellisesta osuudesta osakokoelmien kaikkien otsikoiden joukossa. Kyseistä tietoa ei ole suoraan saatavilla minkään Kielipankin ohjelman kautta, vaan osakokoelmien kaikki otsikot pitäisi ensin analysoida ja luokitella yksitellen. Sellaiseen minulla ei ole ollut mahdollisuuksia tämän tutkimuksen aikana.

että esiintymisjärjestyksessä ensimmäiset ehtojeni mukaiset tapaukset pääsivät mukaan.

Johdannon luvussa 1.2 määrittelin tutkimuskysymykseni niin, etten niinkään analysoi otsikoissa esiintyvän kielen ominaisuuksia kuin suomen kielioppia verbittömien otsikoiden avulla. Juuri kysymyksenasetteluni vuoksi keskeisimmän tutkimusaineiston rajautuminen kovin pieneen osaan kaikesta kielenkäytöstä ei sinänsä ole ongelmallista: se, mikä pätee otsikoissa, kertoo joka tapauksessa suomen kieliopista (ks. myös Östman 2005: 128). Samalla on tietenkin muistettava, että tutkimusaineistoni ei ole mitenkään satunnaista, koska tarkastelemani konstruktiot eivät esiinny kaikenlaisessa kielenkäytössä, eli tutkimukseni ei kata suomen kieliopin koko alaa. Tutkimuksissa, joiden tarkoitus on kehittää lähestymistapaa sellaiselle kieliopin alueelle, jota ei ole kartoitettu kunnolla, aineisto on joka tapauksessa hyvä hankkia sieltä, missä sitä on paljon saatavilla. Tässäkään työssä aineiston rajausta ei suoranaisesti vastaa ilmiön rajausta. Suomen verbittömiä konstruktioita esiintyy muuallakin kuin otsikoissa, muun muassa kuvateksteissä (Hankala 1994; Heikkilä 2006), kaunokirjallisissa ja lehtiteksteissä (Paananen 1969; Aalto 1971; Enkvist 1975; Makkonen-Craig 2005; 2006) ja myös puhutussa kielessä, kuten Helasvuo (1991; 2001) ja Kopotev (2007a; 2007b) ovat osoittaneet (ks. myös Strømnes 1974). Esimerkiksi LÄHDE-konstruktion toteutumia voi havainnoida jääkiekko-otteluiden selostuksia kuunnellessa (esim. *Ruudulta siirto laitaan, Koivulta spurtti Kapasen syötöstä*), mutta puhutun kielen verbittömien konstruktioiden aineiston kokoaminen on haastavaa. Verbittömiä konstruktioita olisi tietenkin tärkeä tutkia mahdollisimman monenlaisesta kielenkäytöstä, mutta olen aloittanut työn otsikkoaineiston avulla.

Jo ensisilmäyksen perusteella LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion toteutumien merkitykset näyttivät kattavan monenlaisia tapahtumatyyppejä. Konstruktiot vaikuttivat siis polyseemisiltä, joten tavoitteekseni nousi eri merkitystyyppien kartoittaminen. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa luokittelin intuitiivisesti semanttisiin alaryhmiin kummankin konstruktion pilottiaineistot, jotka ovat osia koko toteutuma-aineistoista. LÄHDE-konstruktion pilottiaineisto koostui 107 otsikosta, ja päädyin neljään luokkaan, joiden ablatiivielementtejä kutsuin niiden merkityksen perusteella *LUOPUJIKSI*, *TUOTTAJIKSI*, *TOIMIJOIKSI* ja *MENETTÄJIKSI* (vrt. luku 4.2; artikkelit 1 ja 2). KOHDE-konstruktion pilottiaineistossa taas oli 200 otsikkoa, jotka jaoin kahdeksaan luokkaan. Niiden allatiivielementtejä kutsuin *ANSAITSIJOIKSI*, *HANKKIJOIKSI*, *KOHDERYHMIKSI*, *HYÖDYNTÄJIKSI*, *VASTAANOTTAJIKSI*, *KÄRSIJÖIKSI*, *HYÖTYJIKSI* ja *KOHTAAJIKSI* (vrt. luku 4.3; artikkelit 1 ja 3) Pelkän oman intuition nojalla oli vaikea tunnistaa, mitkä semanttiset piirteet tarkalleen

ottaen erottavat luokat toisistaan, ja määritellä nämä piirteet täsmällisesti. Piirteiden intuitiivista tunnistamista ja määrittelyä vaikeutti lisäksi se, että konstruktioiden yksittäiset toteutumukset ovat useimmiten monitulkintaisia, eli tietyt piirteet oli vaikea yhdistää oikeisiin merkitystyyppeihin. Intuitiivinen analyysini vaati siis empiiristä testausta, mitä varten suunnittelin parafrasitestiin kumpaakin konstruktiota varten. Lisäksi ajattelen Raukon (2002: 356) tavoin, että semantiikan tutkimuksessa on tärkeä tehdä kokeellista tutkimusta, jotta yksittäisen ihmisen – minun – kieli-intuitio ei ylikorostuisi: en usko, että saman kielen puhujien kieli-intuitiot ovat identtisiä.

Analysoituani parafrasitestiä (ks. luku 2.3) tulokset luokittelin pilottiaineistot uudelleen ja täydensin ne yllä kuvatun laisiksi 500 otsikon kokonaisuudeksi. Toteutumien peruluonteisen monitulkintaisuuden takia ei kuitenkaan ole mielekästä esittää viimeisimpiä luokitteluja taulukkoina: useimpien otsikoiden kohdalla olen joutunut valitsemaan eri merkitystyypeistä, mikä voisi olla odotuksenmukaisin, korosteisin tulkinta. Toisin sanoen tyhjentävässä luokittelussa otsikoiden enemmistö kuuluisi yhtä aikaa useaan luokkaan. Olen silti pyrkinyt johdonmukaisuuteen siten, että valinnat kytkeytyvät muun muassa otsikoiden leksikaalisiin piirteisiin, vaikka ”lopullinen”, ”oikea” luokittelu on yhtä kaikki mahdoton toteuttaa.

Ehkä hieman yllättäen sekä LÄHDE- että KOHDE-konstruktion tapauksessa semanttisten luokkien määrä pysyi ennallaan parafrasitestiä jälkeen, mutta jotkin niiden piirteet täsmentyivät tai jopa löytyivät vasta parafrasiaineistojen välittämällä. Kaikki ne merkitystyyppit, jotka esittelen artikkeleissani 1–3 (ks. luvut 4.2 ja 4.3), myös pohjautuvat sellaisinaan intuitiivisesti perustamiini luokkiin: mikään luokka ei varsinaisesti poistunut tai syntynyt parafrasitestiä perusteella, vaan ainoastaan luokkien määritelmät ja siten myös nimitykset muuttuivat osin. Esimerkiksi KOHDE-konstruktion *KÄRSIJÄ-* ja *HYÖTYJÄ-*allatiivit muuttuivat nimeltään *VAIKUTUKSENALAINEN-* ja *IMPLIKOITU TOIMIJA* -allatiiveiksi, koska parafrasien avulla huomasin, että kyseisissä merkitystyypeissä keskeistä on allatiivilla merkityn osallistujan asema kuvatun tapahtuman sisäisessä rakenteessa eikä niinkään tähän osallistujan kohdistuvan toiminnan kielteinen tai myönteinen merkitysvivahde. Artikkeleissani 1–3 olen kuvannut yksityiskohtaisesti vain lopullisen luokitukseni.

2.3 Parafrasitesti ja sen tuottamat aineistot

Intuitiivisen analyysin jälkeen kaipasin todistusaineistoa, jonka avulla olisi mahdollista hylätä, luoda, vahvistaa tai hienosäätää LÄHDE- ja KOHDE-konstruktioille hahmottelemiani merkitystyyppisiä. Natiivin kielenpuhujan intuitioni ja teoreettisen mallini perusteella pystyin esittämään, että kyseiset verbittömät konstruktioit ilmaisevat tietynlaisia tapahtumatyyppisiä, mutta minulla ei ollut empiirisiä todisteita esitykseni tueksi. Lauseiden ilmaisemien tapahtumien semanttinen kuvaus on perinteisesti ja tähän asti erittäin hallitsevasti perustettu kyseisten lauseiden verbien ominaisuuksille, mutta oma lähtökohtani oli, että tutkiemiini rakenteihin ei sisälly piilevääkään verbiä eli että ne ovat alun alkaen verbittömiä eivätkä esimerkiksi elliptisiä. Niinpä en voinut kytkeä esittämiäni tapahtumatyyppisiä suoraan mihinkään konstruktion yksittäiseen elementtiin. Parafrasitestin kehittäminen toiseksi tutkimusmenetelmäksi perustuukin siihen, että tarvitsin aineistoa siitä, miten muut natiivit suomenpuhujat hahmottavat LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion toteutumien merkityksiä, kun ne esiintyvät ilman kontekstia. Toisin sanoen tarkoitukseni oli parafrasiaineiston avulla yhtäältä osoittaa, että näillä konstruktiolla on omat, itsenäiset merkityksensä, joita ei tarvitse tai edes voi johtaa kontekstista, ja toisaalta saada selkeämpi kuva niiden merkitystyyppien erityispiirteistä.

Parafrasitestin kantava ajatus on, että kaikki maailman tilanteet voidaan käsitteistää useilla tavoilla. Eri käsitteistyksen esittävät saman tilanteen erilaisissa perspektiiveissä, mutta korosteisimmiksi tulkitut osallistajat ovat mukana kaikissa käsitteistyksissä. Tilanteita käsitteistetään muun muassa leksikaalisten valintojen, morfosyntaktisten konstruktioiden, argumenttirakennekonstruktioiden ja yleisempien, kuten verbin pääluokkaa säätelevien, konstruktioiden avulla. Oletan siis, että on olemassa siinä määrin synonyymisiä konstruktioita, että niillä voi ilmaista samoja tilanteita eri tilannetyypeinä siten, että keskeiset osallistajat ja niiden väliset voimadynaamiset suhteet (ks. Talmy 2000a: 409–549) pysyvät samoina tai vähintään pitkälti samanlaisina. On tärkeää huomata, että tällainen näkemys tilannetyyppien ilmaisemiseen käytettyjen konstruktioiden välillä vallitsevasta osittaisesta synonymiasta – tai semanttisesta limittäisyydestä – ei haasta sitä kognitiivisessa kielentutkimuksessa erittäin laajasti hyväksyttyä lähtökohtaa, jonka mukaan kielissä ei ole täydellistä synonymiaa (ks. luku 3.1). Parafrasin merkitys todella on eri kuin alkuperäisen ilmauksen, mutta samalla sillä on yhteistä alkuperäisilmauksen kanssa. Seuraavissa esimerkeissä tätä

havainnollistaa suhde, joka vallitsee tulosija-alkuisen eksistentiaalilauseen (6a), passiivisen transitiivilauseen (6b) ja aktiivisen transitiivilauseen (6c) välillä.

- (6) a. *Taukotilan pöydälle ilmaantui valtavia viinereitä*
b. *Taukotilan pöydälle tuotiin valtavia viinereitä*
c. *Tuntematon henkilö toi taukotilan pöydälle valtavia viinereitä*

Lauseet (6a–c) voivat viitata samaan kielenulkoiseen siirtotapahtumaan, jossa viinerosallistajat päätyvät pöytäosallistujan päälle, koska jokin elollinen osallistuja liikuttaa niitä. Käytetyt konstruktiot kuitenkin vaikuttavat lauseiden kielelliseen merkitykseen. Esimerkeille on yhteistä, että viinerit ja pöytä esiintyvät eksplisiittisesti jokaisessa käsitteistyksessä. Viinereitä siirtävä osallistuja sen sijaan mainitaan vain aktiivisessa transitiivilauseessa (6c) (vaikka siinäkin sen tarkoite on epämääräinen). Tulosija-alkuinen eksistentiaalilause (6a) esittää viinerien siirtymisen pöydälle ikään kuin itsekseen tapahtuvana. Tässä nimenomaisessa esimerkissä elollinen, todennäköisesti inhimillinen, siirtäjä-osallistuja kuitenkin sisältyy myös eksistentiaalilauseen merkitykseen siinä mielessä, että maailmantiedon perusteella viinerien ei oleteta liikkuvan itsekseen – sopivassa kontekstissa tämä taustaoletus voi toki kumoutua. Passiivinen transitiivilause (6b) puolestaan kuvaa tapahtuman niin, että siihen sisältyy viinerien siirtäjä, mutta samalla esittää tämän osallistujan epäolennaisena, taka-alastettuna: suomen passiivilauseiden merkitykseen sisältyy implisiittinen agenttiivinen osallistuja (ISK 2004: 1254–1256; 1261–1264).

Parafraasitesteillä hain aineistojeni otsikoille tällaisia synonyymisiä ilmauksia, jotka välittäisivät minulle yksityiskohtaista tietoa LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion toteutumien tulkinnasta: parafraasin muodostaminenhan edellyttää, että parafrasoitava ilmaus tulkitaan. Halusin testin avulla saada käyttööni finiittisiä lauseita, joiden verbit osoittavat eksplisiittisesti, millaiseen tapahtumaan verbittömän ilmauksen on tulkittu viittaavan, joten muotoilin tehtävänannon kysymykseksi ”Miten ilmaisisit saman asian (toisin sanoen,) kokonaisella lauseella?”. ”Kokonainen lause” on tietenkin kiistanalainen käsite kielen-tutkimuksessa, mutta uskoin, että tutkimuskysymyksistäni tietämättömät koehenkilöt eivät testin yhteydessä huomaisi kiinnittää huomiota käsitteen teoreettisiin taustaoletuksiin, mikäli edes olisivat tietoisia niistä. Kysymys myös tuotti toimivaa aineistoa.

Valitsin LÄHDE-konstruktiota koskevaan parafraasitestiin 15 otsikkoa (liite 1) ja KOHDE-konstruktiota koskevaan 20 (liite 2) niin, että mukana olisi sekä

edustavan tuntuinen esimerkki kustakin olettamastani merkitystyypistä että erityisen monitulkintaisen tai vaikeaselkoisen tuntuisia tapauksia. Mukaan otetut otsikot eivät kummassakaan parafrasitestissä edusta tasaisesti eri osakorpuksia, koska en oletanut otsikon alkuperän sinänsä vaikuttavan millään tavalla testien tuloksiin. Parafrasitesteihin osallistui luentojen yhteydessä Oulun ja Helsingin yliopistoista pääasiassa perustutkintovaiheen opiskelijoita, joista lähes kaikki edustavat humanistisia aloja ja useimmat eri kielialueita. LÄHDE-konstruktion testiin osallistui 209 henkilöä syksyllä 2009 ja KOHDE-konstruktion testiin 163 henkilöä syksyllä 2008. LÄHDE-konstruktio-testin tulokseksi tuli 169–215 käyttökelpoista vastausta otsikkoa kohden; KOHDE-konstruktion yhteydessä vastaava luku on 133–165. Selitän parafrasiaineiston hyödyntämistä koskevat semanttiset ja syntaktiset periaatteeni yksityiskohtaisesti sekä esitän testin tuottamat parafrasit taulukkoina LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion varsinaisen analyysin yhteydessä artikkelin 3 luvuissa 2.4–2.6 ja taulukossa 2 sekä artikkelin 1 luvussa 4 ja taulukossa 4.

3 Teoreettinen viitekehys

Tutkimukseni kuuluu kognitiivisen kielentutkimuksen alaan (ks. esim. Croft & Cruse 2004; Evans & Green 2006; Geeraerts & Cuyckens 2007). Lukuisista kognitiivisista kielioppiteorioista hyödynnän eksplisiittisimmin konstruktio-kielioppia sensuuntaisena kuin Goldberg (esim. 1995; 2006) on sitä kehittänyt, vaikka en esitäkään artikkeleissani formalisoituja analyyseja. Tätä lähestymistapaa kutsutaan usein kognitiiviseksi konstruktiokieliopiksi. Valintani perustuu suurella määrällä siihen, että Goldbergin käyttämä argumenttirakennekonstruktion (*argument structure construction*) käsite mahdollistaa erityisen luontevasti aineistoni analyysin. Lisäksi Goldbergin(kin) tutkimuksessa konstruktioajatteluun yhdistyvä (tai ainakin yhdistettävissä oleva; ks. Goldbergin kehysemantiikan soveltamista arvioivasta kriittisestä näkemyksestä Fried & Östman 2004: 56) kehysemanttinen näkemys kielellisistä merkityksistä vastaa pitkälti omaa kieli-käsitystäni. Kognitiivisen kielitieteen alalla on kuitenkin lukuisia teorioita, jotka jakavat keskeisiä piirteitä kognitiivisen konstruktiokieliopin kanssa ja siten sopisivat vaihtoehtoisiksi tai täydentäviksi analyysivälineikseni monessa kohdissa (ks. Goldbergin omasta asemoinnista 1995: 1–9; 2006: 205–226). Useissa esityksissä on yksityiskohtia, jotka ovat mielestäni onnistuneempia kuin Goldbergin mallissa, mutta tarkoitukseni ei ole esittää, millainen kognitiivinen kielioppimalli olisi kokonaisuudessaan ihanteellisin, tai edes ehdottaa lopullista verbittömien konstruktioiden analyysia, vaan näyttää suuntaa mahdollisimman luontevalle lähestymistavalle.

Pelkästään konstruktiokieliopiksi kutsuttuja malleja on useita erilaisia (ks. niistä eräiden taustasta, esittelystä ja vertailusta esim. Croft & Cruse 2004: 225–290; Östman & Fried 2004; 2005a; 2005b; Goldberg 2006: 213–226; Croft 2007: 479–498; Kotilainen 2007b: 13–15; J. Leino 2010a: 84–87; Räsänen 2010: 37–40). Muun muassa Langackerin (1987; 1991) kognitiivisella kieliopilla, Talmyn (2000a; 2000b) kognitiivisella semantiikalla ja Croftin (2001) radikaalilla konstruktiokieliopilla on läheisiä yhtymäkohtia Goldbergin malliin. J. Leino (2003: 63–72) suhteuttaa kognitiivisen kieliopin ja erityisesti Fillmoren työhön perustuvan niin sanotun unifikaatiopohjaisen konstruktiokieliopin yksityiskohtaisesti toisiinsa, kun taas Langacker (2005) on itse vertaillut malliaan Goldbergin työhön konstruktiokieliopin parissa. Havainnollisia suomenkielisiä kohteita puolestaan ovat esittäneet Talmyn tutkimuksesta Huomo & Sivonen (2010) ja Langackerin tutkimuksesta Onikki-Rantajääskö (2010). Fennistiikan alalla kognitiivisessa kielentutkimuksessa on useassa tapauksessa yhdistetty

nimenomaan kognitiivinen kielioppi unifikaatiopohjaiseen konstruktiokielioppiin (ks. siitä yleisesittelynä esim. Kay & Fillmore 1999; Fried & Östman 2004), niin että niiden vahvuudet yhdessä tuottaisivat tutkimuskohteesta mahdollisimman tarkan analyysin (ks. P. Leino ym. 2001; J. Leino 2003; 2005; Kotilainen 2007b).

Konstruktiokielioppimalleja hyödyntävissä tutkimuksissa konstruktioille esitetään yleensä formaalit kuvaukset, jotka voivat olla hyvinkin yksityiskohtaisia attribuutti–arvo-matriiseja (ks. esim. Kay & Fillmore 1999; Fried & Östman 2004) tai huomattavasti kevyempiä kuvioita, kuten Goldbergin esitykset argumenttirakennekonstruktioista (ks. esim. Goldberg 1995), mutta itse en varsinaisesti formalisoi konstruktioita tähän tutkimukseen sisältyvissä artikkeleissa. Se johtuu pääasiassa siitä, että tässä vaiheessa LÄHDE- ja KOHDE-konstruktioille esittämiä merkitystyyppien asemat ovat vielä alustavia; moni tutkimuskohdettani koskeva kysymys on yhä avoin. Voiko kummankin konstruktion kaikki merkitystyytit lopulta kuvata yhden ja saman konstruktion toteutumina? Jos voi, täytyy erikseen selittää, miksi joissakin merkitystyypeissä voi olla kolme argumenttia ja joissakin vain kaksi. Jos taas vain yhden konstruktion oletaminen ei tunnukaan perustellulta, täytyy selittää, miten kahden ja kolmen argumentin lähikonstruktioit suhteutuvat toisiinsa. Toinen konstruktio voi esimerkiksi olla toisen laajentuma tai tarkkarajaisempi alakonstruktio. Millaiset merkitystyyppien keskinäiset suhteet kaiken kaikkiaan ja tarkalleen ottaen ovat? Millainen suhde LÄHDE- ja KOHDE-konstruktioilla on toisiinsa? Seuraako niiden keskeisten ablatiivi- ja allatiivielementtien luontaisesta suunta-oppositiosta, että konstruktioiden merkitystyyppiverkostot ovat symmetrisiä? (Ks. alaviite 7 s. 29.) Formalisointi vaatisi vastauksia näihin kysymyksiin, ja vastausten löytäminen puolestaan vaatisi lisää empiiristä todistusaineistoa, joten molemmat työvaiheet jäävät mahdolliseen myöhempään tutkimukseen. Tämän työn artikkeleissa 1–3 olen pyrkinyt pääasiassa tunnistamaan ja perustelemaan konstruktioiden merkitykset, kun taas artikkeli 4 liittyy ennen kaikkea semanttisten roolien teoreettiseen asemaan.

Seuraavissa luvuissa esittelen ensin käyttämäni kognitiivista konstruktiokielioppia keskittyen sen ominaisuuksista ja käsitteistä niihin, jotka ovat keskeisiä tässä tutkimuksessani (luku 3.1). Sen jälkeen käsittelem vastaavia kehys-semantiikan puolia (luku 3.2). Nostan siis esille teoreettisen viitekehýkseni sellaisia piirteitä, joihin tutkimukseni käytännössä perustuu, enkä kuvaile malleja kattavasti yleisestä enkä tieteenhistoriallisesta näkökulmasta, koska sellaisia kuvauksia on tarjolla jo useita, kuten yllä mainitut lähteet osoittavat (ks. tieteen-

historiallisena esityksenä konstruktiokieliopista esim. Östman 1988; Östman & Fried 2004; 2005b; kehyssemantiikasta esim. Fillmore 1982; Petruck 1996).

3.1 Kognitiivinen konstruktiokielioppi

Uskon kielen rakenteen olevan yksitasoinen ilmiö siinä mielessä, että kielelliset ilmaukset ovat sisäisesti juuri sitä, miltä näyttävät ulkoisesti. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kielellisillä rakenteilla ei ole erillistä sisäistä muotoa, joten tutkimus voi kohdistua vain havaittavissa oleviin rakenteihin. Tästä näkökulmasta tutkimani otsikot ovat alun alkaenkin verbittömiksi muotoiltuja; niihin ei kuulu piilevää verbiä, jonka löytämiseen vain täytyy keksiä keino. Koska aineistoni otsikot esiintyvät kokonaisina rakenteina eivätkä esimerkiksi yhdysrakenteiden osina, niiden verbittömyyttä ei voi myöskään selittää yleisemmällä, elliptisellä konstruktioilla. Tutkimani ilmaukset eivät siis ole jonkin finiittisen lauseen tilapäisiä, kontekstisidonnaisia olomuotoja vaan itsenäisiä konstruktioita, joilla on itsenäiset tehtävänsä. Siksi niitä pitäisi myös analysoida sellaisessa teoreettisessa viitekehyksessä, joka tarkastelee kielen rakenteita sellaisina, kuin kielenkäyttäjät tuottavat ja havaitsevat ne, eikä oleteta tietyn rakenteen sisäiseksi olemukseksi jotain toista rakennetta. Kognitiivinen konstruktiokielioppi toimii näin, ja sen avulla onkin uskottavasti argumentoitu monenlaisten rakenteiden yksitasoisten analyysien puolesta.

Nimensä mukaisesti konstruktiokieliopit käyttävät kieliopillisen analyysin perusyksikköinä konstruktioita. Ne ovat semanttisesti itsenäisiä elementtejä, joista kunkin kielen koko kielioppi koostuu ja jotka tähänastisen tutkimuksen perusteella ovat kielikohtaisia (esim. Goldberg 1995: 4–7; 1998: 205, 215; Kay & Fillmore 1999: 1–5, 29; Croft 2001: 3–8; Fried & Östman 2004: 12). Konstruktioiden koko ja kompleksisuus siis vaihtelevat ainakin morfeemeista argumenttirakennekonstruktioihin; niitä yhdistelemällä voi tuottaa eritasoisia konstruktioita (ks. esimerkkejä englannista Goldberg 2006: 5; Croft 2001: 17; 2007: 471; suomesta Kotilainen 2007b: 17). Lisäksi on esitetty, että konstruktion käsite voisi olla mahdollista ulottaa vielä laajempienkin, nimittäin diskurssitason, rakenteiden tutkimukseen (esim. Fried & Östman 2004: 12, 18; Östman 2005). Tähän mennessä konstruktionaalista lähestymistapaa lienee kuitenkin sovellettu järjestelmällisimmin lauseen laajuisten rakenteiden tutkimukseen. Oma tutkimukseni koskee vastaavaa tasoa, sillä käsittelen (verbittömiä) argumenttirakennekonstruktioita.

Konstruktion määritelmä on luonnollisesti ollut keskeinen keskustelunaihe konstruktiokielioppien ja ylipäänsä kognitiivisen kielentutkimuksen piirissä ja kehittynyt myös Goldbergin työn eri vaiheissa. Itse käytän hänen tuoreempaa määritelmäänsä (2006: 5), joka J. Leinon (2010a: 94) suomentamana kuuluu seuraavasti:

Mikä tahansa kielellinen kokonaisuus katsotaan konstruktioksi, kunhan jokin sen muodon tai funktion piirre ei ole suoraan ennustettavissa sen rakenneosista tai muista konstruktioista, joiden on todettu olevan olemassa. Lisäksi kokonaisuudet tallennetaan konstruktiona, vaikka ne olisivatkin täysin ennustettavissa, mikäli ne esiintyvät riittävän tiheästi.

Tämän version rinnalle tarvitsen kuitenkin myös Goldbergin aikaisempaa määritelmää (1995: 4; suomennos J. Leino 2010a: 91), koska se eksplikoi sen olennaisen – kognitiivisessa kielentutkimuksessa yleensäkin perustavan – näkemyksen, että konstruktion muoto ja merkitys muodostavat kiinteän kokonaisuuden:

C on konstruktio joss_{def} [= jos ja vain jos] C on sellainen muodon ja merkityksen yhteenliittymä $\langle F_i, S_i \rangle$, jossa jokin F_i :n tai S_i :n piirre ei ole suoraan ennustettavissa C:n rakenneosista tai muista muualla määritellyistä konstruktioista.

Kuten J. Leino (2010a: 91) toteaa, tätä määritelmää arvosteltiin liian kapeasta merkitysnäkemyksestä, vaikka Goldberg (1995: 4, alaviite 6) laventaa sitä erikseen:

'Meaning' is to be construed broadly enough to include contexts of use, as well as traditional notions of semantics. That is, a construction is posited when some aspect of the way it is conventionally used is not strictly predictable.

Hieman myöhemmin Goldberg vaihtoikin kohdan ”merkitys” (*meaning*) ”funktiksi” (*function*) ja sitten vielä lisäsi listaan ”käytön” (*use*) (1998: 205; 2005: 17). Koska kognitiiviseen konstruktiokielioppiin sisältyvä kehyssemanttinen teoria joka tapauksessa käsittää kielellisen merkityksen limittyvän maailmantietoon ja pragmaattiseen tietoon, kyseinen korjaus ei varsinaisesti muuttanut alkuperäisen määritelmän sisältöä vaan pikemminkin hioi ilmaisua läpinäkyvämmäksi ja täsmällisemmäksi. Tästä konstruktion määritelmään kuuluvasta muodon ja merkityksen erottamattomasta yhteydestä seuraa, että

muodoltaan erilaiset rakenteet väistämättä eroavat toisistaan myös semanttisesti tai pragmaattisesti. Muodon ja merkityksen kiinteää suhdetta ei suinkaan alun perin havaittu kognitiivisen kielitieteen piirissä, mutta kognitivistit ovat epäilemättä edistäneet sen tunnustamista, ja Goldberg (1995: 2–3, 67–69) on muotoillut sen eksplisiittisesti ei-synonymiaa -periaatteeksi (*The Principle of No Synonymy*), jonka ydin kuuluu seuraavasti: ”If two constructions are syntactically distinct, they must be semantically or pragmatically distinct”.¹⁰

Yllä mainitut määritelmät yhdessä siis kattavat sen, mitä konstruktio tarkoittaa tutkimuksessani. LÄHDE- ja KOHDE-konstruktio sopivat määritelmään, koska niiden pitämiseen elliptisinä ei ole empiirisiä perusteita, vaan ne aidosti eroavat syntaktisesti niitä muistuttavista verbillisistä konstruktioista. LÄHDE- ja KOHDE-konstruktioilla onkin itsenäiset merkitykset: ne ilmaisevat dynaamisia tapahtumia ilman finiittimuotoista verbiä, ja niiden osana ablatiivi ja allatiivi ilmaisevat myös sellaisia merkityksiä, joita niillä ei ole finiittisissä lauseissa (ks. luku 4). Lisäksi LÄHDE- ja KOHDE-konstruktio toteutumia esiintyy täysin säännöllisesti ja toistuvasti varsinkin otsikoissa. Koska myös muut artikkelin 4 aineistoon sisältyvät verbittömät konstruktiot ovat kooltaan, kompleksisuudeltaan ja muodoltaan samantyyppisiä, lähtökohtani on, että ne ovat luonteeltaankin vastaavanlaisia, vaikkakaan tarkastellut niitä yhtä yksityiskohtaisesti.

Näin ollen konstruktio on teoriansisäinen tekninen termi, joka viittaa kielellisen ilmauksen abstraktiin rakenteeseen. Konstruktion rinnalla tarvitaan toista termiä, joka viittaa konkreetteihin kielellisiin ilmauksiin. Joissakin yhteyksissä tässä tehtävässä käytetään konstruktia (*construct*; esim. Kay & Fillmore 1999; Fried & Östman 2004) ja toisissa toteutumaa (*instance* tai *elaboration*; esim. Goldberg 1995; Croft 2001; P. Leino ym. 2001). Itse käytän jälkimmäistä, kuten edeltä on jo voinut päätellä, koska ainakin suomenkielisenä se on vakiintuneempi ja siten läpinäkyvämpi ja koska se on myös linjassa teoreettisen viitekehitykseni kanssa. Tutkin siis verbittömiä konstruktioita aineistonani niiden otsikoista poimittuja toteutumia.

Käsittelen aineistoni verbittömiä konstruktioita vastaavanlaisina argumenttirakennekonstruktioina kuin Goldberg (esim. 1995; 1998; 2005; 2006; 2010) on käsitellyt englannin tiettyjä lauserakenteita (ks. myös esim. Michaelis 2003). Tämän lähestymistavan keskeinen ajatus on, että argumenttirakennekonstruktiot muodostavat erityisen konstruktioiden luokan, jonka vastuualueena on tarjota lausetason ilmaisun peruskeinot. Tällöin tietty osa lauseen merkityksestä

---

¹⁰ Kotilainen (2007b: 44) kutsuukin samaa periaatetta nimellä ”ero muodossa on ero merkityksessä”.

selitetään konstruktion tuomana, itsenäisenä merkityksenä, minkä ansiosta voidaan selittää myös se kielioppiteorioille haastetta aiheuttanut havainto, että verbeillä on systemaattisia merkityseroja, kun niitä käytetään eri argumenttirakenteissa. (Goldberg 1995: 3–4, 10; 1998: 203–208; 2005; 2006: 1–10, 105–106; 2010; vrt. Fillmore 1968: 21, 26–27; 1982: 123; Fried & Östman 2004: 22, 46–57.) Perinteisemminhän on ajateltu, että verbi projisoi lauseen ympärilleen ja siksi selittää kaikki sen argumenttirakenteen ominaisuudet, mutta tällä lähestymistavalla on ollut vaikeuksia kuvata verbien leksikaalisen merkityksen luonne niin, että kuvaus olisi paitsi teoriana elegantti myös uskottava sen perusteella, mitä tiedetään todellisesta kielenkäytöstä sekä kielen prosessoinnista ja omaksumisesta (Goldberg 1995: 7–23). Tarkasteluni kohde kuitenkin eroaa ilmeisellä tavalla Goldbergin tarkastelemista englannin rakenteista, sillä hänen tutkimuksessaan argumenttirakennekonstruktion sisältyy aina jokin verbi. Minä sen sijaan en voi puhua varsinaisista lauseista, mikäli lauseen määritelmä kytketään finiittimuotoiseen verbiin. Silti kyse on lähes samantasoisista ilmaisukeinoista: niin verbilliset kuin verbittömät argumenttirakennekonstruktiot ilmaisevat perustilannetyyppejä eli ontologisesti keskenään rinnasteisia yksikköjä. (Käsittelen näitä merkityksiä tarkemmin alla.) Tutkimukseni yksi tavoite onkin osoittaa, että myös verbittömien konstruktioiden dynaamiset merkitykset näyttäytyvät luontevina, jos ne yhdistetään suoraan argumenttirakennekonstruktiioihin.

Argumenttirakennekonstruktiolla on kolme erityisen tärkeää ominaisuutta, joiden avulla myös tutkimieni verbittömien ilmausten semantiikan voi selittää ja kuvata: argumenttirakennekonstruktiot ovat tyypillisesti polyseemisiä, ilmaisevat ihmisille keskeisiä tilannetyyppejä ja kantavat niin sanottuja argumenttirooleja. Käsittelen näitä ominaisuuksia seuraavaksi yksitellen.

Konstruktioiden polysemia tarkoittaa sitä, että yhden merkityksen (*meaning*) – abstraktin, jotta kaikkien toteutumien merkitykset voisi selittää – sijaan konstruktiolla on tyypillisesti useita toisistaan erillisiä mutta samalla toisiinsa liittyviä merkitystyypppejä (*sense*; termi merkitystyyppi lainattu artikkelista Raukko 2002). Tavallisesti jokin niistä on toisia keskeisempi, suhteellisesti spesifimpi ja konkreettisempi konstruktion perusmerkitys. Tämä on aivan vastaavanlainen ilmiö kuin morfeemeille tyypillinen polysemia. Goldberg on esittänyt, että englannin argumenttirakennekonstruktioiden polysemia yhdistyy niihin eri verbiluokkiin, joiden edustajia konstruktioiden voi käyttää. (Goldberg 1995: 31–39; 1998: 211–214; ks. myös Croft 2001: 59; J. Leino 2001b: 254; P. Leino 2001a: 55–58.) Verbittömiin argumenttirakennekonstruktiioihin sama

selitys ei tietenkään päde. Esitänkin, että niiden polysemia kytkeytyy yhtäältä niiden predikaatteina toimivien sijojen (tai adpositioiden tai adverbien) omaan polysemiaan ja toisaalta niiden leksikaalisten elementtien keskinäiseen vuorovaikutukseen (ks. luku 4).

Boas (2002; 2003: 21–22, 97–117; 2005: 451–456) lähestyy argumenttirakennekonstruktiota hieman toisesta konstruktioajattelun näkökulmasta ja esittää, että niihin liittyvä polysemia pitäisi mieluummin kuvata leksikon tasolla verbeihin sisältyvinä ”minikonstruktioina” (*mini-constructions*; Boas 2002; 2005). Tällöin itse argumenttirakennekonstruktiot eivät siis olisi polyseemisiä. Goldbergin (1995; 2006; Goldberg & Jackendoff 2004) näkemys kuitenkin toimii paremmin omassa verbittömässä aineistossani, koska siinä polysemiaa ei voi yhdistää verbiin – elementtiin, joka ei yksinkertaisesti sisälly ilmaukseen. LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion predikaatteina toimivat allatiivi- ja ablatiivipäätteet kyllä ovat itsessään polyseemisiä, mikä varmasti vaikuttaa koko konstruktioiden polyseemisyteen, mutta näiden konstruktioiden kaikkia merkitystyyppejä ei silti voi yhdistää kyseisten sijojen omaan merkitykseen: esimerkiksi allatiivilla ei tietääkseni merkitä agenttiivisia osallistujia missään muissa suomen rakenteissa. Lisäksi kannattaa huomioida, että myös Goldbergin malliin sisältyy mahdollisuus tunnistaa minikonstruktiot, koska perimmäiseltä luonteeltaan argumenttirakennekonstruktiot ja leksikaaliset elementit ovat samanlaisia, ja hän itsekkin (1995: 44, 56) sanoo, että verbien polysemia on täysin odotuksenmukaista. Toisin sanoen konstruktiot ja verbit voivat molemmat olla polyseemisiä; verbien polyseemisydestä ei välttämättä seuraa konstruktioiden monoseemisyyttä. Myös Boas (2003: 98–99) huomauttaa, että hänen ehdotuksensa on yhteensopiva Goldbergin analyysin kanssa, eli kyse on enimmäkseen siitä, mikä on teorianmuodostuksen kannalta eleganteinta. Jonkinlainen Goldbergin ja Boasin mallien yhdistelmä voisi hyvinkin olla paras tapa kuvata verbillisten argumenttirakennekonstruktioiden merkitystä, mutta verbittömien argumenttirakennekonstruktioiden yhteydessä minusta tuntuu järkevimmältä sallia konstruktioiden polyseemisyys siinä missä leksikaalisten tai morfologisten elementtienkin.

Argumenttirakennekonstruktioiden keskeiset merkitykset eivät ole satunnaisia vaan liittyvät sellaisiin tilanteisiin, jotka ovat ihmisten kannalta perustavia eli heidän kokemuspiirissään toistuvia ja heille jossakin suhteessa olennaisia, merkityksellisiä (*humanly relevant scenes*). Goldberg esittää nämä ”peruslausetyyppejä” vastaavien konstruktioiden tilannetyyppimerkitykset *Scene Encoding* -hypoteesina: ”Constructions which correspond to basic sentence types encode as their central senses event types that are basic to human experience.”

Hänen mukaansa on myös odotuksenmukaista, että kielet käyttävät mahdollisten tilanteiden ilmaisemiseen suljettua tilannetyyppien joukkoa – siis peruslause-tyyppejä – niin että loppujen lopuksi kaikenlaisten tilanteiden käsitteistys pohjautuu näihin inhimillisen elämän perustilanteisiin. (Goldberg 1995: 39–40; 1998: 205–206; 2010: 51–53.) Tämä näkemys toistuu moniaalla kognitiivisessa kielentutkimuksessa eli on olennaisesti sama kuin esimerkiksi Langackerin (esim. 1991: 294–298) kuvaus kielenulkoisen tilanteen tulkinnan ja kielellisen ilmauksen suhteesta lausetasolla. Hän (1991: 295) perustelee seuraavasti, miksi samoja kielen perusrakenteita käytetään ilmaisemaan myös niiden prototyypisistä arvosta poikkeavia tilanteita:

(...) because of our proclivity for interpreting the new or less familiar with reference to what is already well established; and from the pressure of adapting a limited inventory of conventional units to the unending, ever-varying parade of situations requiring linguistic expression.

Peruslause-tyyppien ilmaiset tilannetyypit ovat varsin abstrakteja, ja niiden merkityksen voi esittää tietynlaisina semanttisten roolien yhdistelminä. Goldberg esittää, että tällaiset merkitykset ovat tilanteita, joissa joku aiheuttaa jotain, joku kokee jotain, jokin liikkuu, jokin on jossain tilassa, joku omistaa jotain, jokin aiheuttaa tilan tai sijainnin muutoksen, jonkin tila tai sijainti muuttuu tai jokin vaikuttaa johonkuhun. Esimerkiksi englannin ditransitiivikonstruktion keskeinen merkitys on hänen määrittelemänään ”agent successfully causes recipient to receive patient”. (Goldberg 1995: 37–39; 1998: 205–206; 2010: 52.)

Kognitiivisen konstruktiokielioppimallin semanttiseen välineistöön sisältyy kahdenlaisia rooleja, argumentti- ja osallistujarooleja (vrt. Fried & Östman 2004: 40–46). Molemmat muistuttavat joiltakin osin läheisesti niitä käsitteitä, joita muualla kirjallisuudessa on käsitelty varsinkin semanttisten, temaattisten tai θ -roolien nimellä. Kun argumenttirakennekonstruktioiden merkitykset esitetään semanttisten roolien avulla, kyse on tarkemmin sanottuna argumenttirooleista (*argument role*). Ne ovat edellisessä kappaleessa havainnollistetulla tavalla suhteellisen karkeapiirteisiä semanttisia tehtäviä, jotka kytkeytyvät kielellisesti käsitteistettyihin tilannetyyppeihin ja joita tietyt konstruktion argumentit ilmaisevat. Niinpä argumenttirooleja ilmaistaan morfosyntaktisesti tietynlaisilla elementeillä. Goldberg hyödyntää niiden niminä laajalti käytettyjä termejä, kuten AGENTTI (*agent*), PATIENTTI (*patient*), PÄÄMÄÄRÄ (*goal*) ja VASTAANOTTAJA (*recipient*). Kuten Goldberg toteaa, roolitermistöllä sinänsä ei kuitenkaan ole teoreettista merkitystä (ei argumentti- eikä osallistujaroolien yhteydessä), koska

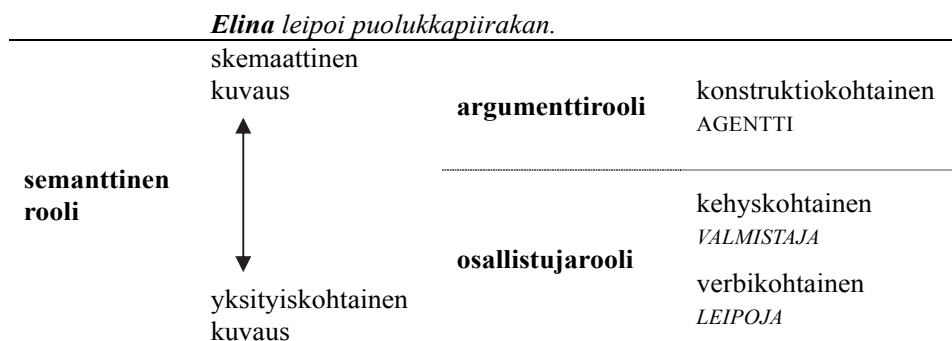

roolit eivät ole atomisia primitiivikäsitteitä vaan semanttisesti rajoitettuja ja muihin elementteihin suhteutuvia ”paikkoja” (*slot*) konstruktion yhdistetyssä tilannetyypissä tai semanttiseen kehykseen (ks. alla) yhdistetyssä tilanteessa. (Goldberg 1995: 48–49; 2005: 23; 2006: 39.)

Osallistujaroolit (*participant role*) sen sijaan ilmaisevat yksityiskohtaista tietoa maailmassa esiintyvistä tilanteista tai niiden lajeista yksilöimällä niihin kuuluvia osallistujia. Goldberg määrittelee osallistujaroolit suhteessa yksittäisten verbien aktivoimiin semanttisiin kehyksiin ja minä – koska tutkimiini konstruktiioihin ei sisälly verbiä – astetta skemaattisemmin eli väljäpiirteisemmin suhteessa yksittäisten ilmausten leksikaalisten elementtien yhdessä aktivoimiin semanttisiin kehyksiin, jotka sopisivat useisiin lähimerkityksisiin verbeihin (ks. semanttisista kehyksistä luku 3.2). Toisin sanoen minun tutkimukseni osallistujaroolit edustavat pikemminkin tapahtumalajeja kuin yksittäisiä tapahtumia. Osallistujaroolit voivat esiintyä monenlaisina morfosyntaktisina elementteinä. (Goldberg 1995: 43–48; 2005: 24; 2006: 39.) Ne siis vastaavat pitkälti sitä erityisen yleistä lähestymistapaa, jossa semanttiset roolit tarkoittavat verbin valenssin mukaisia osallistujia. Goldbergin ja minun määrittelytavan hienoista eroa taas havainnollistaa se, että esimerkiksi *rakentaa*-verbin seurassa esiintyvät rakentamiskehyksen osallistujat voisi rooleina nimetä *RAKENTAJAKSI* ja *RAKENNETTAVAKSI*, mutta ne voisi ilmaista myös hieman yleisemmällä tasolla tuottamiskehyksen *TUOTTAJANA* ja *TUOTTEENA*. Toisaalta samaa tuottamiskehystä voisivat edustaa vaikkapa *leipoa*-verbin osallistujat *LEIPOJA* ja *LEIVOTTAVA*. Toisin sanoen kyse on yksinkertaisesti siitä, miten yksityiskohtaisesti semanttisen kehyksen kuvaa.

Käyttämieni roolikäsitteiden välistä suhdetta havainnollistaa kuvio 1. Kohdistan siinä huomion esimerkkilauseen *Elina leipoi puolukkapiirakan* subjektielementin *Elina* semanttiseen kuvaukseen. Sen argumenttirooliksi voi nimetä *AGENTIN* (ks. määritelmäni sille artikkeleissa 1 s. 82 ja 2 s. 76), kun taas osallistujaroolin voi määrittää vaihtelevalla tarkkuudella. *Elinan* verbikohtainen osallistujarooli olisi *LEIPOJA*, mutta samalla sen voisi esittää erilaisten valmistamistapahtumien *VALMISTAJANA*. Semanttinen rooli on työssäni yläkäsite, jonka käyttämistä vältän. Artikkelissa 4 se kuitenkin tarkoittaa käytännössä samaa kuin argumenttirooli, koska argumentoin sen puolesta, että semanttiset roolit olisi hyödyllistä määritellä nimenomaan suhteessa argumenttirakennekonstruktiioihin. Kuvioista 1 ilmenee myös, että esitykseni seuraamisen helpottamiseksi merkitsen argumentti- ja osallistujaroolit eri tavoin: molemmat on kirjoitettu pienillä kapiteeleilla, mutta osallistujaroolit on lisäksi kursivoitu. Niinpä nimitykset

LÄHDE- ja KOHDE-konstruktio osoittavat ablatiivin ja allatiivin argumenttirooleja kyseisissä konstruktioissa.

Kuvio 1. Semanttiset roolit, argumenttiroolit ja osallistujaroolit.

Karkeistaen voi ajatella, että argumenttirakennekonstruktioissa maailmantieto eli osallistujaroolit esitetään kielellisen tiedon eli argumenttiroolien välittämänä tietyyssä perspektiivissä. Rooleilla on käsitteellinen yhteys toisiinsa; viime kädessä argumenttiroolit ovat yleistyksiä lukuisista erilaisista osallistujaroolista (vrt. P. Leino 2001a: 22–23). Argumentti- ja osallistujaroolien erottaminen kuitenkin auttaa ymmärtämään, millaiset verbit voivat esiintyä missäkin argumenttirakennekonstruktiossa tai – kääntäen – millaisia tilanteita mitkäkin argumenttirakennekonstruktioiden toteutumukset voivat ilmaista. Konstruktioiden konkreeteissa toteutumisissa kehyskohtaisten osallistujaroolien ja konstruktiokohtaisten argumenttiroolien nimittäin täytyy sulautua toisiinsa, ja riippuu verbiluokasta eli verbin ilmaiseman tilanteen ominaisuuksista, mitä konstruktion merkitystyyppiä mikäkin ilmaus hahmottuu edustamaan. Tämä roolien toisiinsa sulautuminen tapahtuu rajallisten periaatteiden mukaan, niin että yhdistyvillä rooleilla eli kokonaisvaltaisesti ajateltuna verbin semanttisella kehyksellä ja konstruktion kuvaamalla tilannetyypillä täytyy olla riittävästi yhteistä suhteessa sellaisiin semanttisiin piirteisiin kuin esimerkiksi voimadynaamiset suhteet. Osallistujaroolin täytyy siis olla tulkittavissa argumenttiroolin edustajaksi. Konstruktioit eivät elä niin itsenäistä elämää, että niihin voisi sijoittaa mitä elementtejä hyvänsä. Käsittelen tätä hieman tarkemmin seuraavan luvun loppupuolella. (Goldberg 1995: 24, 40, 44, 48–66; 2005: 23–27; 2006: 38–40; 2010: 51–58.)

3.2 Kehysesemantiikka

Konstruktiokieliopeissa yleisesti hyödynnetyn kehyksesemanttisen merkitysnäkemyksen keskeisimpiä ajatuksia on, että kielellistä tietoa ei voi eikä edes kannata täysin erottaa kielenulkoisesta tiedosta. Päinvastoin kielellisten ilmausten semanttisessa analyysissä täytyy viitata myös ensyklopediseen ja pragmaattiseen tietoon eli todelliseen maailmaan sekä erityisesti siihen, mitä ihmiset tietävät siitä ja miten he kokevat sen suhteessa monenlaisiin sosiaalisiin ja kulttuurisiin yhteyksiin. Kaikki kielelliset merkitykset siis suhteutuvat johonkin inhimilliseen kielenulkoiseen tieto- ja kokemusrakenteeseen, semanttiseen kehykseen (*semantic frame*). (Esim. Fillmore 1977; 1982; Goldberg 1995: 25–31; Petruck 1996; Boas 2003: 164–165, 168–173.) Edellisessä luvussa viittasinkin jo sen käsitteeseen useassa kohdin. Tässä luvussa nostan semanttisen kehyksen hieman läheisempään tarkasteluun yhdessä keskeisten siihen liittyvien käsitteiden kanssa. Kaikki mainitsemani käsitteet sisältyvät muodossa tai toisessa useimpiin muihinkin kognitiivisiin kielioppimalleihin, mutta esittelen ne vain kehyksesemantiikan termein. Tällainen lähestymistapa kielelliseen merkitykseen ei siis suinkaan ole kehyksesemantiikan yksinoikeutta, vaan muun muassa Langacker (esim. 1987; 1991) on itsenäisesti rakentanut hyvin samanhenkistä teoriaa.

Kehysesemantiikan huomattavin edistäjä Fillmore (1977: 84) on määritellyt, että semanttisena kehyksenä voi toimia ”mikä tahansa koherentti yksilöitävässä oleva havainto, muisto, kokemus, toiminta tai objekti”. Tarkemmin ja nykyisemmin määriteltynä kehykset ovat prototyyppejä tapauksia kuvaavia ideaalistuksia tai abstraktioita muun muassa mainituista esimerkeistä, ja kokemuseräisyyden seurauksena niiden sisältö vaihtelee hieman yksilöittäin (Fillmore 1982: 117–119; Fried & Östman 2004: 41–42). Olemukseltaan kehykset ovat vaihtelevan kokoisia käsitejärjestelmiä, joilla voi olla huomattavankin jäsentynyt sisäinen rakenne. Kehykset voivat myös koostua toisista kehyksistä. Yhtä kaikki ne toimivat merkitysten taustoina siten, että ymmärtääkseen jonkin käsitteen täytyy ymmärtää koko se käsiterakenne, johon se kuuluu: kun yksi käsite mainitaan, myös muut aktivoituvat (Fillmore 1977: 114; 1982: 111, 130; Petruck 1996). Se, mihin ilmauksen ”merkityksellä” kielitieteessä pääasiassa viitataan, on tämän käsiterakenteen korosteisin, etualaistettu osa – se, joka varsinaisesti on nostettu näyttämölle¹¹ ilmaisemalla se. Kehysesemantiikassa tätä

---

¹¹ Kehysesemantiikkaa kehitellessään Fillmore käytti aluksi termiä ”scene” lähes samassa tehtävässä kuin termiä ”frame” nykyään; hän myös käytti mallistaan termiä ”scene semantics” (esim. 1977). Toisaalta mainitun artikkelin loppupuolella Fillmore eksplikoi myös termin ”schema”, joka tarkoitti

merkityksen osaa kutsutaan hahmoksi (*profile*). Esimerkiksi substantiivi *luuri* hahmottaa tietynlaisen osan tietynlaisesta kokonaisuudesta, tyypillisesti puhelimesta, joka toimii osana sanan semanttista kehystä. Verbi *nauraa* puolestaan hahmottaa tietynlaisesta tapahtumasta paitsi nauramisen myös nauraja-osallistujan, kun taas tapahtuman muut mahdolliset osallistajat ja ominaisuudet jäävät semanttiseen kehykseen. Erityisesti lausetason ilmaisussa hahmon ja kehyksen subjektiivisuus korostuu; lauseiden merkityksissä ei niinkään ole kyse tilanteiden objektiivisista ominaisuuksista kuin siitä, miten käsitteistäjä kohdistaa huomionsa tilanteeseen ja esittää sen. Hän kuvaa tilanteet aina jostain perspektiivistä (*perspective*) valitsemalla, mitkä kehyksen osat hän kielentää ja miten hän kielentää ne. Tästä seuraa, että lähimerkityksisten ilmausten semanttiset erot johtuvat tyypillisesti samaan kehykseen valituista erilaisista perspektiiveistä. Tietystä mielessä hahmon ja kehyksen erottaminen vastaa siis hahmopsykologiassa tehtyä eroa kuvion (*figure*) ja taustan (*ground*) välillä. (Esim. Fillmore 1977: 87, 97, 102–109; 1982: 122; Petruck 1996; Boas 2003: 166–167; Langacker 2005: 164–167; Goldberg 2010: 39–42.)

Semanttisen kehyksen käsitettä voi edelleen havainnollistaa esimerkiksi yleiskielen *naapuri*-substantiivin prototyypin merkityksen avulla. *Naapuri* hahmottaa yksittäisen ihmisyksilön, mutta sen semanttiseen kehykseen sisältyy vähintään yksi toinen ihmisyksilö sekä tietoa ihmisten sosiokulttuurisesta tavasta elää: tyypillisesti naapureita ollaan suhteessa viereisessä talossa tai asunnossa asuviin yksilöihin. *Naapurin* hahmona toimii tämän naapuruuskehyksen ihmisviitteisistä osallistujista se, joka suhteutetaan johonkin toiseen kyseiseen kehyksen ihmisviitteiseen osallistujaan asumipaikan perusteella. *Naapurin* tarkoite kuitenkin määräytyy käsitteistäjän valitseman subjektiivisen perspektiivin mukaan; sinänsä naapuruuskehyksen ihmisviitteiset osallistajat ovat keskenään käsitteellisesti tasaveroisia ja voisivat yhtä hyvin toimia *naapurin* hahmoina.

Hahmon käsite kytkeytyy paitsi leksikaalisten elementtien myös argumenttirakennekonstruktioiden ja niiden toteutumien semanttiseen analyysiin, koska hahmotetut (*profiled*) osallistuja- ja argumenttiroolit ovat niissä erityisasemassa. Kuten edellisessä luvussa ilmeni, osallistujaroolien avulla yksilöidään ja kuvataan erilaisten tapahtumakehysten osarakenteita. Tyypillisesti samaan semanttiseen kehykseen liittyy useita verbejä, jolloin yksittäiset verbit viittaavat kyseisen

---

todellisen maailman yksittäisistä ”sceneistä” yleistettyä käsitteellistä ideaalistusta tai prototyyppiä (1977: 126–128). Itse en käytä ”näyttämöä” ollenkaan teknisenä terminä vaan metaforana erityisesti argumenttirakennekonstruktioiden toteutumien semanttisille kehyksille.

kehyyksen erilaisiin osarakenteihin, jotka koostuvat eri osallistujista. Kehyyksen kattamasta osallistujajoukosta aina jotkin osallistujat ovat siis siinä mielessä toisia korosteisempia, että tietyn verbin yhteydessä ne ovat käsitteellisesti fokuoituja, koska ne kuuluvat sen määrittämään perspektiiviin. Verbin perspektiiviin kuuluvien osallistujien korosteisuus näkyy siinä, että ne täytyy tavallisesti ilmaista finiittisissä lauseissa (ellei verbiä käytetä sellaisessa konstruktiossa, jossa tiettyjen argumenttien ilmaisemista vältetään, kuten esimerkiksi englannin passiivikonstruktiossa). Tällaiset osallistujat ovat verbin leksikaalisesti hahmottamia (*lexically profiled*). Toisin sanoen hahmotetut osallistujaroolit ovat niitä osallistujia, jotka toimivat verbin pakollisina argumentteina. Esimerkiksi verbin *kirjoittaa* kehyykseen kuuluvat ainakin osallistujat, jotka nimeän tässä *KIRJOITAJAKSI*, *KIRJALLISEKSI TUOTTEEKSI* ja *KOHTEEKSI*, mutta vain kaksi ensin mainittua ovat hahmotettuja, koska ne toimivat verbin pakollisina argumentteina (esim. *Paula kirjoittaa runoja*). *KOHTEEN* mainitseminen sen sijaan ei ole pakollista, joten se on ei-hahmotettu osallistujarooli (esim. *Johanna kirjoitti sähköpostin rahastonhoitajalle*). Leksikaaliseen hahmottamiseen liittyy myös yleistyksiä: verbit esimerkiksi hahmottavat tyypillisimmin sellaiset osallistujat, jotka voi tulkita agenttimaisiksi tai patienttimaisiksi. (Goldberg 1995: 43–48; Boas 2003: 165–168.) Verbittömien tapahtumanilmausten hahmotettuja osallistujaroleja ei tietenkään voi suhteuttaa mihinkään tiettyihin verbeihin, mutta tiettyjen tapahtumalajien käsitteellisesti keskeisinä osallistujina hahmotetut osallistujat voi vastaavasti määrittää. Verbithän ovat oikeastaan yksityiskohtaisempia kuvauksia skemaattisemmista tapahtumalajeista eli edustavat saman jatkumon toista kohtaa.

Konstruktion hahmottamat (*constructionally profiled*) argumenttiroolit puolestaan ovat niitä, jotka ilmaistaan keskeisissä kieliopillisissa tehtävissä (*direct grammatical relations*), joita englannissa ovat Goldbergin mukaan subjekti, objekti ja epäsuora objekti. Suomen kannalta ei tietääkseni ole pohdittu, mitkä kieliopilliset tehtävät ilmaisivat hahmotettuja osallistujia, mutta tuntuu mahdolliselta, että subjektin ja objektin rinnalle voisivat päästä jotkin obliikvi-muotoiset argumentit. Suomen argumenttirakennekonstruktioita on ylipäättään kartoitettu vähän. Jos kuitenkin hyväksyy esimerkiksi resultatiivirakenteen (esim. *Teemu saarnasi lapset hiljaisiksi*; ks. J. Leino 2010b; vrt. Pälsi 2000) argumenttirakennekonstruktioiksi, sen voi määritellä sisältävän kaksi hahmotettua argumenttia – subjektina ja objektina toimivat – sekä yhden ei-hahmotetun argumentin, joka esimerkissä on translatiivimuotoinen. Joka tapauksessa myös argumenttiroolien hahmottamista motivoi jonkinlainen korosteisuus: hahmotetut

ovat joko semanttisesti keskeisiä tai diskurssin kannalta huomattavia, kuten topikaalisia tai fokuosoituja, yksikköjä. Kaikki konstruktion argumentit eivät siis välttämättä ole hahmotettuja, vaan hahmotetut tapaukset vastaavat niin sanottuja ydinargumentteja (*term, core~nuclear~direct argument*). (Goldberg 1995: 48–49.) Omassa aineistossani konstruktion hahmotettavia argumenttirooleja ovat LÄHDE, KOHDE ja TEEMA (ks. luku 2.1), kun taas mahdollinen kolmas argumentti on ei-hahmotettu.

Argumenttirakennekonstruktioiden toteutumisissa verbin kuvaama tilanne yhdistyy konstruktion kuvaaman tilanteen kanssa. Verbien ja konstruktioiden – eli osallistuja- ja argumenttiroolien – yhdistyminen ei kuitenkaan ole mielivaltaista, vaan sitä säätelevät erilaiset yksityiskohtaiset periaatteet, jotka minun tutkimuksessani voi vastaavasti suhteuttaa tapahtumalajien osallistujien ja konstruktioiden argumenttien yhdistymiseen. Goldberg (1995: 50–56; 2005: 24–27; 2006: 39–40) selittää kahden pääperiaatteen avulla, mitkä osallistujaroolit yhdistyvät mihinkin argumenttirooleihin. Ensinnäkin semanttisen koherenssin periaate (*The Semantic Coherence Principle*) määrittelee, että vain semanttisesti yhteensopivat roolit voivat yhdistyä; yhteensopivuus itsessään perustuu yleisiin luokitteluperiaatteisiin. Niinpä esimerkiksi englannin potkaisemiskehyyksen (*kick*) *POTKAISIJA*-osallistuja voi yhdistyä ditransitiivikonstruktion *AGENTIN* roolin kanssa, koska *POTKAISIJAN* voi tulkita yhdenlaiseksi *AGENTIKSI*. Toiseksi vastaavuusperiaate (*The Correspondence Principle*) määrittelee, että hahmotettujen osallistujaroolien täytyy yhdistyä hahmotettujen argumenttiroolien kanssa. Jos hahmotettuja osallistujarooleja kuitenkin on kolme mutta hahmotettuja argumenttirooleja vain kaksi, yksi osallistujarooleista voi yhdistyä ei-hahmotettuun (*nonprofiled*) argumenttirooliin. Tämä periaate pätee nimenomaan siihen suuntaan, että konstruktion täytyy kattaa kaikki hahmotetut osallistujaroolit. Sen lisäksi konstruktiio voi tuoda ilmaukseen ei-hahmotettuja osallistujarooleja tapauksissa, joissa hahmotettuja osallistujarooleja on vähemmän kuin hahmotettuja argumenttirooleja. Goldberg (1995: 56–59; 2005) esittää myös, millaisissa olosuhteissa hahmotettuja osallistujarooleja ei ilmaistakaan. Kyseiset tapaukset kytkeytyvät erillisiin informaatorakennetta sääteleviin konstruktiioihin eivätkä edustu minun tutkimuksessani, joten en käsittele niitä tässä yhteydessä.

Osallistuja- ja argumenttiroolien yhdistymisperiaatteiden taustalla on laajempi kysymys siitä, millaiset yleiset periaatteet säätelevät verbien ja konstruktioiden yhdistymistä. Sama kysymys luonnollisesti koskee sitä, millaisiin tapahtumiin tutkimani verbittömät konstruktiot voivat yhdistyä. Verbit ilmaisevat erityisiä tilanteita, kun taas konstruktiot viittaavat abstrakteihin tilannetyyppeihin.

Millainen siis pitää tilanteen semantiikan olla suhteessa tilannetyypin semantiikkaan? Tyypillisimmillään verbi ilmaisee samaa tilannetta kuin konstruktio mutta seikkaperäisemmin, tarkentaen. Tällöin konstruktion merkitys on redundantti suhteessa verbin merkitykseen. Lisäksi on tavallista, että verbin ilmaisema tilanne kytkeytyy kausaalisesti konstruktion ilmaisemaan tilannetyypiin; verbi voi ilmaista konstruktion kuvaaman toiminnan keinoa, tulosta tai välinettä. Joissakin tapauksissa kausaalistakaan suhdetta ei tarvita, vaan verbi voi ilmaista konstruktion esittämän tilannetyypin edellytystä ja joskus jopa yhtäaikaista toimintaa. (Goldberg 1995: 59–66; 2005: 53–57.)

4 Tulokset

Tutkimukseni ytimen muodostavat artikkelien 1 ja 2 tapaustutkimukset eli LÄHDE-konstruktion (artikkeli 2) ja KOHDE-konstruktion (artikkeli 1) semanttiset analyysit. Kuten kuvailen luvussa 2, nämä analyysini käsittävät yhtäältä intuitiivisen luokittelun ja toisaalta sen parantelemisen ja perustelemisen parafrasitestin avulla. Tapaustutkimuksilla pyrin selvittämään, millaisia LÄHDE- ja KOHDE-konstruktio ovat suhteessa niitä muistuttaviin suomen kielen konstruktioihin: Millaisia merkityksiä niillä on? Mihin nämä merkitykset perustuvat? Ovatko konstruktiot elliptisiä vai luontaisesti verbittömiä ja siten itsenäisiä? Artikkelissa 3 lähestyn verbittömiä konstruktioita teoreettisesta näkökulmasta: esitän, miten tapaustutkimusteni tulokset voi selittää. Artikkelissa 4 käsitelen vielä tarkemmin yhtä teoreettista kysymystä: pohdin, miten semanttisten roolien käsite kannattaisi määritellä.

Seuraavaksi luvuissa 4.1–4.3 kokoan sen, miten tutkimukseni valottaa LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion – ja kenties soveltuvilta osin muidenkin vastaavien verbittömien konstruktioiden – semantiikkaa sekä puoltaa niiden analysoimista itsenäisiksi. Lopuksi luvuissa 4.4–4.5 esitän, miten konstruktioiden semanttiset ominaisuudet voi kuvata ja selittää teoreettisesti.

4.1 Itsenäiset, polyseemiset ja monitulkintaiset konstruktiot

Intuitiivisessa semanttisessa analyysissäni korostui neljä LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion ominaisuutta: erilainen merkitys kuin muodollisesti muuten vastaavilla mutta verbillisillä rakenteilla, polyseemisyys, skemaattisuus sekä monitulkintaisuus. Tarkastelemieni konstruktioiden idiosynkraattinen merkitys näkyy muun muassa siinä, että jos niiden toteutumiin sijoittaa jonkin verbin, ilmauksen merkitys muuttuu, ja muutos on usein suuri. Esimerkiksi *Lapsiperheille erävoitto* (A) ei tunnu tarkoittavan aivan samaa kuin *Lapsiperheille tuli erävoitto*. Oman intuitioni mukaan verbitön ilmaus esittää lapsiperheet suhteellisen aktiivisina osallistujina, jotka jotenkin omalla toiminnallaan ansaitsevat erävoiton (ks. myös parafrasitestin tätä otsikkoa koskevat tulokset artikkelin 1 s. 86–88). *Tulla*-verbillinen eksistentiaalilause sen sijaan häivyttää lapsiperheiden agenttiivisuuden ja ottamatta kantaa tapahtuman mahdolliseen käynnistäjään keskittää huomion tapahtuman loppuvaiheeseen, jossa erävoitto päättyy lapsiperheiden ”haltuun”. Passiivimuotoisen transitiviiverbin lisääminen puolestaan muuttaisi verbittömän ilmauksen merkitystä vielä

radikaalimmin: esimerkiksi *Lapsiperheille kirjattiin erävoitto* tekisi lapsiperheistä suorastaan epäaktiivisia implisiittisen osallistujan toiminnan kohteita. Otsikon *Lapsiperheille erävoitto* (A) kuitenkin voi tulkita myös edellisten esimerkkien tyyppisesti, mikä kertoo paitsi konstruktion toteutumien monitulkintaisuudesta myös itse konstruktion polyseemisyydestä. Kaikki nämä semanttiset ominaisuudet viittaavat siihen, että LÄHDE- ja KOHDE-konstruktioiden analysoiminen elliptisiksi ei ole perusteltua: verbin elliptoitumisen ei pitäisi muuttaa ilmauksen merkitystä eikä puuttuvan verbin tunnistamisen pitäisi olla epäselvääkään (ks. myös Kotilainen 2007a: 11–41, 59, 79–81; Visapää 2008: 146–149; Goldberg & van der Auwera 2012: 114).

Analyysi kuitenkin riippuu teoreettisen viitekehyksen lisäksi yksittäisistä käsitteistä. Esimerkiksi Ylipartanen (2001: 28) on esittänyt, että otsikoiden ”puuttuvat” verbit selviävät jäljempää uutisesta tai lause- ja tilannekontekstin sekä maailmantiedon perusteella (”pragmaattinen ellipsi”; ks. Hakulinen 1978). Tällaisesta näkökulmasta en itse ole voinut tunnistaa tutkimusaineistoni elliptisyyttä, koska olen tarkastellut sitä ilman todellista kontekstiaan. Pragmaattisen ellipsin käsite on kuitenkin ristiriidassa teoreettisen viitekehykseni kanssa, jossa ei ole tarpeen pitää finiittiverbiä kaiken lausemaisena ilmaisun lähtökohdana eikä olettaa kielioppiin näkymättömiä tasoja (ks. myös Kotilainen 2007a: 44–45). Minun käyttämäni ellipsin määritelmä onkin paljon suppeampi ja kytkeytyy havaittavissa olevaan kielen rakenteeseen: finiittiverbin ellipsiä esiintyy rinnasteisten lauseiden jälkimmäisessä lauseessa, niin että elliptoitunut ilmaus on tunnistettavissa yksiselitteisesti (ks. luku 1.3). Aineistoni otsikot sen sijaan ovat itsenäisiä ilmauksia, mikä näkyy käytännössäkin siinä, että päivän uutisiantia voi tarkastella vain otsikoiden perusteella.

Parafraasitestien tulokset tukevat intuitiivisia näkökulmiani sekä syntaktisesti että semanttisesti. Ensinnäkin testien tuloksille on yhteistä, että huomattava enemmistö kaikista parafraaseista on muodoltaan aktiivisia transitiiivilauseita (ks. artikkelin 2 s. 74, taulukon 2 sarake ”aktiivinen”; artikkelin 1 s. 84–85, taulukon 4 sarake ”active”). Toisin sanoen tyyppillisesti parafraasit edustavat sellaista syntaktista rakennetta, johon ei olisi voinut päätyä täydentämällä elliptisen rakenteen – siis niin, että olisi lisännyt otsikkoon finiittimuotoisen verbin mutta ei muuttanut mitään muuta. Ne LÄHDE-konstruktion parafraasit, joissa otsikko on ainoastaan täydennetty verbillä, kuuluvat taulukon 2 sarakkeiden ”passiivinen/nollasubjekti” ja ”e-lause” alasarakkeisiin ”ABL” ja muodostavat enimmillään noin 40 % yhden otsikon parafraaseista (artikkelin 2 s. 74). KOHDE-konstruktion parafraaseista vastaavat tapaukset sisältyvät taulukossa 4 sarakkeiden ”Passive” ja

”Existential” alasarakkeisiin ”ALL” ja ”ALL/ADE”, ja tapausten osuus on korkeimmillaan noin 65 % yhden otsikon parafraseista (artikkelin 1 s. 84–85).¹² Jos tutkimani konstruktiot olisivat elliptisiä, olisi odotuksenmukaista, että selvä ja yhtäläinen enemmistö minkä tahansa otsikon parafraseista olisi verbillä täydennettyjä mutta muilta osin muuttumattomia. Näin voi olettaa, koska elliptiselle lauseelle on helpoin muodostaa parafrasi yksinkertaisesti lisäämällä siihen ”puuttuva” verbi. Parafrasitaulukoista kuitenkin näkee, että kokonaisuutena katsoen parafraseja ei ole muotoiltu enimmäkseen täydentämisstrategian näköisesti eikä minkään muunkaan yhtenäisen strategian mukaan. Sen sijaan niiden syntaktiset – samoin kuin semanttisetkin – ominaisuudet näyttävät kytkeytyvän alkuperäisen otsikon merkitykseen siten, että tietynmuotoiset parafrasit sopivat erityisen hyvin tietynlaisiin LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion merkityksiin. Tämä viittaa siihen suuntaan, että konstruktiot ovat paitsi aidosti verbittömiä myös polyseemisiä: merkitystyyppit heijastuvat parafrasitilastoista. Olenkin artikkeleissani esittänyt, miten konstruktioiden merkitystyyppit voi erottaa toisistaan parafrasien syntaktisten ja semanttisten ominaisuuksien tuella (artikkelin 2 s. 79–90; artikkelin 1 s. 86–101). Lisäksi yksittäisissä parafrasoimisstrategioissa on aina sisäistä vaihtelua samantyyppisten verbien kesken (esim. *Meritilta lisääaikaa Norjalle* (K) → *Merita antaa~myöntää~lupaa~tarjoaa lisääaikaa Norjalle*), mikä liittyy konstruktion ja sen toteutumien skemaattiseen merkitykseen: koska niihin ei sisälly verbiä, niiden ilmaisemia prosesseja ei voi määrittää yksityiskohtaisesti vaan ainoastaan tyypeittäin. Tällainen skemaattisuus on osa LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion idiosynkraattista merkitystä ja tukee niiden analysoimista itsenäiseksi, koska elliptiset lauseet eivät ole vastaavasti skemaattisia, vaan niiden elliptoituneet verbit nimeävät kyseiset prosessit yksiselitteisesti.

Eri syntaktiset lausetyypit käsitteistävät tilanteet eri tavoin, mitä käsittelin jo lyhyesti yllä (ks. ei synonyymiaa -periaatteesta luku 3.1; Goldberg 1995: 2–3, 67–69). Niinpä aktiivisten transitiivilauseiden hallitsevuus parafraseissa osoittaa paitsi syntaktisesti myös semanttisesti, etteivät LÄHDE- ja KOHDE-konstruktiot ole elliptisiä; niiden merkitykset eivät tyyppillisesti hahmotu eksistentiaalilauseiden eivätkä passiivisten ablatiivi- ja allatiivialkuisten transitiivilauseiden lähimerkityksiksi. Esimerkiksi LÄHDE-konstruktiota edustavan otsikon *Suurpankilta*

---

¹² Kummankaan konstruktion testissä eivät aivan kaikki yllä mainittuihin sarakkeisiin lasketuista parafraseistakaan kuitenkaan ole sellaisia, että otsikkoon olisi ainoastaan lisätty jokin verbi. Toisinaan koehenkilöt ovat esimerkiksi käyttäneet otsikoiden nomineista synonyymisia ilmauksia (esim. *Suomelta uusi ehdotus kriisinhallintaan* → *Suomen taholta tulee uusi ehdotus kriisinhallintaan* (A)).

herjaava tietokonevirus (A) tavallisin yksittäinen parafraasi, aktiiviseksi transitiivilauseeksi muotoiltu *Suurpankki levittää herjaavaa tietokonevirusta* esittää kyseiselle pankille varsin erilaisen osuuden tapahtumaan kuin saman otsikon harvinaiset parafraasit *Suurpankilta poistetaan herjaava tietokonevirus* ja *Suurpankilta pääsee irti herjaava tietokonevirus*, joihin on lisätty (partikkeli)verbi (ISK 2004: 448) ja jotka myös ovat keskenään semanttisesti erilaisia (artikkelin 2 s. 74, 82–84). Toisaalta eksistentiaalilauseet ja passiiviset transitiivilauseet todella sopivat joidenkin LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion merkitystyyppien ilmaisemiseen, mikä myös näkyy parafrasitaulukoista. Esimerkiksi KOHDE-konstruktion toteutuma *Nettiriippuvaisille terapiaa* (K) on useimmiten muotoiltu passiiviseksi allatiivialkuiseksi transitiivilauseeksi (erityisesti *Nettiriippuvaisille tarjotaan ~ aletaan tarjota terapiaa*), mikä vastaa intuitiota nettiriippuvaisosallistujista jonkin toisen osallistujan toiminnan kohteina (artikkelin 1 s. 84–85, 92–93).

Sen lisäksi, että otsikoiden parafrasoimisessa ei ole käytetty johdonmukaisesti ”täydentämisstrategiaa”, yksittäisten otsikoiden parafraasit ovat vaihtelevassa määrin hajanaisia niin syntaktisesti kuin semanttisesti. Tämäkään ei tue näkemystä, jonka mukaan tutkimani verbittömät konstruktiot olisivat elliptisiä. Ellipsin määritelmän nojallahan (ks. luku 1.3) elliptisen lauseen ilmaisematta jätetty osa on määritettävissä suhteellisen yksiselitteisesti, mutta parafrasien perusteella koehenkilöiden voi päätellä tulkinneen otsikoita varsin monin tavoin. Sen sijaan tämä tulkintojen vaihtelu viittaa LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion monitulkintaisuuteen. Esimerkiksi KOHDE-konstruktion joidenkin toteutumien allatiivimuotoinen osallistuja voi hahmottaa yhtäältä energiavirran lähteeksi ja toisaalta energiavirran kohteeksi: *Haloselle vaalipiste myös Ouluun* (K) → *Halonon perustaa vaalipisteen myös Ouluun* ~ *Haloselle perustetaan vaalipiste myös Ouluun* (artikkelin 1 s. 84–85, 90–91). Parafrasien hajanaisuus ei kuitenkaan ole mielivaltaista, vaan otsikot sallivat systemaattisesti tietynlaisia ilmaisuja, jotka puolestaan kytkeytyvät tiettyihin merkitystyyppihin – tätä käsittelin jo yllä. Paitsi että LÄHDE- ja KOHDE-konstruktio ovat itsessään polyseemisiä, niiden toteutumat ovat siis tyypillisesti monitulkintaisia eri merkitystyyppien kesken; yksittäiset toteutumat voivat sallia useankin tulkinnan. Tämä on yleisemminkin tyypillistä polyseemisille konstruktioille (Goldberg & van der Auwera 2012: 114).

Viime aikojen fennistiikassa muutkin tutkijat ovat pyrkinet kumoamaan näkemyksiä, joiden mukaan tietyt finiittiverbittömät rakenteet ovat elliptisiä: myös Kotilaisen (2007a) tutkima kieltoverbitön kieltokonstruktio sekä Visapään (2005; 2008) tutkimat subjektittomat ja finiittiverbittömät A-infinitiivikonstruktiot

on perinteisesti tavattu analysoida suhteessa finiittisiin lauseisiin ja siksi elliptisiksi. Hyödyntämällä pitkälti samanlaista teoreettista viitekehystä kuin minä Kotilainen ja Visapää kuitenkin osoittavat yksityiskohtaisesti, että kyseisten konstruktioiden toteutumien merkitys ja käyttö eroavat ilmauksista, joiden elliptisiksi versioiksi ne on oletettu. Erityisesti sillä perusteella on uskottavampaa analysoida kieltoverbitön kieltokonstruktio ja itsenäiset A-infinitiivikonstruktioit itsenäisiksi kielen yksiköiksi.

4.2 LÄHDE-konstruktion merkitys

Intuitiivisen luokitteluni ja parafrasitestin tuottaman aineiston perusteella LÄHDE-konstruktioille erottuu neljä merkitystyyppiä. Tässä luvussa esittelen ne alkuasemaisen ablatiivi- eli LÄHDE-argumentin näkökulmasta, niin että viitataan sen ilmaiseman osallistujaroolin nimityksellä koko merkitystyyppiin. Näistä merkitystyypeistä kolme – *LUOPUJA*, *TUOTTAJA* ja *TOIMIJA* – ilmaisee tapahtumia, joissa ablatiivilla merkitty osallistuja on täysin agenttiivinen. Vain *TAHATON LUOVUTTAJA* -merkitystyyppissä ablatiivilla merkitty osallistuja on epäagenttiivinen, nimittäin sellainen, joka aiheuttaa tapahtuman vahingossa tai joka tahtomattaan osallistuu siihen muulla tavoin. Tämä merkitystyyppi on harvinainen myös siinä mielessä, että toteutuma-aineistossani on vain noin 15 otsikkoa, jotka voi tulkita sen mukaisesti.

LUOPUJA-merkitystyyppissä (artikkelin 2 s. 79–82; artikkelin 3 s. 39–40) on kyse luovuttamistapahtumista,¹³ joissa *TEEMA*-argumentin hallintasuhteet vaihtuvat elollisten osallistujien välillä. Tämä merkitystyyppi suosii konkreetteja olioita *TEEMOINA* (esim. *Poliisilta synttärikortti rikollisille (A)*), mutta luovuttaminen voi koskea myös abstrakteja asioita (esim. *Meritalta lisäaikaa Norjalle (K)* merkityksessä ’Merita antaa Norjalle lisää aikaa’). On perusteltua olettaa, että *LUOPUJA*-merkitystyyppi on LÄHDE-konstruktion keskeinen merkitys, koska konstruktioiden keskeiset merkitykset ovat tyypillisesti konkreetteja (Goldberg 1995: 33). *LUOPUJA*-osallistuja on selkeästi agenttiivinen: se on aloitteellinen, tahdonalainen, pyrkimyksellinen ja tapahtumaa alusta loppuun hallitseva osallistuja, joka jollakin määrittelemättä jätetyllä tavalla siirtää *TEEMA*-

---

¹³ Artikkeleissani 2 ja 3 käytän suurin piirtein samassa merkityksessä muitakin nimityksiä: puhun luopumis-, antamis- ja siirtotapahtumista. Tarkalleen ottaen termistössäni ovat synonyymisiä vain luopumis- ja luovuttamistapahtuma, kun taas siirtotapahtuma on pikemminkin niiden yläkäsite, joka on neutraali perspektiivin suhteen, ja antamistapahtuma alakäsite, joka tarkoittaa luovuttamisen laatua. (Vrt. ”antaminen” ja ”luovutus” Kotilainen 2001b: 145–153.)

argumentin ilmaiseman, valmiiksi olemassa olevan osallistujan toisen, tyypillisesti elollisen osallistujan hallinta- tai vaikutuspiiriin. Artikkeleissani 2 (s. 80) ja 3 (s. 39–40) esitän, että tämä kohdeosallistuja kuuluu *LUOPUJA*-merkitystyyppin semanttiseen kehykseen mutta voi jäädä implisiittiseksi, koska se ilmaistaan konstruktion ei-hahmotettuna argumenttina. Täsmällisempää on kuitenkin sanoa, että luovuttamistapahtumia voi edelleen luokitella yksityiskohtaisemmiksi tapahtumalajeiksi, joista kaikkien perspektiiviin kyseinen osallistuja ei kuulu. Esimerkiksi 'pois antamista' tarkoittavissa luovuttamistapahtumissa kohdeosallistuja ei ole käsitteellisesti korostainen eli hahmotettu, toisin kuin 'antamista' tarkoittavissa. Tämä näkyy siinä, että *LUOPUJA*-merkitystyyppin toteutumissa kohdeosallistuja voi jäädä myös implisiittiseksi (esim. *Yliopiston tukisäätiöltä apurahoja* (K)). Konstruktion kolmannen argumentin läsnäolo yksittäisissä toteutumissa perustuu siis siihen, onko sen ilmaisema osallistuja hahmotettu eli käsitteellisesti keskeinen tapahtumalajissa, eikä siihen, onko argumentti itse hahmotettu eli keskeisessä kieliopillisessa tehtävässä toimiva (ks. Goldberg 1995: 58).

TUOTTAJA-merkitystyyppi (artikkelin 2 s. 85; artikkelin 3 s. 40) kattaa erilaisia valmistamistapahtumia, joissa agenttiivinen *TUOTTAJA*-osallistuja tavalla tai toisella synnyttää TEEMA-argumentin ilmaiseman osallistujan. Tällaisen TEEMA-argumentin tarkoite voi vaihdella konkreetista (esim. *Huittisten Lihapojilta kolesterolilevite* (A)) abstraktiin (esim. *Yrittäjryhmältä Suomen maailmannäyttelykonsepti* (I)), kunhan se voi ilmaista luotavissa olevaa oliota. Valmistamistapahtumien hahmoon ei kuitenkaan sisälly kohdeosallistujaa, minkä vuoksi *TUOTTAJA*-merkitystyyppin toteutumissa ei olekaan kolmatta argumenttia. Sen sijaan niissä voi toki olla esimerkiksi allatiivimuotoinen adjunkti, joka ilmaisee valmistamistapahtuman ulkopuolista osallistujaa (esim. *TPO:lta kiinteä linja internetin suurkäyttäjille* (A) merkityksessä 'TPO valmistaa kiinteän linjan internetin suurkäyttäjää varten'). Tällöin *TUOTTAJA*-merkitystyyppi ilmaisee siis ajallisesti kompleksista tapahtumaa, joka koostuu varsinaisesta valmistamistapahtumasta ja jonkinlaisesta hyötymistapahtumasta, jonka on tarkoitettu seuraavan valmistamistapahtumaa ja johon allatiivimuotoinen osallistuja kuuluu. Toisin sanoen ilmauksen jälkiasemainen allatiivielementti ei voi edustaa syntaktis-semanttista ydinjäsentä, jos ilmaus tulkitaan *TUOTTAJA*-merkitystyyppin mukaisesti.

Myös *TOIMLJA*-merkitystyyppi (artikkelin 2 s. 86–88; artikkelin 3 s. 40–42) sisältää täysin agenttiivisen ablatiivimuotoisen osallistujan, mutta se eroaa *LUOPUJA*- ja *TUOTTAJA*-merkitystyypeistä siinä, että sen ilmaisemia tapahtumia ei

voi tyypitellä helposti. Tapahtuman tyyppi riippuu ennen kaikkea TEEMA-argumentin semanttisista ominaisuuksista, koska se ilmaisee tekoa, toisin kuin muissa merkitystyypeissä. Tämän merkitystyyppin TEEMOINA toimivatkin deverbaliit nominit, jotka voivat viitata melkein millaiseen tekoon tahansa, tai muuten semanttiselta sisällöltään tekoon viittaavat nominit (esim. *Oikeuskanslerilta ratkaisu Natura-kanteluihin* (K), *Unkarilta sysäys Berliinin muurin kaatumiseen* (A), *Teho-osastolta ensiapua Clooneyn faneille* (A), *Myllyniemeltä lakialoite talousrikollisuudesta* (K)). TEEMA-argumentti osoittaa siis varsin yksityiskohtaisesti, millaisesta tapahtumatyypistä tarkalleen on kyse, mikä muistuttaa finiittisten lauseiden verbien tehtävää. Näin ollen *TOIMIJ*A-merkitystyyppi tavallisesti ilmaisee prosessin laadun suhteen yksityiskohtaisempia tapahtumia kuin muut merkitystyyppit. Tämä ei kuitenkaan täysin päde tapauksiin, joissa TEEMANA on kieltoverbiin pohjautuva *ei* (esim. *ManUlta virallinen ei Englannin cupille* (K)). Tällaiset ilmaukset eivät eksplisiittisesti paljasta, millaiseen toimintaan *ei* viittaa, mutta vaikuttaa siltä, että se on vakiintunut merkitemään jonkinlaista kommunikointia, jolla osoitetaan, että jotain asiaa ei hyväksytä. *TOIMIJ*A-merkitystyyppin ilmaisemien ”toimintatapahtumien” laji siis vaihtelee TEEMA-argumentin ilmaiseman prosessin mukaan. Näitä tapahtumia voi kuitenkin tyypitellä siitä näkökulmasta, kuuluuko niiden hahmoon kolmas, jonkinlaisena kohteena toimiva osallistuja. Avoimeksi kysymykseksi jää vielä, ansaitisivatko nämä alaluokat aseman jopa omina merkitystyyppinä. Kuvailen ne kuitenkin alla.

1. *Toimija*. Tässä merkitystyyppissä on kyse siitä, mitä ablatiivimuotoinen ”toimija” tekee, eikä tapahtuman kehykseen, saati hahmoon, kuulu kohdeosallistujaa. Tällaiset tapaukset voivatkin sisältää vain kaksi argumenttia eivätkä sen lisäksi edes adjunktina toimivaa kohdeosallistujaa (esim. *Englannilta vain vartti hyvää peliä (*yleisölle)* (K)).
2. *Implikoiva toimija*. Myös implikoitua toimintaa ilmaisevissa tapauksissa on aina kaksi argumenttia. Esimerkiksi mahdollinen elollisviitteinen allatiivielementti ei siis ilmaise hahmotettua osallistujaa vaan toimii vastaaventyypisenä adjunktina kuin edellä esitellyssä *TUOTTAJA*-merkitystyyppissä (esim. *EU:lta uhkavaatimus Ranskalle lihakiistassa* (K)). Tällainen kohdeosallistuja kuuluu ajallisesti kompleksisen tapahtuman jälkimmäiseen vaiheeseen: ablatiivimuotoinen ”implikoiva toimija” esittää TEEMA-argumentin osoittamalla tavalla, että kohdeosallistujan eli ”implikoidun toimijan” pitäisi toimia jollakin mainitulla tai mainitsematta jätetyllä tavalla.

Niinpä edellinen esimerkki tarkoittaa tällaisessa tulkinnessa, että 'EU vaatii uhaten, että Ranska tekee jotain mainitsematta jätettyä lihakiistassa'. ”Implikoitu toimija” kuitenkin jää herkästi implisiittiseksi. Esimerkiksi otsikko *Vihreiltä naisilta tutkintapyyntö valtuutetun raiskauspuheista* (I) ei paljasta, ketä pyydetään tutkimaan valtuutetun raiskauspuheet; toisaalta siinä mainitaan, millaista toimintaa implisiittiseltä ”implikoidulta toimijalta” odotetaan (*tutkintapyyntö*).

3. *Kohdistava toimija*. Tässä merkitystyyppissä ilmauksessa voi olla kolmas argumentti. Se ilmaisee sellaista osallistujaa, johon ablatiivimuotoinen ”kohdistava toimija” vaikuttaa suoraan ja joka on jonkinlaisen kommunikoinnin kohde (esim. *Maailmanmestari Heikkiseltä rajua kritiikkiä hiihtoliitolle* (I) merkityksessä 'maailmanmestari Heikkinen kritisoi rajusti hiihtoliittoa') tai muunlaisen toiminnan kohde (esim. *Seurakuntayhtymältä apua moskovalaiskirkolle* (K) merkityksessä 'seurakuntayhtymä auttaa moskovalaiskirkkoa'). Toisaalta kaikki kohdistetun toiminnan tapahtumat eivät hahmota kohdeosallistujaa (esim. *Keinosiementäjiltä lakkouhkaus* (D); vrt. *LUOPUJA*-merkitystyyppi).

Myös *TAHATON LUOVUTTAJA* -merkitystyyppi (artikkelin 2 s. 82–84; artikkelin 3 s. 42–43) ilmaisee monenlaisia tapahtumia. Niille on kuitenkin yhteistä, että *TAHATON LUOVUTTAJA* -osallistuja ei ole tahdonalainen eikä pyrkimyksellinen tapahtuman käynnistäjä. Se ei myöskään hallitse tapahtumaa, johon päätyy osalliseksi. Muiden merkitystyyppien LÄHDE-argumentteihin verrattuna *TAHATTOMALLA LUOVUTTAJALLA* on siis huomattavasti vähemmän agenttiivisia ominaisuuksia tai se on täysin epäagenttiivinen. Tämä merkitystyyppi rinnastuu Kittilän (2005) tylogisesti ja Haspelmathin (1993) kielikohtaisesti (lezgi) tarkastelemiin rakenteisiin, joita he kutsuvat nimellä ”Involuntary Agent Construction”. *TAHATON LUOVUTTAJA* -merkitystyyppi myös tuo vastaavanlaisen epäsymmetrian muiden LÄHDE-konstruktion merkitystyyppien joukkoon kuin agenttiiviset *ONNISTUJA*- ja *HANKKIJÄ*-merkitystyyppit tuovat KOHDE-konstruktion muiden, epäagenttiivisten merkitystyyppien joukkoon (ks. luku 4.3). LÄHDE- ja KOHDE-argumentti voivat siis molemmat ilmaista niin aktiivisia kuin passiivisia osallistujia, mikä tuntuu jokseenkin epäodotuksenmukaiselta konstruktion ominaisuutena.

Koska toteutuma-aineistossani on kovin vähän otsikoita, joihin *TAHATON LUOVUTTAJA* -merkitystyyppi sopii, on vielä vaikea eritellä, millaisiin kielellisiin piirteisiin se yhdistyy. Toistaiseksi tuntemattomasta syystä LÄHDE-konstruktion

toteutumat eivät siis hahmotu helposti tahattomaan toimintaan viittaaviksi, vaikka sellaiset merkitykset kuuluvat ablatiivin tehtäviin muualla suomen kieliopissa (ks. ISK 2004: 1203–1204). Tyypillisesti merkityksen hahmottuminen tahattomaksi toiminnaksi vaatii toteutumaan adjunktia, jonka merkitys tukee sellaista merkitystä (esim. *TeliaSoneran johtajilta bonukset pois* (I)). *TAHATON LUOVUTTAJA* -merkitystyypin ilmaisemista tapahtumista erottuu silti kolme luokkaa, jotka tapahtuman sisäisen rakenteen kannalta eroavat toisistaan niin selkeästi, että niitä voisi periaatteessa pitää omina merkitystyyppinä, ja joiden LÄHDE-argumentit osaksi ovat yllä käsiteltyjen merkitystyyppien epäagentiivisia vastineita. Tästä – ja *TOIMIJOIDEN* mahdollisesta tarkemmasta jaottelusta – seuraa, että periaatteessa LÄHDE-konstruktioille voisi esittää kuusi tai kahdeksan merkitystyyppiä neljän sijaan, jolloin niiden määrä sattuisi vastaamaan KOHDE-konstruktion merkitystyyppien määrää. Se, että *TAHATON LUOVUTTAJA* -merkitystyypin asema tuntuu intuitiivisestikin heikommalta kuin muiden jo ennen alajaottelua, ei sinänsä ole ongelmallista vaan teoreettisen viitekehykseni näkökulmasta jopa odotuksenmukaista. On nimittäin tyypillistä, että polyseemisellä konstruktiolla on keskeinen merkitys, joka on erityisasemassa suhteessa muihin, sekä useita laajentumia, joiden esiintymismahdollisuudet ovat huomattavasti rajoitetumpia (esim. Goldberg 1995: 31–39). Toisaalta myös se olisi teoreettisesti odotuksenmukaista, että KOHDE-konstruktion polysemia olisi LÄHDE-konstruktion polysemiaa voimakkaampaa, koska allatiivi on ablatiivia yleisempi sijamuoto (ISK 2004: 1178–1181) ja kielellisten yksiköiden polysemian on huomattu korreloivan esiintymistaajuuden kanssa (esim. P. Leino 1993: 172). Empiirisen aineiston puutteen takia erityisesti *TAHATON LUOVUTTAJA* -merkitystyypin tarkempi, alla esittelemäni kolmijako kuitenkin on työssäni vasta hypoteettinen.

1. *Tahaton luopuja*. Tässä merkitystyypissä ablatiivimuotoinen ”tahaton luopuja” menettää TEEMA-argumentin ilmaiseman osallistujan hallustaan tai hallinnastaan (esim. *Suurpankilta herjaava tietokonevirus* (A) merkityksessä ’suurpankilta lähtee leviämään herjaava tietokonevirus’). Menettäminen voi olla ikään kuin itsekseen käynnistyvä tapahtuma, kuten edellisessä esimerkissä, eli tapahtuman kehyksessä ei välttämättä ole ollenkaan agenttiivista osallistujaa, vaan tapahtuman käynnistyminen voi olla sen elollisten osallistujien hallitsemattomissa. Tällöin tapahtumaan voi sisältyä tai olla sisältymättä hahmotettu kohdeosallistuja samoin kuin *LUOPUJA*-merkitystyypissä, eli ilmauksessa voi olla esimerkiksi allatiivimuotoinen argumentti (esim. *Suurpankilta herjaava tietokonevirus kaikille asiakkaille*).

Menettäminen voi kuitenkin johtua myös implisiittisen agentiivisen osallistujan toiminnasta, kuten otsikon *Koulupojalta käsi Vilppulan sahalla* (D) merkityksessä 'koulupojalta katkaistiin käsi Vilppulan sahalla'. Näissä tapauksissa esimerkiksi mahdolliset elollisviitteiset allatiivielementit edustavat ei-hahmotettuja osallistujia, jotka kuuluvat ajallisesti kompleksisen tapahtuman myöhäisempään vaiheeseen, eli ne toimivat adjunkteina (esim. *Koulupojalta käsi ruumiinryöstäjille Vilppulan sahalla* 'koulupojalta katkaistiin käsi ruumiinryöstäjien käyttöön (tjs.) Vilppulan sahalla'). Kaikki "tahaton luopuja" -osallistajat joka tapauksessa muistuttavat LUOPUJA-osallistujia siinä, että TEEMA-argumentin ilmaisema, olemassa oleva osallistuja poistuu niiden hallinta- tai vaikutuspiiristä.

2. *Tahaton tuottaja*. Tässä merkitystyyppissä ablatiivimuotoinen "tahaton tuottaja" saa tarkoittamattaan aikaan TEEMA-argumentin ilmaiseman osallistujan (esim. *Stora Enson Oulun tehtaalta hajuhaittoja* (I) merkityksessä 'Stora Enson Oulun tehtaalta syntyi hajuhaittoja'). Tällaiset "tahattomat tuottajat" vastaavat TUOTTAJIA sikäli, että TEEMA-argumentin ilmaisema osallistuja syntyy niiden ansiosta, mutta valmistamistapahtuma kuitenkin käynnistyy vahingossa eikä tieteen tahtoen. TUOTTAJA-merkitystyyppin kanssa yhteistä on myös se, että hahmoon ei sisälly kohdeosallistujaa, vaan esimerkiksi mahdolliset allatiivimuotoiset elementit toimivat adjunkteina. Niinpä *Stora Enson Oulun tehtaalta hajuhaittoja alueen asukkaille* ilmaisisi tahattoman tuottamisen merkitystyyppin mukaisesti tulkittuna ajallisesti kompleksista tapahtumaa, jossa alueen asukkaat kärsivät tehtaan vahingossa tuottamista hajuhaitoista mutta jossa asukkaiden kokemus kuitenkin on erillinen, ajallisesti myöhäisempi tapahtuma kuin hajuhaittojen syntyminen.

"Tahaton tuottaja" -merkitystyyppiin liittyy sellainen kiinnostava seikka, että finiittilauseissa ablatiivi ei tunnu sopivan kovin luontevasti "tahattoman tuottajan" ilmaisemiseen ainakaan muiden kuin *syntyä*- ja *valmistua*-verbien seurassa, ja silloinkin kontekstin on oltava otollinen (esim. *Päiväkerholaisilta syntyi pahvilaatikollinen paperisilppua* 'päiväkerholaiset saivat aikaan pahvilaatikollisen paperisilppua (samalla kun askartelivat lumihiihtoleikkejä tjs.)'; vrt. ISK 2004: 1203–1204). Edes erillinen tahattomuutta korostava elementti ei välttämättä tee tahattoman tuottamisen merkitystä mahdolliseksi (esim. *?YIT:ltä valmistui vahingossa uusi asuintalo Moskovaan*).

3. *Tahaton lähde*. Tässä merkitystyyppissä ablatiivimuotoinen ”tahaton lähde” ei toimi tapahtuman fyysisenä lähteenä vaan jonkinlaisena abstraktina lähtökohtana: implisiittinen agenttiivinen osallistuja tuottaa jotain ”tahattoman lähteen” aiemman toiminnan inspiroimana tai perusteella (esim. *Beatlesilta viimeinen single* (A) merkityksessä ’Beatlesilta julkaistaan viimeinen single’,¹⁴ *Vuolijoelta mallia kansainvälistymiseen* (K) merkityksessä ’Vuolijoelta otetaan mallia kansainvälistymiseen’). ”Tahattoman lähteen” abstraktius tarkoittaa, että se ei osallistu varsinaiseen valmistamistapahtumaan, vaan sen aikaisempi toiminta on vaikuttanut kyseisen tapahtuman käynnistymiseen. Tämänkään merkitystyyppin hahmossa ei ole kohdeosallistujaa, mikä sopii yhteen muiden tuottamista ilmaisevien merkitystyyppien kanssa (ks. *TUOTTAJA* ja ”tahaton tuottaja”). Vaikuttaa kuitenkin siltä, että ”tahaton lähde” -tulkinta kytkeytyy erityisen tiiviisti pragmaattiseen tietoon: tämä merkitystyyppi tuntuu liittyvän varsinkin sellaisiin LÄHDE-argumentteihin, joiden tarkoitteista tiedetään, etteivät ne enää ole olemassa (esim. *Beatlesilta* yllä).

Yllä kuvaillut LÄHDE-argumentin merkitystyyppit *LUOPUJA*, *TUOTTAJA*, *TOIMIIJA* ja *TAHATON LUOVUTTAJA* kytkeytyvät kaikki ablatiivin tunnettuihin semanttisiin tehtäviin, mutta LÄHDE-konstruktiossa niillä on myös erityispiirteensä: ne saavat – *TAHATONTA LUOVUTTAJAA* lukuun ottamatta – itsenäisemmän eli etualaistetun ja tavallista agenttiivisemmän aseman, kun ne esiintyvät kanonisen subjektin paikalla verbittömässä konstruktiossa. Finiittisissä lauseissa elollisviitteiset ablatiivielementit ilmaisevat melko produktiivisesti erilaisia *LUOPUJA* (esim. *Santerilta ei tullut korttia Toscanasta*, *Jarmo sai laatuviskiä juhlavierailta*) ja *TAHATTOMIA LUOVUTTAJIA* (esim. *Siskolta särkyi kahvikuppi*, *Turvatarkestaja takavarikoi meiltä kääretortun*). *TUOTTAJAN* ja *TOIMIJAN* kaltaisten osallistujaroolien esiintyminen on kuitenkin rajoitetumpaa. *TUOTTAJA* sopii pääasiassa eksistentiaalilauseisiin valmistumista ilmaisevien verbien yhteyteen (esim. *Harrilta ilmestyi taas uusi kirja*). Myös *TOIMIJAN* tyyppinen osallistuja sopii eksistentiaalilauseisiin, mutta lähinnä onnistumista ja sujumista ilmaisevien verbien yhteyteen (esim. *Liisa-Marialta käy vatsatanssi*); lauseenloppuisena taas vastaavantyyppisen osallistujan agenttiivisuus on taka-alaiistettua (esim. *4,15 metriä oli hyvin hypätty Lauralta*). (Vrt. ISK 2004: 937–938, 945, 1196–1197, 1203–1204.)

---

¹⁴ Tällaiset tulkinnat kuulostavat oudoilta, mutta niitä esiintyy yllättävän säännöllisesti parafraasitestiä tuloksissa (esim. *Hectorilta uusi levy hitaasti* (A) → *Hectorilta julkaistaan uusi levy hitaasti*).

LÄHDE-konstruktion merkitystyyppien kuvauksen yhteydessä olen käsitellyt myös niiden syntaktisia ominaisuuksia määrittelemällä, voiko niihin sisältyä jonkinlainen hahmotettu tai ei-hahmotettu kohdeosallistuja – tapahtuman mahdollinen hahmotettu kohdeosallistuja toteutuu konstruktion argumenttina, ei-hahmotettu puolestaan adjunktina. Taulukko 3 esittää nämä tulokset kootusti. Vain *LUOPUJA*-merkitystyyppi, *TOIMIJA*-merkitystyyppin ”kohdistava toimija” -tapaukset sekä *TAHATON LUOVUTTAJA* -merkitystyyppin ”tahaton luopuja” -tapaukset voivat toteutua kolmen argumentin konstruktioina. Näille merkitystyypeille onkin yhteistä, että niissä mahdollinen kolmas argumentti ilmaisee suoraa LÄHDE-argumentin toiminnan kohdetta: *LUOPUJEN* ja ”tahattomien luopujien” hallusta siirtyy joltain kolmannen argumentin haltuun, ja ”kohdistavan toimijan” seurassa kolmas argumentti on patienttimainen. Muutoin ilmauksen kohdeosallistuja toimii adjunktina, paitsi *TOIMIJA*-merkitystyyppin ”toimija”-tapauksissa kohdeosallistuja ei ole lainkaan mahdollinen.

Taulukko 3. LÄHDE-konstruktion mahdollisten kohdeosallistujien syntaktiset asemat.

merkitystyyppi		kohdeosallistuja
<i>LUOPUJA</i>		argumentti
<i>TUOTTAJA</i>		adjunkti
<i>TOIMIJA</i>	toimija	–
	implikoiva toimija	adjunkti
	kohdistava toimija	argumentti
<i>TAHATON LUOVUTTAJA</i>	tahaton luopuja	argumentti/adjunkti
	tahaton tuottaja	adjunkti
	tahaton lähde	adjunkti

4.3 KOHDE-konstruktion merkitys

LÄHDE-konstruktion merkitystyyppien luokittelua vastaavalla menetelmällä olen erottanut KOHDE-konstruktioille kahdeksan merkitystyyppiä. Myös ne esittelen siten, että viittaan koko merkitystyyppeihin alkuasemaisen allatiivi- eli KOHDE-argumentin osallistujaroolien nimityksillä. Näistä osallistujarooleista *SAAJA*, *HYÖDYNTÄJÄ*, *KOHDERYHMÄ*, *IMPLIKOITU TOIMIJA* ja *VAIKUTUKSENALAINEN* ovat sellaisia kohdeosallistujia, joihin jokin toinen elollinen osallistuja vaikuttaa eri tavoin. *ONNISTUJA* ja *HANKKIJA* puolestaan ovat mielenkiintoisella tavalla yhtä aikaa sekä lähde- että kohdeosallistujia, ja *KOHTAAJA* on kokijamainen kohdeosallistuja, joka kohtaa joltain yllättävää, mikä ei suoranaisesti ole kenenkään aiheuttamaa.

SAAJA-merkitystyyppi (artikkelin 1 s. 93–95; artikkelin 3 s. 44) ilmaisee pitkälti vastaavia luovuttamistapahtumia kuin *LÄHDE*-konstruktion *LUOPUJA*-merkitystyyppi, vaikkakin eri perspektiivistä tarkasteltuna eli saamistapahtumina. Pidänkin tätä merkitystyyppiä *KOHDE*-konstruktion keskeisenä merkityksenä. *SAAJA* on osallistuja, jonka hallinta- tai vaikutuspiiriin jokin toinen taho luovuttaa *TEEMA*-argumentin ilmaiseman, olemassa olevan osallistujan. Tämä merkitystyyppi kattaa erilaisia saamistapahtumia, joista vain joidenkin hahmossa on lähdeosallistuja. Se kuuluu hahmoon niissä tapauksissa, joissa tapahtumaketjusta ilmaistaan sekä alku- että loppupää (esim. *Ericssonille tilaus Soneralta* (A) merkityksessä 'Ericsson lähettää Soneralle tilauksen'). Tavallisinta kuitenkin on, että *SAAJA*-merkitystyyppi kuvaa vain tapahtumaketjun loppupäätä eli 'saamista' (esim. *Isolle Arskalle kipurahoja* (A)). Myöskään sellaisissa tapahtumissa, joissa ei varsinaisesti siirry mitään edes metaforisessa mielessä vaan joissa on puhe ennemmin jonkinlaisen aseman saamisesta, semanttisen kehyksen lähdeosallistuja ei sisälly hahmoon (esim. *Toyotalle paikka formula 1 -luokkaan* (A) merkityksessä 'Toyota sai paikan formula 1 -luokkaan').

Myös *HYÖDYNTÄJÄ*-merkitystyyppi (artikkelin 1 s. 92–93; artikkelin 3 s. 44) ilmaisee eräänlaisia saamistapahtumia. *SAAJA*-merkitystyyppin tapahtumista ne eroavat siinä, että *TEEMA*-argumentin ilmaisema osallistuja ei varsinaisesti siirry *HYÖDYNTÄJÄLLE* implisiittisen agenttiivisen osallistujan hallusta, vaan tämä tavalla tai toisella järjestää sen *HYÖDYNTÄJÄÄ* varten, *HYÖDYNTÄJÄN* käyttöön hänen puolestaan (esim. *Louisiana-museolle uusi johtaja* (K) merkityksessä 'Louisiana-museolle valitaan uusi johtaja'). *HYÖDYNTÄJÄ* onkin hyötyjämainen osallistuja. Tämä merkitystyyppi voi ilmaista sekä olemassa olevan olion siirtymistä (esim. *Pelikaaneille hyökkääjävahvistus* (A) merkityksessä 'Pelikaaneille palkattiin hyökkääjävahvistus') että uuden olion syntymistä (esim. *Veturinkuljettajille ajosimulaattoreita* (A) merkityksessä 'veturinkuljettajille valmistetaan ajosimulaattoreita'), koska kyse ei ole omistussuhteen muuttumisesta. Toisin kuin artikkelissa 3 (s. 44) mainitsen, *HYÖDYNTÄJÄ*-merkitystyyppi ei kuitenkaan hahmota semanttisen kehyksen lähdeosallistujaa. Jostain syystä sitä ei voi ilmaista eksplisiittisesti, vaan esimerkiksi ablatiivimuotoinen argumentti estäisi tämän merkitystyyppin mukaisen tulkinnan ja johtaisi toiseen tulkintaan (esim. *SAAJA: Veturinkuljettajille ajosimulaattoreita yksityiseltä liikemieheltä*).

KOHDERYHMÄ-merkitystyyppi (artikkelin 1 s. 90–91; artikkelin 3 s. 44) ilmaisee valmistamistapahtumia, joissa *KOHDERYHMÄ*-osallistuja on implisiittisen agenttiivisen osallistujan toiminnan epäsuora kohde: tämä luo *TEEMA*-argumentin ilmaiseman osallistujan, joka liittyy *KOHDERYHMÄ*-osallistujaan tavalla tai toisella

(esim. *EU:lle oma puolustusidentiteetti* (K) merkityksessä 'EU:lle määritellään oma puolustusidentiteetti'). *KOHDERYHMÄN* ja tuotetun olion välinen suhde on samaan tapaan abstrakti kuin ”tahaton lähde” -osallistujan ja tuotetun olion välinen suhde LÄHDE-konstruktiossa, mikä vähentää *KOHDERYHMÄN* tarkoitteen elollisuuden merkitystä: *KOHDERYHMÄLLÄ* ei ole suoraa yhteyttä itse valmistamis-tapahtumaan (esim. *Karkkulaisille tänään kriisikokoontuminen* (A)). Näin ollen *KOHDERYHMÄNKÄÄN* tarkoitteen ei tarvitse olla olemassa kielenulkoisessa maailmassa, mistä on esimerkkinä muun muassa otsikko *Sentencedin Tenkulalle muistoilta* (K), jossa *KOHDERYHMÄN* tarkoitteenä on Sentenced-yhtyeen menehtynyt kitaristi Miika Tenkula. Kehyksen lähdeosallistuja voidaan periaatteessa sisällyttää ilmaukseen (esim. *Henrikille ja apostoleille oma päivä (katoliselta kirkolta)* (K)), mutta pienehkössä toteutuma-aineistossani ei ole yhtään selkeää esimerkkiä tapauksesta, jonka voisi tulkita *KOHDERYHMÄ*-merkitystyypin mukaisesti ja jossa olisi lähdeosallistujaa ilmaiseva argumentti.

IMPLIKOITU TOIMIJA -merkitystyyppi (artikkelin 1 s. 97–98; artikkelin 3 s. 45) ilmaisee tapahtumia, joissa tyypillisesti implisiittinen agenttiivinen osallistuja vaikuttaa epäsuorasti *IMPLIKOITU TOIMIJA* -osallistujaan (vrt. LÄHDE-konstruktion *TOIMIJA*-merkitystyypin ”implikoiva toimija”). Nämä tapahtumat voi nähdä abstrakteina saamista tapahtumina, joissa elollisten osallistujien välillä siirtyy lupa tai kiello: agenttiivinen osallistuja mahdollistaa *IMPLIKOIDULLE TOIMIJALLE* tai estää siltä toiminnan, jota TEEMA-argumentti joko ilmaisee sellaisenaan (esim. deverbaalina yhdyssanan määräiteosana: *Urheilulukioille viiden vuoden siirtymäaika?* (A) merkityksessä ’urheilulukiot saavat viisi vuotta aikaa siirtyä [johonkin implisiittiseen järjestelmään]’) tai implikoi (esim. *SAS:lle kolmas vuoro Oulun ja Tukholman välille* (K) merkityksessä ’SAS:lle myönnetään kolmas vuoro päivässä lennettäväksi Oulun ja Tukholman välillä’). Artikkelissa 3 (s. 45) sanon, ettei tämän merkitystyypin semanttisen kehysten lähdeosallistujaa voi ilmaista ei-hahmotettuna argumenttina. Tarkalleen ottaen lienee kuitenkin kyse siitä, ettei toteutuma-aineistossani vain satu olemaan yhtään sopivaa esimerkkiä sellaisesta tapauksesta, jossa on kolmas argumentti ja jonka voi silti tulkita *IMPLIKOITU TOIMIJA* -merkitystyypin mukaisesti. Esimerkiksi *Urheilulukioille viiden vuoden siirtymäaika kouluhallitukselta* tuntuu aivan mahdolliselta. Siksi on hyvinkin mahdollista, että tämä merkitystyyppi kattaa myös ilmauksia, joiden hahmoon agenttiivinen osallistuja kuuluu.

VAIKUTUKSENALAINEN-merkitystyyppi (artikkelin 1 s. 95–97; artikkelin 3 s. 45) ilmaisee tapahtumia, joissa *VAIKUTUKSENALAINEN* on patienttimainen suora kohde lähdeosallistujan toiminnassa (vrt. LÄHDE-konstruktion *TOIMIJA*-merkitys-

tyypin ”kohdistava toimija”). TEEMA-argumentti osoittaa eksplisiittisesti lähdeosallistujan vaikutustavan: se on deverbaali nomini tai muuten semanttiselta sisällöltään agenttiivisen osallistujan toimintaa ilmaiseva (esim. *Työttömille työ kuntoutusta* (D) merkityksessä ’työttömiä kuntoutetaan työhön’, *Ex-miniälle nyt vain ehdollista* (A) merkityksessä ’ex-miniä tuomittiin nyt vain ehdolliseen vankeuteen’). *VAIKUTUKSENALAINEN*-merkitystyyppin ilmaisemien tapahtumien luonne vaihtelee suuresti, koska se kytkeytyy kiinteästi TEEMAN semantiikkaan. Niinpä semanttisen kehyksen lähdeosallistuja kuuluu joidenkin tapahtumien hahmoon (esim. *Kirvesniemelle onnittelet norjalaisilta* (D) merkityksessä ’norjalaiset onnittelevat Kirvesniemeä’) ja joidenkin ei.

*HANKKIJ*A-merkitystyyppi (artikkelin 1 s. 88–90; artikkelin 3 s. 44–45) ilmaisee eräänlaisia saamis- ja valmistamistapahtumia, joissa *HANKKIJ*A-osallistuja nimensä mukaisesti hankkii TEEMA-argumentin ilmaiseman olion omaan hallintatai vaikutuspiiriinsä. Tässä tapauksessa allatiivi osoittaa siis paitsi kohdeosallistujaa myös agenttiivista lähdeosallistujaa, mikä on erittäin harvinaista erilaisiin kohdeosallistujiin liitetyille morfeemeille (ks. Rice & Kabata 2007). TEEMAN hankkiminen voi tapahtua muun muassa ostamalla tai perustamalla (esim. *Sitralle kaksi kolmannesta Nordiasta* (K) merkityksessä ’Sitra osti kaksi kolmannesta Nordiasta’, *Honkarakenteelle uusi ikkunatehdas Ikaalisiin* (A) merkityksessä ’Honkarakenne perustaa uuden ikkunatehtaan Ikaalisiin’). *HANKKIJ*A-merkitystyyppi liittyy useisiin muihin LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion merkitystyyppeihin – ehkä selvimmin *LUOPUJA*-, *SAAJA*- ja *HYÖDYNTÄJÄ*-merkitystyyppeihin – siinä suhteessa, että sen ilmaisemissa tapahtumissa on kyse olion siirtämisestä tai valmistamisesta jollekulle, mutta tässä LÄHDE-argumentti ilmaisee sekä energiavirran lähteen että kohteen. Artikkelissa 3 (s. 45) mainitsen, että hankkimisen semanttiseen kehykseen sisältyy lähdeosallistuja, minkä vuoksi se voidaan ilmaista ei-hahmotettuna argumenttina. Tämä on harhaanjohtavasti muotoiltu, koska lähdeosallistuja viittaa muualla työssäni energiavirran lähteeseen, kun taas tässä yhteydessä tarkoitukseni oli sanoa, että hallintasuhteiden vaihtumista ilmaisevissa tapauksissa hankkimisen semanttiseen kehykseen sisältyy osallistuja, jolta tai josta TEEMA hankitaan, ja joissakin, tosin harvinaisissa, tapauksissa se kuuluu myös hahmoon (esim. *Kajaanin Hakalle vahvistusta Tampereelta* (K) merkityksessä ’Kajaanin Haka hankki vahvistusta Tampereen joukkueelta’).

ONNISTUJA-merkitystyyppi (artikkelin 1 s. 86–88; artikkelin 3 s. 45) ilmaisee tapahtumia, joissa *ONNISTUJA*-osallistuja yrittää jotain implikoitua ja onnistuu siinä TEEMA-argumentin osoittamalla tavalla (esim. *Kahdelle keilaajalle täydet*

sarjat (A) merkityksessä 'kaksi keilaajaa kaatoi täydet sarjat', *Suomelle vihdoinkin euroviisuvoitto?* (A) merkityksessä 'voittaako Suomi vihdoinkin euroviisuissa?'; vrt. LÄHDE-konstruktion *TOIMIIJA*-merkitystyyppi). TEEMAT ovat siis erilaisten yritysten abstrakteja tuloksia, eikä niitä voi tulkita siirtyviksi tai syntyviksi olioiksi muuten kuin metaforisesti. Niiden joukossa on erityisesti deverbaaleja (esim. *Marika Sohlbergille pudotuksia* (A)) sekä saavutuksia ilmaisevia nomineja (esim. *Suomalaiselle voitollinen tulos* (K)). Näin ollen myös tässä merkitystyypissä allatiivilla poikkeuksellisesti merkitään aloitteellista, tahdonalaista ja pyrkimyksellistä osallistujaa. *ONNISTUJA* ei kuitenkaan ole täysin agenttiivinen, koska se ei hallitse koko tapahtumaa: sen toiminnan lopputulos ei ole täysin sen omissa käsissä. Onnistumistapahtumien hahmossa ei ole elollista lähdeosallistujaa, jonka voisi ilmaista ei-hahmotettuna ablatiiviargumenttina, vaan *ONNISTUJA* ilmaisee sekä energiavirran lähdettä että kohdetta: se on osallistuja, jonka nimiin sen oman yrityksen lopputulos päättyy.

KOHTAAJA-merkitystyyppi (artikkelin 1 s. 98–99; artikkelin 3 s. 45–46) ilmaisee tapahtumia, joihin ei sisälly ollenkaan agenttiivista osallistujaa. Ne eivät siis ole elollisten osallistujien suoranaisesti aiheuttamia ja säätelemiä vaan yllättäviä tai kohtalonomaisia, itsekseen tai vahingossa käynnistyviä tapahtumia, joissa kokijamaisen *KOHTAAJA*-osallistujan kokemuspäiiriin ilmaantuu TEEMA-argumentin osoittama abstrakti olio (esim. *Katariina Sourille avioero* (I) merkityksessä 'Katariina Sourille tuli avioero', *Ydinturman uhrille raju määrä säteilyä* (K) merkityksessä 'ydinturman uhri sai rajun määrän säteilyä'; vrt. LÄHDE-konstruktion merkitystyyppit "tahaton luopuja" ja "tahaton tuottaja"). Tämän merkitystyypin TEEMAT ilmaisevat usein fyysisiä tai psyykkisiä kokemuksia (esim. *Ruotsalaisnuorelle paha silmävamma* (A) merkityksessä 'ruotsalaisnuorelle tuli paha silmävamma', *Mugabelle nöyryyttävä takaisku* (D) merkityksessä 'Mugabe koki nöyryyttävän takaiskun'). Jos TEEMAN tarkoite kuitenkin on ihminen (esim. *Lohinivan Linjoille uusi omistaja* (K)), se voi hahmottua tahdonalaiseksi ja pyrkimykselliseksi osallistujaksi, joka säätelee omaa mukanaoloaan tapahtumassa. *KOHTAAJA*-merkitystyypissä agenttiivisia piirteitä voi siis olla lähinnä TEEMANA ilmaistulla osallistujalla; muutoin ei kohtaamis-tapahtumien hahmoon eikä semanttiseen kehykseen ylipäätään sisälly agenttiivista osallistujaa.

Myös KOHDE-konstruktion allatiiviargumentin merkitystyyppit suhteutuvat suureksi osaksi allatiivin muihin tehtäviin suomen kieliopissa. Esimerkiksi Leinin ym. (2001) havainnot henkilöviitteisen allatiivin tehtävistä Biblian verbikonstruktioissa koskevat monelta osin tässä esittelemiäni allatiiviargumentin

merkityksiä. *SAAJAN* osallistujarooli vastanee ilmeisimmin finiittisten lauseiden allatiivielementtien tehtäviä (esim. *Niilo antoi pikkuauton Martille, Äidille tuli yllättävä kirje*; vrt. allatiivi ”siirtotapahtumissa” ja ”vastaanottajan” ilmaisijana ISK 2004: 472–473, 938, 1197, 1205–1206; ”antamistapahtumissa” Kotilainen 2001a: 108–110; J. Leino 2001a: 67–68; P. Leino 2001b: 410–415; siirtämisverbien yhteydessä Vilkkumaa 2001: 202–212; tulemisverbien yhteydessä Herlin & Honkanen 2001: 347–354). Allatiivia käytetään finiittisissä lauseissa myös tavoilla, jotka liittyvät varsin läpinäkyvästi *HYÖDYNTÄJÄÄN* (esim. *Työntekijöille järjestettiin juhla, Johtokunta aikoo palkata seuralle ammattivalmentajan*; vrt. ”hyötyjämuotti” ISK 2004: 473; valmistamis- ja hankkimisverbit ”ANTAA-konstruktiossa” J. Leino 2001b: 221–231; P. Leino 2001b: 415–419), *KOHDERYHMÄÄN* (esim. *Moni omistaa kirjansa äidilleen, James Deanille pitäisi suunnitella postimerkki*; vrt. esimerkit (3a) ja (11a–b) J. Leino 2001b: 222, 226), *KOHTAAJAAN* (esim. *Minulle tuli paha mieli elokuvasta*; vrt. allatiivi ”kokijan” ilmaisijana ISK 2004: 938, 1197, 1205–1206; tapahtumis- ja tulemisverbien yhteydessä Herlin & Honkanen 2001: 346–354, 375–382; P. Leino 2001b: 433, 437) ja *IMPLIKOITUUN TOIMIJAAN* (esim. *Viuhahtajalle määrättiin sakkoja, Isä antoi tyttärilleen luvan katsoa televisiota*; vrt. J. Leino 2001c: 274–275; 2003: 42–45; esimerkki (41b) Kotilainen 2001b: 150–151).

Sen sijaan aivan *VAIKUTUKSENALAISEN*, *HANKKIJAN* ja *ONNISTUJAN* kaltaisia allatiivielementin osallistujaroleja ei tunnu esiintyvän finiittisissä lauseissa; ne vaikuttavat suhteellisen idiosynkraattisilta. *KOHDE*-konstruktio korostaa yhtäältä *VAIKUTUKSENALAISEN* patienttimaisuutta (vrt. kuitenkin esimerkit (67a–b) Kotilainen 1999: 81; esimerkit (5a–c) Herlin & Honkanen 2001: 350) ja toisaalta *HANKKIJAN* ja *ONNISTUJAN* agenttiivisuutta (vrt. kuitenkin hankkimisverbien subjektien semantiikka Kotilainen 2001a: 119; P. Leino 2001b: 416). Nämä osallistujaroolit ovat muita selvemmin kaksijakoisia siten, että niillä on yhtä aikaa eri argumenttirooleille tyypillisiä piirteitä – elollisviitteiselle allatiiville tyypillisiä *VASTAANOTTAJAN* piirteitä ja *PATIENTIN* tai *AGENTIN* piirteitä (vrt. P. Leino 2001b: 426–427). Näistä agenttiiviset piirteet ovat allatiiville suorastaan epäodotuksenmukaisia, koska *AGENTIT* edustavat energiavirran lähdeosallistujia ja allatiivilla merkitään lähinnä energiavirran kohdeosallistujia. *HANKKIJAN* ja *ONNISTUJAN* semantiikan motivaatio vaatisikin lisätutkimusta. Eri kielissä kyllä esiintyy datiivisia ”kokija-agentteja”, mutta lähinnä modaalisisissa rakenteissa, eli niitä ei esitetä täysin itsenäisinä toimijoina vaan esimerkiksi toisen osallistujan velvoittamina (’jonkun täytyy tehdä jotain’). Niiden agenttiiviset piirteet ovat siis erilaisia kuin *HANKKIJAN* ja *ONNISTUJAN*, joihin ei sellaisinaan liity modalisuutta.

(Van Langendonck 1998: 219–220 ja siinä mainitut lähteet; ks. myös kolmannen-tyyppinen esimerkki kohdeosallistujan morfeemilla merkitystä aktiivisesta osallistujasta artikkelin 1 s. 87.)

Vastaavasti kuin LÄHDE-konstruktion yhteydessä luvussa 4.2, olen edellä tarkastellut KOHDE-konstruktion merkitystyyppien semanttisten ominaisuuksien lisäksi niiden syntaktisia ominaisuuksia siltä kannalta, millaisena elementtinä mahdollinen tapahtuman hahmoon kuuluva lähdeosallistuja¹⁵ toteutuu. Taulukosta 4 näkyy, että *HYÖDYNTÄJÄ*-, *ONNISTUJA*- ja *KOHTAAJA*-merkitystyyppien hahmoon ei sisälly kolmantena argumenttina ilmaistavaa lähdeosallistujaa. Se ei sisälly edes semanttiseen kehykseen *KOHTAAJA*-merkitystyyppissä, minkä seurauksena sitä ei voi ilmaista myöskään adjunktina. *ONNISTUJA*-merkitystyyppissä sama elementti, KOHDE-argumentti, ilmaisee samanaikaisesti tapahtuman lähde- ja kohdeosallistujaa, minkä vuoksi lähdeosallistujaa ei voi ilmaista kolmantena argumenttina (tai adjunktina). *HYÖDYNTÄJÄ*-merkitystyyppiin puolestaan ei jostain syystä voi kielentää adjunktinakaan tapahtuman ei-hahmotettua mutta semanttiseen kehykseen sisältyvää lähdeosallistujaa, vaan sen ilmaiseminen tuntuu väistämättä muuttavan tulkinnan jonkin toisen merkitystyyppin mukaiseksi. Lopuissa merkitystyypeissä lähdeosallistuja sisältyy hahmoon vähintään osassa tapauksia, mikä näkyy kolmannen argumentin mahdollisuutena. KOHDE-konstruktio on siinä mielessä erilainen kuin LÄHDE-konstruktio, että sen ilmaisemien tapahtumien mahdollinen lähdeosallistuja voi toteutua vain argumenttina. Tämän seikan selittäminen vaatisikin lisää tutkimusta. Voi kuitenkin pohtia, liittyykö se esimerkiksi energiavirran lähteiden käsitteelliseen keskeisyyteen. Niillähän on kielissä usein muutenkin etuoikeutettu asema: ne esimerkiksi kielennetään herkästi subjekteiksi, joilla puolestaan on muihin nominaalisiin lauseenjäseniin nähden etuoikeutetumpi asema syntaksissa. (Ks. esim. Langacker 1991: 282–329.)

---

¹⁵ *HANKKIJÄ*-merkitystyyppistä täytyy muistaa, että sen yhteydessä – toisin kuin muiden – lähdeosallistuja ei tarkoita energiavirran lähdettä eli agenttiivista osallistujaa vaan sitä, jonka hallinta- tai vaikutuspiiristä *HANKKIJÄ* poistaa *TEEMA*-argumentin ilmaiseman osallistujan.

Taulukko 4. KOHDE-konstruktion mahdollisten lähdeosallistujien syntaktiset asemat.

merkitystyyppi	lähdeosallistuja
SAAJA	argumentti
HYÖDYNTÄJÄ	–
KOHDERYHMÄ	argumentti
IMPLIKOITU TOIMIJAA	argumentti
VAIKUTUKSENALAINEN	argumentti
HANKKIJAA	argumentti
ONNISTUJAA	–
KOHTAAJAA	–

4.4 Verbittömät tapahtumanilmaukset

Intuitioni ja parafrasitestien perusteella LÄHDE- ja KOHDE-konstruktiolla ilmaistaan yllä kuvaamani kaltaisia, prosessin yksityiskohtien osalta skemaattisia tapahtumia. Kognitiivisessa konstruktiokieliopissa, niin kuin yleensäkin, tapahtumien ilmaiseminen liitetään finiittiverbeihin. Argumenttirakennekonstruktioiden polyseemisyys taas yhdistetään niihin verbiluokkiin, jotka sopivat kyseisiin konstruktiioihin (Goldberg 1995: 31–39). Tutkimukseni yksi tavoite olikin saman viitekehyksen avulla selittää, mihin puolestaan perustuvat verbittömien argumenttirakennekonstruktioiden tapahtumamerkitykset ja polyseemisyys.

Ensinnäkin on huomattava, että LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion muodot sellaisinaan motivoivat kaikkia niiden merkitystyyppensä, koska eri sijoilla on itsenäinen merkityspotentialinsa: konstruktion sisältyvien sijojen merkitykset viitoittavat sen alueen, jolle toteutumien tulkintamahdollisuudet rajoittuvat (artikkelin 3 s. 46–50; ks. myös Helasvuo 2001: 123–125). Sijat ovat tyypillisesti polyseemisiä vastaavasti kuin lekseemit ja konstruktiot (esim. P. Leino 1989: 191–192; 1993: 172–173; 1994: 32), mikä omalta osaltaan selittää LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion polyseemisyyttä. Myös näiden konstruktioiden tehtävät skemaattisina tapahtumien ilmaisijoina ovat odotuksenmukaisia, koska ablatiivi ja allatiivi ovat merkitykseltään dynaamisia muutossijoja ja voivat toimia itsenäisinä predikaatteina verbittömissä ilmauksissa (artikkelin 2 s. 92; artikkelin 3 s. 49; ks. myös Helasvuo 1991: 40–41; 2001: 123–125; Heikkilä 2006: 108; Viinikka 2011: 46–53; vrt. Hakanen 1972: 51–52; Siro 1974; Kangasmaa-Minn 1984: 77–78; ISK 2004: 915). Tämä paikallissijojen syntaktis-semanttinen ominaisuus vastaa pitkälti Siron (1964: 25–29) tunnetuksi tekemän ”kvasipredikaatin” tehtävää.

Kvasipredikaatin käsite on osa hänen määrittelemäänsä ”suhdesääntöä”, jonka mukaan ”verbin määräyksenä olevan adverbiaalinen kvasipredikaatti viittaa intransitiivisessa lauseessa subjettiin ja transitiivisessa lauseessa objektiin”. Lauseiden suhdesäännön alaisissa elementeissä eli ”verbin määräyksenä olevissa adverbiaaleissa” – mikä tarkoittaa sellaisia verbin määräyksiä, jotka eivät ole objekteja – kvasipredikaattina toimii paikallissijapäätte tai adpositio. Kvasipredikaatin ”viittaaminen” subjettiin tai objektiin puolestaan tarkoittaa sitä, että se osoittaa jonkinlaisen suhteen sijan tai adposition kannan ja lauseen subjektin tai objektin välille. Vastaava suhde voi vallita myös adverbimuotoisen adverbiaalisen ja subjektin tai objektin välillä, mutta adverbeista ei voi samalla tavalla erottaa kanta- ja kvasipredikaattiosaa.

LÄHDE- ja KOHDE-konstruktioita – tai muitakaan aidosti verbittömiä konstruktioita – ei tietenkään voi sellaisinaan luokitella intransitiivisiksi tai transitiivisiksi, mikä ei kuitenkaan ole merkityksellistä: alkuasemaisen elementin ablatiivi- tai allatiivipäätte osoittaa joka tapauksessa kantansa suhdetta nominatiivi- tai partitiivimuotoiseen elementtiin, ja tämä suhde hahmottuu intransitiivisen tai transitiivisen kaltaiseksi merkitystyyppin mukaan. Kuten Helasvuo (1991: 41) arvelee, Siro puhui nimenomaan kvasipredikaateista todennäköisesti siksi, että hänen tarkastelemissaan tapauksissa ne toimivat lauseiden pääasiallisten predikaattien eli finiittiverbien rinnalla. Tämän logiikan mukaisesti tutkimieni verbittömien konstruktioiden ablatiivi- ja allatiivipäätteitä voi jo pitää varsinaisina predikaatteina. Kolmen argumentin ilmauksissa, kuten *Kaupungilta tilat grillihilitehtaalle* (K), myös jälkimmäisen, obliikvimuotoisen argumentin sijapäätte tai adpositio toimii predikaattina tai sen osana. LÄHDE- ja KOHDE-konstruktiossa kolmas argumentti on aina suuntaisuudeltaan vastakkainen kuin alkuasemainen argumentti, joten ne yhdessä muodostavat jonkinlaisen väylän ilmauksen. Väylä puolestaan implikoi prosessia, mikä tukee ilmauksen dynaamista merkitystä (artikkelin 2 s. 92; P. Leino 1993: 180–181).

Toisaalta konstruktioihin liittyy vaihtelevan asteista läpinäkymättömyyttä: argumenttirakennekonstruktiot ovat kompleksisia yksikköjä, joiden merkitykset eivät välttämättä selity kokonaan niiden osien merkityksellä (ks. luku 3.1). Myöskään LÄHDE- ja KOHDE-konstruktioiden merkitykset eivät ole täysin kompositionaalisia, minkä osoittavat erityisesti KOHDE-konstruktio *HANKKIJJA-* ja *ONNISTUJA-*merkitystyyppit – niissä allatiivimuotoiseen osallistujan liittyy agenttiivisia piirteitä, joita ei voi ennustaa sijan merkityksestä. Kuitenkin myös konstruktioiden ennustamattomat piirteet ovat tavalla tai toisella motivoituja (ks. myös Goldberg & van der Auwera 2012). KOHDE-konstruktioiden tapauksessa yksi

motivoiva seikka on todennäköisesti *HANKKIJAN* ja *ONNISTUJAN* alkuasemaisuus: ne esiintyvät kanonisen subjektin paikalla, ja subjektit ovat etuoikeutettuja argumentteja *AGENTEIKSI* (artikkelin 3 s. 48–49). On yleensäkin tavallista, että ilmauksen ensimmäinen elementti ikonisesti vastaa kuvatun toimintaketjun energian lähdettä, joka on samalla tapahtuman ajallisesti ensimmäinen osatekijä ja käsitteellisesti keskeinen osallistuja (Langacker 1991: 293; Helasvuo & Huomo 2010: 171–175).

Myös merkityksen skemaattisuus seuraa *LÄHDE-* ja *KOHDE-*konstruktion muodosta: koska paikallissijan oma suhteen ilmaisemisen merkitys on varsin skemaattinen, luonnollisesti myös sen varaan rakentuva tapahtumamerkitys on skemaattinen (artikkelin 1 s. 102; artikkelin 2 s. 69, 91; artikkelin 3 s. 34, 56). Ilman verbiä predikoiva paikallissija pystyy tarjoamaan tietoa lähinnä sellaisista tapahtuman yksityiskohdista kuin osallistujien välisen energiavirran suunnasta sekä suhteen luonteesta (esim. kontakti vs. läheisyys) ja merkitysalueesta (esim. spatiaalinen, possessiivinen), ja tämäkin tieto nivoutuu ilmauksen elementtien leksikaaliseen semantiikkaan (ks. myös kvasipredikaatti-käsitteen ja kognitiivisen kieliopin sijapredikaatti-käsitteen suhteesta P. Leino 1989: 182–189). Vaikka leksikaalinen aines ja siihen liittyvä pragmaattinen tieto tarkentavatkin eri tavoin verbittömien ilmausten merkityksiä, ne muistuttavat prosessia koskevassa skemaattisuudessaan niitä merkityksiä, joita Goldberg (1995: 39–40; 1998: 205–206; 2010: 51–53) on esittänyt argumenttirakennekonstruktioiden omiksi, abstrakteiksi merkityksiksi: kummatkin ilmaisevat tapahtuman tyyppiä, eivät prosessin yksityiskohtia. Tällainen skemaattisuus puolestaan tukee verbittömien konstruktioiden polyseemisyyttä, koska pelkistä nominaalisista elementeistä koostuvan konstruktion muoto itsessään sallii perspektiivin vaihtelun.

LÄHDE- ja *KOHDE-*konstruktion toteutumien predikaatit ovat muodollisesti identtisiä eri merkitystyypeissä, joten konstruktioiden polysemiaa ei voi kytkeä aistein havaittaviin predikaattiluokkiin (vrt. verbiluokat). Konstruktioiden polyseemisyys kyllä perustuu yllä mainittuun sijojen omaan polysemiaan, mutta eri merkitystyyppit aktivoituvat leksikaalisten elementtien synnyttämien vaihtoehtoisten semanttisten kehysten mukaan osin subjektiivisesti, koska yleensä samat elementit sallivat useita kehyksiä. *LÄHDE-* ja *KOHDE-*konstruktion yksittäiset toteutumukset ovat siis taipuvaisia monitulkintaisuuteen eri merkitystyyppien kesken. Toteutumille ei usein voikaan määrittää yhtä ainoaa merkitystyyppiä, vaan ”oikea” merkitys riippuu tulkitsijasta ja tilanteesta. Merkitystyyppit kuitenkin perustuvat tietynlaisiin syntaktisiin ja semanttisiin piirteisiin. Ensinnäkin tulkintamahdollisuuksia rajaavat toteutumien muodolliset ominaisuudet

esimerkiksi siten, että vain tietyissä merkitystyypeissä voi olla kolme argumenttia (ks. luvut 4.2 ja 4.3). Toiseksi olennaisia ovat ne semanttiset kehykset, joita argumenttien ja adjunktien semanttiset ominaisuudet yhdessä voivat aktivoida, sekä leksikaaliseen semantiikkaan kietoutuva maailmaa, kulttuuria ja kielenkäyttöä koskeva pragmaattinen tieto, koska eri merkitystyyppit liittyvät erilaisiin tapahtumiin. (Artikkelin 3 s. 50–56.)

Leksikaalinen semantiikka liittää verbittömät ilmaukset suoraan semanttisiin kehyksiin, jotka puolestaan vaikuttavat siihen, millaisiksi osallistujiksi mitkään elementit hahmottuvat (artikkelin 3 s. 50–51, 53–54). LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion ilmaiset tapahtumatyyppit kytkeytyvät tiiviisti muun muassa TEEMA-argumentin semantiikkaan: tietyissä merkitystyypeissä luodaan uusi osallistuja ja tietyissä siirretään valmiiksi olemassa oleva (ks. luvut 4.2 ja 4.3; P. Leino 2001a: 63–65; Kotilainen 2001b: 145–153). Tyypillisesti leksikaalisia elementtejä sinänsä ei kuitenkaan voi määritellä esimerkiksi syntyviin tai siirtyviin olioihin viittaaviksi, vaan tällaiset merkityksen osarakenteet riippuvat koko ilmauksen muistakin leksikaalisista elementeistä ja niiden muodosta eli lausekontekstista. Esimerkiksi TEEMA-argumenttina toimiva *asunto* viittaa olemassa olevaan olioon otsikossa *Ahtisaarelle asunto Töölöstä* (K), kun taas sen muunnellussa versiossa *Ahtisaarelle asunto Töölöön* vastaava elementti voi viitata syntyvään olioon. Toisin sanoen merkitystyyppien hahmottumisessa on keskeistä, millaisia semanttisia kehyksiä ilmauksen elementit yhdessä herättävät.

Ilmauskokonaisuuden leksikaalisen semantiikan mukana seuraa väistämättä monenlaista pragmaattista tietoa, joka myös ohjaa yksittäisten ilmausten yksittäisiä tulkintoja. Niinpä eri merkitystyyppien aktivoitumiseen vaikuttaa esimerkiksi se, mitä ilmauksen tulkitsija tietää sen leksikaalisten elementtien tarkoitteista, kulttuurisesta ja tilanteisesta kontekstista sekä kieliyhteisön kielellisistä konventioista (artikkelin 3 s. 51–53). Tätä havainnollistaa otsikko *Muslimilta fatwa Jeesuksen vuoksi* (A), jonka tulkitseminen edellyttää kulttuurisidonnaista tietoa fatwoista – mitä ne ovat ja mitä niillä tehdään. Merkitystyyppi määräytyy muun muassa sillä perusteella, ymmärretäänkö *fatwa* syntyväksi vai siirtyväksi olioksi vai teoksi.

4.5 Semanttiset roolit

Argumenttirakenteiden kuvaamisessa ja selittämisessä on hyödynnetty pitkään semanttisen roolin käsitettä, niin epäyhtenäinen kuin sen sisältö eri tutkimuksissa onkin. Se sisältyy myös omaan tutkimukseeni siten, että Goldbergin (1995: 43–

48; 2005: 23–24; 2006: 39) mallin mukaisesti olen jakanut käsitteen kahdeksi eri käsitteeksi, argumenttirooliksi ja osallistujarooliksi, jotka kuuluvat kielenkuvauksen eri tasoille (ks. luku 3.1). Artikkeleissa 1 ja 2 analysoin LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion merkitystyyppejä kehyskohtaisten osallistujaroolien avulla, kun taas artikkelissa 3 käsitteän suurelta osin samoja verbittömien konstruktioiden semanttisia ominaisuuksia kuin artikkelissa 4, mutta jälkimmäisessä sisältö on suhteutettu semanttisten roolien teoriaan. Artikkelin 4 on minun ja Seppo Kittilän yhteisartikkeli, jossa minä vastaan lukujen 3 ja 4 sisällöstä. Luku 2 on pääasiassa Kittilän kirjoittama, kun taas luvut 1 ja 5 ovat yhdessä työstettyjä. Pyrimme osoittamaan useiden erilaisten verbittömien konstruktioiden avulla, miksi argumenttirakenteet kannattaa määritellä nimenomaan konstruktiokohtaisten argumenttiroolien eikä kehyskohtaisten, verbeihin sidottujen osallistujaroolien mukaan siitä huolimatta, että jälkimmäinen on tähän mennessä ollut hallitseva linja (artikkelin 4 s. 2–4). Aineistomme valossa argumenttiroolien käyttäminen on itse asiassa ainoa perusteltu näkemys: koska myös itsenäisille verbittömille argumenttirakennekonstruktiolle voi määritellä semanttiset roolit, niitä ei voi pitää verbin projisoimina. Verbeille voi kuitenkin määritellä osallistujaroolit, joiden tunnistaminen on toki hyödyllistä monissa muissa yhteyksissä. Näin ollen on yleisesti järkevää jakaa semanttiset roolit argumentti- ja osallistujaroleiksi sekä analysoida niiden tehtäviä erikseen.

Riippumatta siitä, miten semanttisten roolien sisäinen olemus on määritelty, useimmissa tutkimuksissa ne nimeävät verbin kuvaaman tapahtuman osallistujia, eli rooleilla ja tapahtumilla on kiinteä käsitteellinen yhteys. Omassa tutkimuksessamme osoitamme, että tapahtumia voi ilmaista myös ilman minkäänlaista verbiä, minkä vuoksi on perusteltua ajatella, että myös tarkastelemiimme konstruktioiden sisältyy semanttisten roolien joukot. Määrittelemme semanttiset roolit semanttisiksi piirrekimpuiksi, jotka liittyvät tiettyjen konstruktioiden tiettyihin argumentteihin ja siten myös tiettyihin morfosyntaktisiin ominaisuuksiin. Argumenttirakennekonstruktiot ilmaisevat perustapahtumatyyppejä, jotka ovat abstraktioita erityisen toistuvista ja ihmisille keskeisistä maailmassa esiintyvistä tapahtumista, joten semanttiset roolit ovat osallistujatyyppejä, jotka on käsitteistetty näiden perustapahtumatyyppien tavanomaisiksi ja luonteenomaisiksi osiksi (ks. luku 3.1). LÄHDE- ja KOHDE-konstruktiossa tällaisia semanttisia rooleja edustavat LÄHDE, KOHDE ja TEEMA sekä mahdolliset ei-hahmotetut argumentit, joita en ole nimennyt erikseen. Koska olen tarkastellut näitä konstruktiota niiden eri merkitystyyppien eli erilaisten

osallistujaroolien kannalta, nimeämieni argumenttiroolien piirteiden täsmällinen määrittelyminen odottaa vielä jatkotutkimusta. (Artikkelin 4 s. 15–21.)

Perustelemme soveltamaamme Goldbergin näkemystä semanttisista rooleista esittämällä, miten verbittömät konstruktiot ilmaisevat tapahtumia ja millaiset tapahtumat tulevat kyseeseen (artikkelin 4 s. 15–21), millaista tapahtumiin liittyvää tietoa ne jättävät käsitteistämättä finiittisiin lauseisiin verrattuna (artikkelin 4 s. 21–24) sekä mihin argumenttiroolit perustuvat niissä (artikkelin 4 s. 24–30). Mielestämme on järkevää olettaa, että argumenttiroolit perustuvat vastaaviin seikkoihin myös verbillisissä argumenttirakennekonstruktioissa, koska kielen yksikköinä ne ovat hyvin lähellä toisiaan. Niinpä myös verbillisten lauseiden merkityksessä on tärkeä erottaa toisistaan verbin ja konstruktion tuoma tieto.

Kielellisen ilmauksen tapahtumamerkitys käsittää tietoa jonkinlaisesta liikkeestä tai abstraktimmasta muutoksesta, minkä välittämiseen verbit ovat omiaan. Verbittömissä konstruktioissa tällaisen tiedon ilmaiseminen jää jonkin muun elementin tehtäväksi, tyypillisesti sijan tai adposition. Valtaosa artikkelissa 4 tarkastelluista konstruktioista koostuukin kahdesta argumentista, joista toinen on nominatiivi- tai partitiivimuotoinen nominilauseke (esim. LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion TEEMA-argumentit) ja toinen obliikvimuotoinen nominilauseke (ks. (7a–c)), adpositiolauseke (ks. (8)) tai adverbilauseke (ks. (9)). Niiden keskinäinen sanajärjestys vaihtelee konstruktiotain, niin että periaatteessa kaikki yhdistelmät ovat mahdollisia; suppeahkoon 500 otsikon aineistoomme (ks. luku 2.2) ei kuitenkaan sisälly aivan kaikenlaisia esimerkkejä. Joihinkin konstruktiioihin voi sisältyä myös kolmas argumentti, joka sekin on obliikvimuotoinen (ks. (7c)). Useimmissa tapauksissa konstruktion dynaaminen merkitys seuraa pitkälti obliikviargumentin itsessään dynaamisesta merkityksestä. Tässä on kyse siitä edellisessä luvussa käsittelemästani ilmiöstä, jossa Siron (1964: 26–29) kvasi-predikaatiksi kutsuma elementti toimii varsinaisena predikaattina, kun ilmaukseen ei sisälly finiittiverbiä. Kuitenkin myös merkitykseltään staattisen obliikviargumentin yhteydessä konstruktion merkitys voi hahmottua dynaamiseksi, etenkin jos kieliopillisella sijalla merkitty argumentti on deverbaali tai viittaa tapahtumaan muulla tavoin leksikaalisesti (ks. (7b)). (Artikkelin 3 s. 46–50; artikkelin 4 s. 12–21; ks. luku 4.4.)

- (7) a. *Aikuisviihteen puhelinpalveluista väärä laskuja* (A)
b. *Uusi ampumavälikohtaus Yhdysvalloissa* (A)
c. *Seedorf Madridista Interiin* (A)

- (8) *Myös Tehy Mäenpään taakse* (A)
- (9) *Kolmostien jälkeen isot työt jäihin* (A)

Aineistossamme on satunnaisia esimerkkejä myös kolmesta hieman erityyppisestä ja idiomaattisemmasta rakenteesta, joiden dynaaminen merkitys perustuu toisenlaisiin piirteisiin kuin edellisissä esimerkeissä. Kyseisten rakenteiden asema konstruktiona on epävarmempi, koska käytössämme on niin harvoja esimerkkejä niistä, mutta esittelemme ne joka tapauksessa antaaksemme kattavan kuvan koko artikkeliin 4 liittyvästä aineistosta. Ensimmäinen tyyppi koostuu alkuasemaisesta kieliopillisessa sijassa olevasta, ajankohtaa ilmaisevasta argumentista sekä tapaa tai keinoa ilmaisevasta infinitiivilausekkeesta (ks. (10)). Ne yhdessä rakentavat ilmaukselle tapahtuman hahmon niin, että ajankohdan ilmaus määrittelee temporaalisen jakson, jonka kulumista infinitiivi kommentoi; ajankohdan ilmaus ja tavan tai keinon infinitiivi yhdessä implikoivat ajassa etenevän tapahtuman. Konstruktion verbi ei siis ilmaise itse tapahtumaa vaan määrittää sitä. Toisessa tyypissä konstruktion kuuluvat alkuasemainen partitiiviargumentti ja jonkinlainen määrän ilmaus (ks. (11)). Tällaisten ilmausten dynaaminen tulkinta tuntuu partitiivin mahdollistamalta: partitiiviin sisältyy aspektuaalisen rajaamattomuuden merkitys ja partitiivimuotoiset elementit ovat tyypillisesti patienttimaisia toiminnan kohteita (esim. Huumo 1997b; 2003; ISK 2004: 866, 881–899, 1186–1187), joten partitiiviargumentti yhdessä määrän ilmauksen kanssa implikoi tapahtuman, jossa partitiiviargumentin ilmaisemaan osallistujan kohdistuu mainittu määrä nimeämätöntä toimintaa. Kolmannessa tyypissä konstruktion koostuu alkuasemaisesta nominatiiviargumentista ja iän ilmauksesta (ks. (12)). Tällaisten tapausten ainoa mahdollinen tapahtumatulkinta on, että nominatiiviargumentin ilmaisema osallistuja saavuttaa mainitun iän, mikä vaikuttaa syntymäpäiväkehyksen motivoimalta merkitykseltä; dynaamisuutta ei ole helppo liittää mihinkään kieliopilliseen tai leksikaaliseen elementtiin. (Artikkelin 4 s. 15–21.)

- (10) *Uusi vuosi luistellen* (A)
- (11) *Joulukortteja ennätysmäärä* (A)
- (12) *Lielahden SPR 30 vuotta* (A)

Finiittiverbi ei siis ole ehdoton edellytys tapahtuman ilmaisemiselle. Verbitön konstruktion kuitenkin esittää tapahtuman eri tavoin kuin verbillinen; erilaisesta muodosta seuraa erilainen merkitys. Useimmissa tapauksissa – myös LÄHDE- ja KOHDE-konstruktiossa – verbittömän konstruktion argumenttien merkintä osoittaa

osallistujien välisiä suhteita, esimerkiksi kausaalisia, mutta tapahtuman tarkka luonne jää määrittelemättä (ks. luku 4.4). Niinpä esimerkiksi otsikossa *Voimantaja Ruohonen kilpailukieltoon* (A) illatiivipäätte paljastaa, että nominatiiviargumentin ilmaisema osallistuja päätty illatiiviargumentin ilmaisemaan tilaan eli kilpailukieltoon, mutta ei kerro mitään siirtymisen tavasta. Esimerkin (7b) kaltaisissa tapauksissa sen sijaan nimenomaisesti ilmaistaan, millaisesta tapahtumasta on kyse, mutta tällöin implisiittisiksi jäävät puolestaan osallistujat. Niinpä otsikko *Uusi ampumavälikohtaus Yhdysvalloissa* (A) viittaa ammuskelutapahtumaan, joka tapahtuu Yhdysvalloissa, minkä perusteella on todennäköistä, että ainakin osa tapahtuman osallistujista on amerikkalaisia. Ilmaus ei kuitenkaan esitä tapahtumaa minkään osallistujan näkökulmasta vaan kokonaisvaltaisesti, ikään kuin ulkopuolelta (vrt. eksistentiaalilauseiden semantiikka; esim. Huumo 1997b; 2003; Helasvuo & Huumo 2010: 173–174). Verbittömät konstruktiot siis ilmaisevat tapahtumia jossain suhteessa skemaattisemmin kuin verbilliset, sillä joko tapahtuman luonne tai osallistujat ja niiden väliset suhteet jäävät implisiittisiksi. (Artikkelin 4 s. 21–24.)

Konstruktioiden semanttisten roolien eli argumenttiroolien määrittelemiseen ei tarvita verbiä, koska myös verbittömät konstruktiot tarjoavat tapahtumien osallistujista tietoa, joka on sellaisenaan riittävää roolien hahmottumiseen. Kuten jo edellä huomautin, verbittömien ilmausten merkitykset vastaavat huomattavassa määrin niitä merkityksiä, joita Goldberg (1995: 39–40; 1998: 205–206; 2010: 51–53) on esittänyt verbillisten argumenttirakennekonstruktioiden merkityksiksi ja jotka hän myös kuvaa semanttisten roolien avulla (ks. luku 4.4). Semanttinen rooli kytkeytyy osallistujan asemaan kuvatussa tapahtumassa, mikä selviää suureksi osaksi osallistujan merkintätavasta ja argumenttiasemasta konstruktiossa. Kuitenkin myös leksikaalinen semantiikka vaikuttaa usein semanttisen roolin hahmottumiseen, koska roolit korreloivat suurella määrällä leksikaalisen sisällön kanssa. Koska semanttiset roolit koostuvat piirteistä, joillakin rooleilla on yhteisiä piirteitä, kuten energiavirran loppupään osallistujana toimiminen. Jotkin tällaiset roolit myös merkitään samalla tavalla, joten verbittömät konstruktiot ovat alttiita vaihtoehtoisille tulkinnoille. Sellaisissa tapauksissa roolin hahmottuminen perustuu koko ilmauksen herättämään semanttiseen kehykseen ja erilaisiin pragmaattisiin tekijöihin: merkitystä on paitsi elementin omalla merkityksellä myös sen seurassa esiintyvien elementtien merkityksellä, ja lisäksi tilannekontekstia ja maailmaa koskeva tieto vaikuttaa tulkintaan. (Artikkelin 3 s. 50–54; artikkelin 4 s. 24–30; ks. luku 4.4.)

5 Lopuksi

Olen tarkastellut suomen kielen verbittömien tapahtumanilmausten kielioppia erityisesti kahden esimerkkitapauksen valaisemana mutta myös laajemmasta ja teoreettisemmasta näkökulmasta. Yksityiskohtainen analyysini sekä LÄHDE- että KOHDE-konstruktioista on nähdäkseni nostanut esiin uudenlaista tietoa niihin sisältyvien elementtien, varsinkin ablatiivi- ja allatiivisijan, tehtävistä. Samalla kyseiset konstruktiot ovat näyttäneet suomen kielioppiin kuuluvina itsenäisinä, sellaisinaan kokonaisina yksikköinä, mikä tukee sitä yleisesti voimistuvaa näkemystä, että kielten kuvauksen finiitti-verbikeskeisyyttä olisi monin paikoin syytä arvioida uudelleen. Verbeillä kiistatta on lauseen kokoisissa konstruktioissa keskeisiä – erittäin monipuolisesti todennettuja – tehtäviä, mutta niistä ei kuitenkaan voi suoraan seurata, että myös verbittömien konstruktioiden kuvaus pitäisi kytkeä verbeihin. Verbikeskeisyys on silti ollut hallitseva lähestymistapa, joka on näkynyt yhtäältä siten, että lausemaisia verbittömiä rakenteita ei ole tuntunut pidettävän kieliopin täysivaltaisina jäseninä, eivätkä ne ehkä siksi ole myöskään herättäneet huomattavaa kiinnostusta tutkimuksen kohteina, ja toisaalta siten, että silloin kun niitä on käsitelty, ne on pyritty selittämään jonkin poissa olevan, elliptoituneen verbin kautta. LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion lähitarkastelu on kuitenkin osoittanut, että verbittömien rakenteiden analysoiminen konstruktioina, joihin ei oleteta kätkeytyä verbiä, voi yleisemminkin jäsentää uudelleen käsitystä kieliopillisten elementtien työnjaosta ja yksittäisten elementtien tehtäväkentästä.

Sen ohella, että tutkimukseni tarjoaa uusia näkökulmia suomen kieliopin tiettyyn alueeseen, se puoltaa kognitiivisen konstruktiokieliopin näkemystä kielen luonteesta. Havaintoni osoittavat, etteivät niin sanotut täydelliset eli finiitti-verbilliset lauseet suinkaan ole ainoa keino tapahtumien ilmaisemiseen, vaan niitä voi käsitteistää myös yksin nominien, adpositioiden ja adverbien varaan rakentuvilla konstruktioilla. Tällaisista käsitteistyksistä voi tunnistaa vastaavan semanttisten roolien joukon kuin verbillisistä ilmauksista, millä puolestaan voi nähdä olevan seurauksia semanttisten roolien teorialle: niitä ei ainakaan argumenttirakennetutkimuksissa kannata määritellä verbien käsitteellisen sisällön projektioiden vaan konstruktioiden omina piirteinä. Tämä on Goldbergin (erityisesti 1995) esittämän mallin mukaista. Konstruktioiden aseman tunnistaminen ja tunnustaminen on hedelmällinen lähestymistapa myös siksi, että se auttaa käsittelemään eri ilmaustyyppien merkityksen idiosynkraattisuutta, kuten useissa yhteyksissä on osoitettu (esim. Goldberg 1995; Kay & Fillmore

1999; Kotilainen 2007b; Visapää 2008; Goldberg & van der Auwera 2012). Omassa tutkimuksessani esimerkiksi KOHDE-konstruktion merkitystyyppi *HANKKIJJA* ja *ONNISTUJA* olisi perusteetonta selittää jonkin elliptoituneen verbin mukaisesti osiensa summana, koska allatiivi ei tahdo soveltua ilmaisemaan vastaavia agenttiivisia osallistujia verbien yhteydessä. Ainoa tähän mennessä kohtaamani poikkeus on *onnistua*-verbi, jonka varaan rakentuvista *minulle onnistui* -tyyppisistä ilmauksista löytyy Google-haulla yksittäisiä esimerkkejä, joissa allatiivimuotoinen osallistuja muistuttaa juuri *ONNISTUJAA* (esim. *Minulle onnistui yksi kuukausi säästää, oli vaikeampaa kuin raittius, ei ollut sopivaa rahaa, pistän huomenna jne.*).¹⁶ Vaikuttaa siis siltä, että allatiivin tehtäväkentässä on orastavaa, kenties kokijuuden ilmaisemisen välittämää laajentumista agenttiivisempaan suuntaan. Samaa ilmiötä voi havainnoida toisestakin näkökulmasta: *HANKKIJJA*- ja *ONNISTUJA*-merkitystyyppi paljastavat, että allatiivi ei täysin johdonmukaisesti toimi tapahtumien passiivisten osallistujien merkitsijänä. Sen sijaan ablatiivin on LÄHDE-konstruktioita laajemminkin mahdollista ilmaista sekä tahdonalaista (siis aktiivista) että tahatonta (siis passiivista) osallistujaa, minkä valossa on kiintoisaa, että vastoin yleistä käsitystä myös allatiivin käytöstä löytyy vastaavaa vaihtelua.

Yksittäisen kielen analyysia ja kielen teoriaa koskevien ehdotusten lisäksi tutkimukseni osallistuu kielitieteen menetelmiä käsittelevään keskusteluun valottamalla omalta osaltaan kokeellisen semantiikan mahdollisuuksia polysemian tutkimuksessa (vrt. Raukko 2002 ja siinä mainitut lähteet). On selvää, että verbittömien konstruktioiden semantiikan tutkimusta varten kehittämäni parafrasitesti on menetelmänä alustava – se on ensimmäinen luonnos, joten siinä on väistämättä useita heikkouksia ja puutteita. Silti molempien teettämieni parafrasitestien tulokset tarjoavat aineistooni ehkä yllättävänkin monipuolisia näkökulmia: parafrasien syntaktiset ja semanttiset ominaisuudet kytkeytyvät kiehtovalla tavalla LÄHDE- ja KOHDE-konstruktioille hahmottuviin merkityksiin. Näenkin kokeellisen semantiikan lupaavana kielentutkimuksen alueena, jota ei vielä ole hyödynnetty alkuunkaan riittävästi.

Olen tässä työssäni ehdottanut, miten verbittömiä ilmauksia voisi lähestyä aikaisempia hedelmällisemmältä vaikuttavasta näkökulmasta. Verbittömyyden tutkimus on kuitenkin yleensäkin aivan alussa. Olen itse käsitellyt vasta pientä osaa yhden kielen verbittömien konstruktioiden kokonaisuudesta enkä sitäkään

---

¹⁶ Esimerkki poimittu 6.11.2012 osoitteesta <http://www.suomi24.fi/yhteis%C3%B6/s24_mina/debates/7684099?page=10>. Kiitos Krista Ojutkankaalle tämän huomaamisesta!

kattavasti. Omassa työssäni on ilmeisimmin kesken LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion merkitystyypeistä muodostuvan verkoston sisäinen kuvaus. Kummassakin tapauksessa esitän merkitystyyppit polyseemisen konstruktion vaihtoehtoisina merkityksinä, mistä seuraa, että ne liittyvät toisiinsa yleisten semanttisten periaatteiden mukaisesti (ks. Goldberg 1995: 67–100), ja nämä merkitystyyppien väliset yhdyssiteet ovat määrittelemättä LÄHDE- ja KOHDE-konstruktioille. Nähdäkseni olisi tarpeellista myös tarkentaa kummankin konstruktion TEEMA-argumentin kuvausta esittämällä niille osallistujaroolit, jotka esiintyvät LÄHDE- ja KOHDE-argumentin osallistujaroolien pareina. Lisäksi LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion merkitysverkoista tuntuu yhdessä muodostuvan suurempi, pitkälti symmetrinen kokonaisuus, jota ablatiivin ja allatiivin merkitykset varmasti motivoivat suuressa määrin. Tämän kokonaisuuden kuvaaminen kirkastaisi osaltaan käsitystä siitä, miten suomen argumenttirakennekonstruktiot liittyvät toisiinsa.

Kuvio 2 esittää alustavasti rinnakkain LÄHDE- ja KOHDE-konstruktion merkitystyyppit. Ensimmäinen sarake nimeää merkitystyyppin semanttisen alueen, jolla tarkoitan merkitystyyppin kattamien semanttisten kehysten abstraktiota eli huomattavasti skemaattisempaa kehystä. Keskimmäinen sarake sisältää LÄHDE-konstruktion merkitystyyppit jaoteltuina epäagentiivisten ja agenttiivisten LÄHDE-argumenttien mukaan, ja viimeinen sarake kattaa vastaavasti KOHDE-konstruktion merkitystyyppit. Olen myös erottanut LÄHDE-konstruktion epävarmat merkitystyyppit muista merkitsemällä ne normaalein aakkosin samoin kuin taulukossa 3 luvussa 4.2. Olen järjestänyt merkitystyyppit niin, että sekä vierekkäisyys että allekkaisuus samalla semanttisella alueella merkitsee selkeältä vaikuttavaa yhteyttä, jonka tarkan laadun selvittäminen kuitenkin kaipaisi yksityiskohtaisempaa tarkastelua. Niinpä myös ”toimijalla” ja *ONNISTUJALLA* on yhteys toisiinsa, vaikka niiden väliin jää tyhjä paikka kuviossa. Lisäksi ”tahattomalla lähteellä” on yhteys *KOHDERYHMÄÄN*, kuten luvussa 4.3 esitän. Kuvion keskisarakkeissa sijaitsevat merkitystyyppit ovat keskeisempiä kuin reunoilla sijaitsevat, eli LÄHDE-konstruktio ilmaisee ensisijaisesti agenttiivisia ablatiivielementtejä ja KOHDE-konstruktio epäagenttiivisia allatiivielementtejä. Eri semanttisten alueiden suhde toisiinsa sen sijaan vaatisi selvästi enemmän tutkimusta, minkä vuoksi en ole tarkoittanut tässä esittämäni järjestystä merkitykselliseksi. Kuitenkin esimerkiksi *KOHTAAJALLA* on yhteys niihin ”tahattomiin luopujiin”, jotka menettävät jotain itsekseen, ilman agenttiivista osallistujaa käynnistyvän tapahtuman seurauksena (esim. *Koulupojalta käsi Vilppulan sahall* (D)

merkityksessä 'koulupojalta katkesi käsi Vilppulan sahalla'), minkä vuoksi tällekin esitystavalle on perusteita.

semanttinen alue	LÄHDE-konstruktio		KOHDE-konstruktio	
	epäagentiivinen	agentiivinen	epäagentiivinen	agentiivinen
kokemus			KOHTAAJA	
	tahaton luopuja	LUOPUJA	SAAJA	HANKKIJJA
			HYÖDYNTÄJÄ	
hallinta- ja vaikutuspiiri	tahaton tuottaja	TUOTTAJA	KOHDERYHMÄ	
	tahaton lähde			
		toimija		ONNISTUJA
toiminta		kohdistava toimija	VAIKUTUKSENALAINEN	
		implikoiva toimija	IMPLIKOITU TOIMIIJA	

Kuvio 2. LÄHDE- ja KOHDE-konstruktio merkitystyyppien verkostoa.

Verbittömien konstruktioiden tarkasteleminen laajemmasta näkökulmasta herättää lisää mitä moninaisimpia kysymyksiä niiden iästä ja historiallisesta taustasta, koko kirjosta, tehtävistä suhteessa muihin rakenteihin, todellisista esiintymisyhteyksistä sekä puhutun että kirjoitetun kielen eri osa-alueilla, typologisesta asemasta ja niin edelleen. Selvitettävää siis on, joten toivon yhä useampien kielentutkijoiden kiinnostuvan erilaisista verbittömistä rakenteista. Erityisesti Kotilaisen (1997a), Visapään (2008) ja Vahteran (2009) vanavedessä olen tässä työssäni pyrkinyt osoittamaan, että ne ovat monitahoisia tutkimuskohteita, joilla finiittisten lauseiden ohella on annettavaa kielen teorioille.

Lähteet

- AALTO, SEIJA 1971: Huomioita nykyromaanien ja -novellien vaillinaisista lauseista. – *Virittäjä* 75 s. 336–340.
- ALHONIEMI, ALHO 1975: Eräistä suomen kielen paikallissijojen keskeisistä käyttötavoista. – *Sananjalka* 17 s. 5–24.
- ALHONIEMI, ALHO 1979: Suomen kielen *l*- ja *s*-sijojen oppositiosta. – Jussi Kallio, Kaisa Häkkinen & Leena Kytömäki (toim.), *Sanomia. Juhlakirja Eeva Kangasmaa-Minnin 60-vuotispäiväksi 14.4.1979* s. 89–105. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 9. Turku: Turun yliopisto.
- BOAS, HANS C. 2002: On constructional polysemy and verbal polysemy in Construction Grammar. – Vida Samiian (toim.), *Proceedings of the 2000 western conference on linguistics* s. 126–139. Vol. 12. Fresno: Department of Linguistics, California State University, Fresno.
- BOAS, HANS C. 2003: *A constructional approach to resultatives*. Stanford Monographs in Linguistics. Stanford: CSLI Publications.
- BOAS, HANS C. 2005: Determining the productivity of resultatives. A reply to Goldberg and Jackendoff. – *Language* 81 s. 448–464.
- CONON, LARS 1973: *Rubrikspråket på Dagens Nyheter's förstasidor I–II*. Acta Universitatis Upsaliensis, Studia Philologiae Scandinavicae Upsaliensia 8. Uppsala: Uppsala Universitet.
- CROFT, WILLIAM 2001: *Radical Construction Grammar. Syntactic theory in typological perspective*. Oxford: Oxford University Press.
- CROFT, WILLIAM 2007: Construction Grammar. – Dirk Geeraerts & Hubert Cuyckens (toim.), *The Oxford handbook of cognitive linguistics* s. 463–508. Oxford: Oxford University Press.
- CROFT, WILLIAM – CRUSE, D. ALAN (toim.) 2004: *Cognitive linguistics*. Cambridge Textbooks in Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press.
- ENKVIST, NILS ERIK 1975: *Tekstilingvistiikan peruskäsitteitä*. Helsinki: Gaudeamus.
- EVANS, VYVYAN – GREEN, MELANIE 2006: *Cognitive linguistics. An introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- FILLMORE, CHARLES J. 1968: The case for case. – Emmon Bach & Robert T. Harms (toim.), *Universals in linguistic theory* s. 1–88. London: Holt, Rinehart & Winston.
- FILLMORE, CHARLES J. 1977: Topics in lexical semantics. – Roger W. Cole (toim.), *Current issues in linguistic theory* s. 76–138. Bloomington: Indiana University Press.
- FILLMORE, CHARLES J. 1982: Frame semantics. – The Linguistic Society of Korea (toim.), *Linguistics in the morning calm. Selected papers from SICOL-1981* s. 111–137. Seoul: Hanshin.
- FRIED, MIRJAM – ÖSTMAN, JAN-OLA 2004: Construction Grammar. A thumbnail sketch. – Mirjam Fried & Jan-Ola Östman (toim.), *Construction Grammar in a cross-language perspective* s. 11–86. Constructional Approaches to Language 2. Amsterdam: John Benjamins.

- GEERAERTS, DIRK – CUYCKENS, HUBERT (toim.) 2007: *The Oxford handbook of cognitive linguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- GOLDBERG, ADELE E. 1995: *Constructions. A Construction Grammar approach to argument structure*. Cognitive Theory of Language and Culture. Chicago: The University of Chicago Press.
- GOLDBERG, ADELE E. 1998: Patterns of experience in patterns of language. – Michael Tomasello (toim.), *The new psychology of language. Cognitive and functional approaches to language structure* s. 203–220. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- GOLDBERG, ADELE E. 2005: Argument realization. The role of constructions, lexical semantics and discourse factors. – Jan-Ola Östman & Mirjam Fried (toim.), *Construction Grammars. Cognitive grounding and theoretical extensions* s. 17–43. Constructional Approaches to Language 3. Amsterdam: John Benjamins.
- GOLDBERG, ADELE E. 2006: *Constructions at work. The nature of generalization in language*. Oxford: Oxford University Press.
- GOLDBERG, ADELE E. 2010: Verbs, constructions, and semantic frames. – Malka Rappaport Hovav, Edit Doron & Ivy Sichel (toim.), *Lexical semantics, syntax, and event structure* s. 39–58. Oxford Studies in Theoretical Linguistics 27. Oxford: Oxford University Press.
- GOLDBERG, ADELE E. – AUWERA, JOHAN VAN DER 2012: This is to count as a construction. – *Folia Linguistica* 46 s. 109–132.
- GOLDBERG, ADELE E. – JACKENDOFF, RAY 2004: The English resultative as a family of constructions. – *Language* 80 s. 532–568.
- HAKALA, MERVI 1988: *Otsakirjoituksista otsikoihin. Tyrvään Sanomien otsikointi vuosina 1894–1986*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- HAKANEN, AIMO 1972: Normaalityylä ja eksistentiaalityylä. – *Sananjalka* 14 s. 36–76.
- HAKULINEN, AULI 1978: Nollien syntaksia. – Alho Alhoniemi, Jussi Kallio, Mauno Koski, Päivi Rintala & Kalevi Wiik (toim.), *Rakenteita. Juhlakirja Osmo Ikolan 60-vuotispäiväksi 6.2.1978* s. 233–253. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 6. Turku: Turun yliopisto.
- HAKULINEN, AULI – KARLSSON, FRED 1979: *Nyky-suomen lauseoppia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 350. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HALLIDAY, M. A. K. 1994: *An introduction to functional grammar*. Toinen painos. London: Arnold.
- HANKALA, MARI 1994: *Helsingin Sanomien kuvatekstit. Havainnot kuvatekstien rakenteesta, luettavuudesta, tehtävistä sekä suhteesta kuvaan*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- HASPELMATH, MARTIN 1993: *A grammar of Lezgian*. Mouton Grammar Library 9. Berlin: Mouton de Gruyter.
- HEIKKILÄ, ELINA 2006: *Kuvan ja tekstin välissä. Kuvateksti uutiskuvan ja lehtijutun elementtinä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1065. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- HEIKKINEN, VESA 1999: *Ideologinen merkitys kriittisen tekstintutkimuksen teoriassa ja käytännössä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 728. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HELASVUO, MARJA-LIISA 1991: Syntaktiset rakenteet kertomuksen jäsennyksen osoittimina. – *Virittäjä* 95 s. 33–47.
- HELASVUO, MARJA-LIISA 2001: *Syntax in the making. The emergence of syntactic units in Finnish conversation*. Studies in Discourse and Grammar 9. Amsterdam: John Benjamins.
- HELASVUO, MARJA-LIISA – HUUMO, TUOMAS 2010: Mikä subjekti on? – *Virittäjä* 114 s. 165–195.
- HERLIN, ILONA – HONKANEN, SUVI 2001: Intransitiiviverbit. – Pentti Leino, Ilona Herlin, Suvi Honkanen, Lari Kotilainen, Jaakko Leino & Maija Vilkkumaa, *Roolit ja rakenteet. Henkilöviitteinen allatiivi Biblian verbikonstruktioissa* s. 343–401. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 813. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HIRVINEN, ANNIKKI 1984: *Helsingin Sanomien ja Keskisuomalaisen urheiluaiheisten otsikoiden erityispiirteitä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- HONKA-HALLILA, ARI 1984: *Helsingin Sanomien uutisotsikoiden syntaksia*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos.
- HUHTINEN, HANNU 1975: *Sanomalehtien uutissanomien otsikot viestinnän osakielenä*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston suomen kielen laitos.
- HUUMO, TUOMAS 1996: Domain shifts and the grammaticalization of case. A case study of the Finnish adessive. – *Folia Linguistica Historica* 17 s. 73–96.
- HUUMO, TUOMAS 1997a: *Lokatiivit lauseen semanttisessa tulkinnassa. Ajan, omistajan, paikan ja tilan adverbiaalien keskinäiset suhteet suomen kielessä*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 55. Turku: Turun yliopisto.
- HUUMO, TUOMAS 1997b: Partitiivisubjekti ja tilajatkumot. – *Sananjalka* 39 s. 65–97.
- HUUMO, TUOMAS 1999: Kieltolauseen partitiivisubjektin semantiikkaa – *Sananjalka* 41 s. 21–42.
- HUUMO, TUOMAS 2003: Incremental existence. The world according to the Finnish existential sentence. – *Linguistics* 41 s. 461–493.
- HUUMO, TUOMAS – SIVONEN, JARI 2010: Leonard Talmy. Kognitiivisen kielitieteen klassikko. – Pentti Haddington & Jari Sivonen (toim.), *Kielentutkimuksen modernit klassikot. Kognitiivinen ja funktionaalinen kielitiede* s. 19–40. Helsinki: Gaudeamus.
- HYNÖNEN, EMMI tulossa: Suomen essiivi tilan ilmaisimena. Väitöskirjan käsikirjoitus.
- ISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 950. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- ITKONEN, TERHO 1976: *Erään sijamuodon ongelmia*. Opuscula Instituti Linguae Fennicae, Universitas Helsingiensis 53. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- JAAKOLA, MINNA 2004: *Suomen genetiivi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 995. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- JOKINEN, SARI 1993: *Naistenlehtien otsikkokielen analyysia*. Laudaturtutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- KANGASHARJU, HELENA 1980: *Suomalaisten uutisotsikoiden syntaksia ja semantiikkaa*. Laudaturtutkielma. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- KANGASMAA-MINN, EEVA 1972: Genetiivin funktioista. – *Sananjalka* 14 s. 27–35.
- KANGASMAA-MINN, EEVA 1984: Tense, aspect and Aktionsarten in Finno-Ugrian. – Casper de Groot & Hannu Tommola (toim.), *Aspect bound. A voyage into the realm of Germanic, Slavonic and Finno-Ugrian aspectology* s. 77–93. Dordrecht: Foris.
- KANGASMAA-MINN, EEVA 1999: *Mitä tulikaan sanotuksi. Omakohtaisia kielitieteellisiä oivalluksia*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 61. Turku: Turun yliopisto.
- KARLSSON, FRED 2008: *Yleinen kielitiede*. Uudistettu laitos. Helsinki: Gaudeamus.
- KAY, PAUL – FILLMORE, CHARLES J. 1999: Grammatical constructions and linguistic generalizations. The *What's X doing Y?* construction. – *Language* 75 s. 1–33.
- KITTILÄ, SEPPÖ 2005: Remarks on involuntary agent constructions. – *Word* 56 s. 381–419.
- KITTILÄ, SEPPÖ – VÄSTI, KATJA – YLIKOSKI, JUSSI 2011: Introduction. – Seppo Kittilä, Katja Västi & Jussi Ylikoski (toim.), *Case, animacy and semantic roles* s. 1–26. Typological Studies in Language 99. Amsterdam: John Benjamins.
- KOMPPA, JOHANNA 2006: Urheilutunnelmaa. – Salla Kurhila & Anne Mäntynen (toim.), *Tunnetta mukana. Kirjoituksia Jyrki Kalliokosken 50-vuotispäivän kunniaksi* s. 74–90. Kieli 17. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- KOPOTEV, MIKHAIL 2007a: What a difference a verb makes! Russian and Finnish verbless sentences. – Marja Nenonen & Sinikka Niemi (toim.), *Collocations and idioms 1. Papers from the first Nordic conference on syntactic freezes, Joensuu, May 19-20, 2006* s. 177–192. Studies in Languages, University of Joensuu, vol. 41. Joensuu: Joensuu University Press.
- KOPOTEV, MIKHAIL 2007b: Where Russian syntactic zeros start. Approaching Finnish? – Juhani Nuorluoto (toim.), *Topics on the ethnic, linguistic and cultural making of the Russian North* s. 116–137. Slavica Helsingiensia 32. Helsingin yliopisto.
- KOTILAINEN, LARI 1999: *Ihminen paikkana. Henkilöviitteisten paikallissijailmausten semantiikkaa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- KOTILAINEN, LARI 2001a: Verbiryhmät. – Pentti Leino, Ilona Herlin, Suvi Honkanen, Lari Kotilainen, Jaakko Leino & Maija Vilkkumaa, *Roolit ja rakenteet. Henkilöviitteinen allatiivi Biblian verbikonstruktioissa* s. 104–124. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 813. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KOTILAINEN, LARI 2001b: *Antaa*-verbi ja tyypillinen antaminen. – Pentti Leino, Ilona Herlin, Suvi Honkanen, Lari Kotilainen, Jaakko Leino & Maija Vilkkumaa, *Roolit ja rakenteet. Henkilöviitteinen allatiivi Biblian verbikonstruktioissa* s. 125–167. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 813. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- KOTILAINEN, LARI 2005: Lähikonstruktioiden dynamiikkaa. *Mikäs on ollessa, mikäs on olla ja mikäs on ollakseen*. – Ilona Herlin & Laura Visapää (toim.), *Elävä kielioppi. Suomen infiniittisten rakenteiden dynamiikkaa* s. 39–71. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1021. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KOTILAINEN, LARI 2007a: *Kiellon lumo. Kieltoverbitön kieltokonstruktio ja sen kiteytyminen*. Suomi 193. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- KOTILAINEN, LARI 2007b: *Konstruktioiden dynamiikkaa*. Väitöskirja. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19645/konstruk.pdf?sequence=2>
- LANGACKER, RONALD W. 1987: *Foundations of Cognitive Grammar. Volume I. Theoretical prerequisites*. Stanford: Stanford University Press.
- LANGACKER, RONALD W. 1991: *Foundations of Cognitive Grammar. Volume II. Descriptive application*. Stanford: Stanford University Press.
- LANGACKER, RONALD W. 1999: *Grammar and conceptualization*. Cognitive Linguistic Research 14. Berlin: Mouton de Gruyter.
- LANGACKER, RONALD W. 2005: Integration, grammaticization, and constructional meaning. – Mirjam Fried & Hans C. Boas (toim.), *Grammatical constructions. Back to the roots* s. 157–189. Constructional Approaches to Language 4. Amsterdam: John Benjamins.
- LANGACKER, RONALD W. 2008: *Cognitive Grammar. A basic introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- LANGENDONCK, WILLY VAN 1998: The dative in Latin and the indirect object in Dutch. – Willy Van Langendonck & William Van Belle (toim.), *The dative. Volume 2. Theoretical and contrastive studies* s. 211–259. Case and Grammatical Relations Across Languages 3. Amsterdam: John Benjamins.
- LARIJAVAARA, MATTI 1991: Aspektuaalisen objektin synty. – *Virittäjä* 95 s. 372–408.
- LEECH, GEOFFREY N. 1963: Disjunctive grammar in British television advertising. – *Studia Neophilologica* 35 s. 256–264.
- LEECH, GEOFFREY N. 1966: *English in advertising. A linguistic study of advertising in Great Britain*. London: Longman.
- LEINO, JAAKKO 2001a: Antamiskehys kognitiivisena konstruktiona. – Pentti Leino, Ilona Herlin, Suvi Honkanen, Lari Kotilainen, Jaakko Leino & Maija Vilkkumaa, *Roolit ja rakenteet. Henkilöviitteinen allatiivi Biblian verbikonstruktioissa* s. 67–103. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 813. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEINO, JAAKKO 2001b: Antamiskehysten laajentumat. – Pentti Leino, Ilona Herlin, Suvi Honkanen, Lari Kotilainen, Jaakko Leino & Maija Vilkkumaa, *Roolit ja rakenteet. Henkilöviitteinen allatiivi Biblian verbikonstruktioissa* s. 220–257. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 813. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEINO, JAAKKO 2001c: Permissiivisyys: infinitiivit. – Pentti Leino, Ilona Herlin, Suvi Honkanen, Lari Kotilainen, Jaakko Leino & Maija Vilkkumaa, *Roolit ja rakenteet. Henkilöviitteinen allatiivi Biblian verbikonstruktioissa* s. 258–314. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 813. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- LEINO, JAAKKO 2003: *Antaa sen muuttua. Suomen kielen permissiivirakenne ja sen kehitys.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 900. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEINO, JAAKKO 2005: Frames, profiles and constructions. Two collaborating CGs meet the Finnish Permissive Construction. – Jan-Ola Östman & Mirjam Fried (toim.), *Construction Grammars. Cognitive groundings and theoretical extensions* s. 89–120. Constructional Approaches to Language 3. Amsterdam: John Benjamins.
- LEINO, JAAKKO 2010a: Adele E. Goldberg. Väitöskirjalla klassikoksi. – Pentti Haddington & Jari Sivonen (toim.), *Kielentutkimuksen modernit klassikot. Kognitiivinen ja funktionaalinen kielitiede* s. 71–97. Helsinki: Gaudeamus.
- LEINO, JAAKKO 2010b: Results, cases, and constructions. Argument structure constructions in English and Finnish. – Hans C. Boas (toim.), *Contrastive studies in Construction Grammar* s. 103–135. Constructional Approaches to Language 10. Amsterdam: John Benjamins.
- LEINO, PENTTI 1989: Paikallissijat ja suhdessäntö. Kognitiivisen kieliopin näkökulma. – *Virittäjä* 93 s. 161–219.
- LEINO, PENTTI 1991: *Lauseet ja tilanteet. Suomen objektin ongelmia.* Suomi 160. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEINO, PENTTI 1993: *Polysemia – kielen moniselitteisyys. Suomen kielen kognitiivista kielioppia 1.* Kieli 7. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- LEINO, PENTTI 1994: Morfeemien polysemia. – Pentti Leino & Tiina Onikki (toim.), *Näkökulmia polysemiaan* s. 11–35. Kieli 8. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- LEINO, PENTTI 2001a: Verbit, konstruktiot ja lausetyypit. – Pentti Leino, Ilona Herlin, Suvi Honkanen, Lari Kotilainen, Jaakko Leino & Maija Vilkkumaa, *Roolit ja rakenteet. Henkilöviitteinen allatiivi Biblian verbikonstruktioissa* s. 11–66. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 813. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEINO, PENTTI 2001b: Konstruktiot. – Pentti Leino, Ilona Herlin, Suvi Honkanen, Lari Kotilainen, Jaakko Leino & Maija Vilkkumaa, *Roolit ja rakenteet. Henkilöviitteinen allatiivi Biblian verbikonstruktioissa* s. 402–455. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 813. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEINO, PENTTI – HELASVUO, MARJA-LIISA – LAUERMA, PETRI – NIKANNE, URPO – ONIKKI, TIINA 1990: *Suomen kielen paikallissijat konseptuaalisessa semantiikassa.* Kieli 5. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- LEINO, PENTTI – HERLIN, ILONA – HONKANEN, SUVI – KOTILAINEN, LARI – LEINO, JAAKKO – VILKKUMAA, MAIJA 2001: *Roolit ja rakenteet. Henkilöviitteinen allatiivi Biblian verbikonstruktioissa.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 813. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LESKINEN, JUHA 1990: *Suomen kielen inkongruentit instruktiivirakenteet ja niiden tausta.* Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 536. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- LEVIN, BETH – RAPPAPORT HOVAV, MALKA 2005: *Argument realization.* Research Surveys in Linguistics. Cambridge: Cambridge University Press.

- MAKKONEN-CRAIG, HENNA 2005: *Toimittajan läsnäolo sanomalehtitekstissä. Näkökulmia suomen kielen dialogisiin passiivilauseisiin*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1026. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MAKKONEN-CRAIG, HENNA 2006: Affekti ja lauserakenne. Kaunokirjallisten tekstien syntaktisia rakenteita. – Salla Kurhila & Anne Mäntynen (toim.), *Tunnetta mukana. Kirjoituksia Jyrki Kalliokosken 50-vuotispäivän kunniaksi* s. 91–123. Kieli 17. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.
- MALCHUKOV, ANDREJ L. 2008: Animacy and asymmetries in differential case marking. – *Lingua* 118 s. 203–221.
- MICHAELIS, LAURA A. 2003: Word meaning, sentence meaning, and syntactic meaning. – Hubert Cuyckens, René Dirven & John R. Taylor (toim.), *Cognitive approaches to lexical semantics* s. 163–209. Cognitive Linguistics Research 23. Berlin: Mouton de Gruyter.
- MÄRDH, INGRID 1980: *Headlines. On the grammar of English frontpage headlines*. Lund Studies in English 58. Lund: CWK Gleerup.
- NIEMIKORPI, ANTERO 1994: Otsikkokieli – epäkieltäkö? Havainnot kielen fragmentaarista ilmauksesta. – Irma Sorvali (toim.), *Kääntämisen tutkimuksen päivät Oulussa 14.–15.12.1993* s. 92–100. Meddelanden från institutionen för nordiska språk vid Uleåborgs universitet, Serie B nr 18. Oulu: Oulun yliopisto.
- NIKANNE, URPO 1986: *Suomen ablatiivin ja allatiivin semantiikkaa Ray Jackendoffin semanttisen mallin avulla tarkasteltuna*. Laudaturtutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- NIKANNE, URPO 1987: *Rajoittunut mieli. Tutkimus lausesemantiikasta, erityisesti suomen ulkopaikallissijoista*. Lisensiaatintyö. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- NK = IKOLA, OSMO (toim.) 1991: *Nykysuomen käsikirja*. Kolmas uudistettu laitos. Espoo: Weilin+Göös
- NURMINEN, TUULA 1994: *Muuttuva uutisotsikko. Tutkimus Helsingin Sanomien ja Päivälehdien pääuutissivujen otsikkokielestä 100 vuoden ajalta*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- OJUTKANGAS, KRISTA 2003: Suuntaa ilmaisevat adverbialit, suhdessäntö ja käsin. ”Ikkunointiin” perustuva analyysi. – *Viritäjä* 107 s. 162–184.
- ONIKKI-RANTAJÄÄSKÖ, TIINA 2001: *Sarjoja. Nykysuomen paikallissijaiset olotilan-ilmaukset kielen analogisuuden ilmentäjinä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 817. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- ONIKKI-RANTAJÄÄSKÖ, TIINA 2010: Ronald W. Langacker ja kognitiivisen kielitieteen perusta. – Pentti Haddington & Jari Sivonen (toim.), *Kielentutkimuksen modernit klassikot. Kognitiivinen ja funktionaalinen kielitiede* s. 41–70. Helsinki: Gaudeamus.
- PAANANEN, HELI 1969: *Predikaatittomat lauseet nykyisessä kirjasuomessa*. Laudaturtutkielma. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitos.
- PAJUNEN, ANNELI 2001: *Argumenttirakenne. Asiantilojen luokitus ja verbien käyttäytyminen suomen kielessä*. Suomi 187. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- PANTERMÖLLER, MARKO 2010: *Der finnische Abessiv. Ein Kasus zwischen spontanem Wandel und gezielter Sprachplanung*. Veröffentlichungen der Societas Uralo-Altaica 80. Wiesbaden: Harrassowitz.
- PARVINEN, KERTTU 1978: *Informaattiorakenteesta sanomalehtien otsikkokielessä*. Pro gradu -tutkielma. Joensuun korkeakoulu.
- PAUKKUNEN, ULLA 2002: *Helsingin Sanomien ja Postimees-lehden uutisotsikoiden syntaksia ja semantiikkaa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen ja saamen kielen ja logopedian laitos.
- PEKKARINEN, OUTI 2000: *Tehdaspalossa suurvahingot Pietarsaarella. Paikallissijojen syntaksia ja semantiikkaa lehtiotsikoissa*. Pro gradu -tutkielma. Vaasan yliopiston nykysuomen ja kääntämisen laitos.
- PENTTILÄ, AARNI 1963: *Suomen kielioppi*. Toinen, tarkistettu painos. Porvoo: WSOY.
- PETRUCK, MIRIAM R. L. 1996: Frame semantics. – Jef Verschueren, Jan-Ola Östman, Jan Blommaert & Chris Bulcaen (toim.), *Handbook of pragmatics. 1996 installment*. Amsterdam: John Benjamins.
- PIUTULA, KAINO 1975: *Otsikkokielen kehitystendenssejä. Uuden Suomen ja sen edeltäjien otsikointi vuosina 1849–1970*. Laudaturtutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- PÄLSI, MARJA 2000: Finnish resultative sentences. – *SKY Journal of Linguistics* 13 s. 211–250.
- RAUKKO, JARNO 2002: Pitämisen polysemia. Miten koehenkilöt hahmottavat *pitää*-verbin merkitystyyppettä. – *Virittäjä* 106 s. 354–374.
- RICE, SALLY – KABATA, KAORI 2007: Crosslinguistic grammaticalization patterns of the ALLATIVE. – *Linguistic Typology* 11 s. 451–514.
- RUPPENHOFER, JOSEF – MICHAELIS, LAURA A. 2010: A constructional account of genre-based argument omissions. – *Constructions and Frames* 2 s. 158–184.
- RÄSÄNEN, MATTI 2010: *Päivä päivältä enemmän ja enemmän. Suomen toistokonstruktioita*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- RÖNKKÖ, SIRPA 1985: *Sanomalehdistön otsikkokieli*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- SCHNEIDER, KRISTINA 2000: The emergence and development of headlines in British newspapers. – Friedrich Ungerer (toim.), *English media texts – past and present. Language and textual structure* s. 45–65. Pragmatics & Beyond New Series 80. Amsterdam: John Benjamins.
- SIITONEN, JAANA 2003: *Sinilevää Hervantajärvessä. Lauseotsikot ja finiittiverbitömät otsikot vertailtavina*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- SIMON-VANDENBERGEN, ANNE-MARIE 1981: *The grammar of headlines in The Times 1870–1970*. Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België 95. Brussels: Paleis der Academiën.
- SIRO, PAAVO 1956: *Die finnischen Lokalkasus als Bestimmungen des Verbuns. Untersuchungen zur finnischen Syntax*. Turun yliopiston julkaisuja, sarja B osa 57. Turku: Turun yliopisto.
- SIRO, PAAVO 1964: *Suomen kielen lauseoppi*. Helsinki: Tietosanakirja.

- SIRO, PAAVO 1974: Eksistentiaalilauseen hämähäkinverkkoa. – *Virittäjä* 78 s. 35–46.
- SIROLA, MAIJA 2008: *Komitatiivi nykysuomessa. Sijan typologista ja areaalista taustaa sekä sen ilmaiset merkitykset Helsingin Sanomien korpuksessa*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos.
- SIROLA-BELLIARD, MAIJA 2011: Is there a future for the Finnish comitative? Arguments against the putative synonymy of the comitative case *-ine* and the postposition *kanssa*. – Seppo Kittilä, Katja Västi & Jussi Ylikoski (toim.), *Case, animacy and semantic roles* s. 135–153. Typological Studies in Language 99. Amsterdam: John Benjamins.
- SIROLA-BELLIARD, MAIJA tulossa: *Komitatiivi suomessa. -ine, kanssa ja kaa*. Väitöskirjan käsikirjoitus.
- SMIT, MERLIJN DE 2011: Sorolaisen *Postillan* allatiivi- ja adessiivipäätteistä. – *Virittäjä* 115 s. 576–597.
- SORSA, RIITTA-LEENA 1983: *Havaintoja Suur-Keuruun Sanomien otsikkokielestä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.
- SPOELMAN, MARIANNE tulossa: Prior linguistic knowledge matters. The use of the partitive case in Finnish learner language. Väitöskirjan käsikirjoitus.
- STRAUMANN, HEINRICH 1935: *Newspaper headlines. A study in linguistic method*. London: George Allen & Unwin.
- STRØMNES, FRODE J. 1974: To be is not always to be. The hypothesis of cognitive universality in the light of studies on elliptic language behaviour. – *Scandinavian Journal of Psychology* 15 s. 89–98.
- SUOMINEN, TAPANI 1970: *Sanomalehtien tekstiilimainosten kielestä ja tyylistä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- SWART, PETER DE – LAMERS, MONIQUE – LESTRADE, SANDER 2008: Animacy, argument structure, and argument encoding. – *Lingua* 118 s. 131–140.
- SÄRKKÄ, K. SINIKKA 1971: *Vuoden 1968 Helsingin kunnallisvaalien sanomalehtien ilmoitusten kielestä ja tyylistä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- SÄRKKÄ, TAUNO 1969: *Itämerensuomalaisten kielten eksessiivi*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 291. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- TALMY, LEONARD 2000a: *Toward a cognitive semantics. Volume I. Concept structuring systems*. Cambridge: The MIT Press.
- TALMY, LEONARD 2000b: *Toward a cognitive semantics. Volume II. Typology and process in concept structuring*. Cambridge: The MIT Press.
- TELEMAN, ULF – HELLBERG, STAFFAN – ANDERSSON, ERIK 1999: *Svenska Akademiens grammatik 4. Satsar och meningar*. Stockholm: Svenska Akademiens, Norstedts Ordbok.
- TOSSAVAINEN, MAUNO 1976: *Helsingin Sanomien uutisten otsikkokielen pääpiirteitä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston suomen kielen laitos.

- VAHTERA, RALF 1996: Kontrastiivista otsikkotypologiaa. Suomen- ja ruotsinkielisten sanomalehtien otsikoiden kielellisen rakenteen vertailua. – Irma Sorvali (toim.), *Kääntämisentutkimuksen päivät Oulussa 12.12.1995* s. 40–57. Meddelanden från institutionen för nordiska språk vid Uleåborgs universitet, Serie B nr 20. Oulu: Oulun yliopisto.
- VAHTERA, RALF 1999: Kvasifragmentit suomen- ja ruotsinkielisten sanomalehtien otsikoissa. – Rune Ingo, Oili Karihalme, Christer Laurén, Henrik Nikula & Jukka Tiusanen (toim.), *Erikoiskielet ja käännösteoria. Kieli ja retoriikka. VAKKI-symposiumi XIX. Vaasa 13.–14.2.1999* s. 364–373. Vaasan yliopiston käännösteorian ja ammattikielten tutkijaryhmän julkaisut N:o 25. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- VAHTERA, RALF 2005: Suomen- ja ruotsinkielisten sanomalehtiotsikoiden staattisuudesta ja dynaamisuudesta. – Irma Sorvali (toim.), *XIII Kääntämisentutkimuksen päivät Oulussa 9.12.2004* s. 29–43. Acta Universitatis Ouluensis, Series B Humaniora 60. Oulu: Oulun yliopisto.
- VAHTERA, RALF 2009: *Otsikkorakenteita. Kontrastiivinen tutkimus suomen- ja ruotsinkielisten sanomalehtien syntaktis-semanttisista otsikkotyypeistä*. Acta Wasaensia No 209, Kielitiede 41. Vaasa: Vaasan yliopisto.
- VIINIKKA, JENNI 2011: *Kuoleman kielissä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- VILKKUMAA, MAIJA 2001: Antaminen, tiedottaminen ja siirtäminen. – Pentti Leino, Ilona Herlin, Suvi Honkanen, Lari Kotilainen, Jaakko Leino & Maija Vilkkumaa, *Roolit ja rakenteet. Henkilöviitteinen allatiivi Biblian verbikonstruktioissa* s. 168–219. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 813. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VILKUNA, MARIA 1989: *Free word order in Finnish. Its syntax and discourse functions*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 500. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VILKUNA, MARIA 2000: *Suomen lauseopin perusteet*. Toinen, korjattu painos. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 90. Helsinki: Edita.
- VISAPÄÄ, LAURA 2002: *Finiittiverbitömiä infinitiivikonstruktioiden affektisista käytöistä ja rakenteesta*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- VISAPÄÄ, LAURA 2005: Alastomat, inhimilliset infinitiivit. Kahden infinitiivikonstruktion pragmaattinen ja morfosyntaktinen analyysi. – Ilona Herlin & Laura Visapää (toim.), *Elävä kielioppi. Suomen infiniittisten rakenteiden dynamiikkaa* s. 72–98. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1021. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VISAPÄÄ, LAURA 2008: *Infinitiivi ja sen infiniittisyys. Tutkimus suomen kielen itsenäisistä A-infinitiivikonstruktioista*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1181, Tiede. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- VUORINIEMI, JORMA 1973: *Ollin kieli nyky-suomen kuvastimena. Semanttis-interpretatiivinen tutkimus*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 312. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- VÄSTI, KATJA 2005: *Predikaattittomat otsikot*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston suomen kielen, informaatiotutkimuksen ja logopedian laitos.
- YLIPARTANEN, TUOMO 2001: *Pohjolan Sanomien etusivuotsikoitten lausemaisuus vuosina 1915–2000*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos.
- YLI-VAKKURI, VALMA 1986: *Suomen kieliopillisten muotojen toissijainen käyttö*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 28. Turku: Turun yliopisto.
- ÅKERMALM, ÅKE 1965: *Rubriksvenska och andra studier*. Skrifter utgivna av Modersmåls-lärarnas Förening 100. Falköping: Gleerups.
- ÖSTMAN, JAN-OLA 1988: Konstruktiokielioppi. – *SKY 1988* s. 173–187.
- ÖSTMAN, JAN-OLA 2005: Construction discourse. A prolegomenon. – Jan-Ola Östman & Mirjam Fried (toim.), *Construction Grammars. Cognitive grounding and theoretical extensions* s. 121–144. *Constructional Approaches to Language* 3. Amsterdam: John Benjamins.
- ÖSTMAN, JAN-OLA – FRIED, MIRJAM 2004: Historical and intellectual background of Construction Grammar. – Mirjam Fried & Jan-Ola Östman (toim.), *Construction Grammar in a cross-language perspective* s. 1–10. *Constructional Approaches to Language* 2. Amsterdam: John Benjamins.
- ÖSTMAN, JAN-OLA – FRIED, MIRJAM (toim.) 2005a: *Construction Grammars. Cognitive grounding and theoretical extensions*. *Constructional Approaches to Language* 3. Amsterdam: John Benjamins.
- ÖSTMAN, JAN-OLA – FRIED, MIRJAM 2005b: The cognitive grounding of Construction Grammar. – Jan-Ola Östman & Mirjam Fried (toim.), *Construction Grammars. Cognitive grounding and theoretical extensions* s. 1–13. *Constructional Approaches to Language* 3. Amsterdam: John Benjamins.

Liite 1. KOHDE-konstruktion parafrasitesti.

äidinkieli: _____ pääaine/koulutusohjelma: _____

Miten ilmaisisit saman asian toisin sanoin, kokonaisella lauseella?

Ratsastajille paikka SLU:n hallitukseen

Kristillisille vapaat kädet

Varkaille iso saalis raviradalta

Vangituille vanhemmille korvauksia

Lapsiperheille erävoitto

JOT:lle tytärtyhtiö Unkariin

Sysikaskelle palkinto rauhantyöstä

Vammaisille sata tukihenkilöä

Palokunnille kiitos ripeästä toiminnasta

Lähipoliisille Trabant

Liikenteen vaarantajalle vankeutta

Alieneille pizzaa ja pastaa

Liikuntatoimelle koordinaattori

Nettiriippuvaisille terapiaa

Kaupunginorkesterille rahaa

Punaiselle ristille yhteissuunnitelma

Japanin kruununprinsessalle keskenmeno

Valmentajalle haikeat jäähyväiset

Haloselle vaalipiste myös Ouluun

Suomelle ei vielä kukaan omaa EU-virastoa?

Liite 2. LÄHDE-konstruktion parafrasitesti.

äidinkieli: _____ pääaine/koulutusohjelma: _____

Miten ilmaisisit saman asian kokonaisella lauseella?

Oikeusasiamieheltä huomautus

Kaupungilta tilat grillihiilitehtaalle

Suomelta uusi ehdotus kriisinhallintaan

Australialta pahoittelu alkuperäisväestölle

STTK:lta 17 alaa ratkaisulautakuntaan

Haukiputaalta ei Linnanmaan uimahallille

EBRD:ltä lainoja Viroon

Hectorilta uusi levy hitaasti

Koulupojalta käsi Vilppulan sahalla

Meritalta lisäaikaa Norjalle

Unkarilaisilta Vojvodinalle itsehallintomalli

Suurpankilta herjaava tietokonevirus

Sisulta armeijalle kuormureita

Vasemmistolta ehdokas Lundhin seuraajaksi

Bill Clintonilta tuki Obamalle välikäden kautta

Osajulkaisuluettelo

1. VÄSTI, KATJA 2011a: A case in search of an independent life. Semantics of the initial allative in a Finnish verbless construction. – Seppo Kittilä, Katja Västi & Jussi Ylikoski (toim.), *Case, animacy and semantic roles* s. 65–109. Typological Studies in Language 99. Amsterdam: John Benjamins.
2. VÄSTI, KATJA 2012: Elävä LÄHDE: Alkuasemaisen ablatiivin merkitystyyppit verbittömässä konstruktiossa. – *Virittäjä* 116 s. 67–97.
3. VÄSTI, KATJA 2011b: Mihin verbittömien konstruktioiden merkitystyyppit perustuvat? Skemaattiset ja polyseemiset tapahtumanilmaukset. – *Sananjalka* 53 s. 34–60.
4. VÄSTI, KATJA – KITTILÄ, SEPPO painossa: Semantic roles and verbless constructions. A Finnish challenge for verb-centered approaches. – *Studies in Language*. (Based on ”Semantic roles and verbless constructions. A Finnish challenge for verb-centered approaches”. In *Studies in Language*. 2014. With kind permission by John Benjamins Publishing Company, Amsterdam & Philadelphia.)

Artikkelit on julkaistu uudelleen John Benjamins Publishing Companyn (1 ja 4), Kotikielen Seuran (2) ja Suomen Kielen Seuran (3) luvalla.

Osajulkaisut eivät sisälly väitöskirjan sähköiseen versioon.

92. Jomppanen, Marjatta (2009) Pohjoissaamen ja suomen perusinfinitiivi vertailussa *leat* ja *olla* -verbien yhteydessä
93. Saunavaara, Juha (2010) In search of suitable political leadership : Japanese conservatives in occupation plans and policies 1942–1947
94. Pulkkinen, Veijo (2010) Epäilyksen estetiikka : tekstuaalinen variaatio ja kirjallisen teoksen identiteetti
95. Niemelä, Maarit (2011) Resonance in storytelling: Verbal, prosodic and embodied practices of stance taking
96. Klintrup, Petra (2011) Kaksi tähteä – komeetta ja tähdenlento : suomalaisen naistenviihteen asemointia esimerkkeinä Hilja Valtonen ja Aino Räsänen
97. Paukkunen, Ulla-Maaria (2011) Lauseiden virrassa : peruskoulun yhdeksäsluokkalaiset lauseiden tulkitsijoina
98. Leiviskä, Janne (2011) Pohjois- ja Itä-Suomen elinkeinojen kehittäminen suomalaisen yhteiskunnan murroksessa : suurimpien puolueiden elinkeinopoliittikka 1951–1970
99. Nissilä, Leena (2011) Viron kielen vaikutus suomen kielen verbien ja niiden rektioiden oppimiseen
100. Hietasaari, Marita (2011) Totta, tarua vai narrinpeliä? : Lars Sundin Siklax-trilogian (meta)fiktiivinen historiankirjoitus
101. Kasanen, Mervi (2011) Yksityismetsänomistajien valinnat metsänhoidossa 2000-luvun Suomessa
102. Sarkki, Simo (2011) 'The site strikes back': multi-level forest governance and participation in northern Finland
103. Kurttila-Matero, Eeva (2011) School library: a tool for developing the school's operating culture
104. Taivalantti, Marjo (2012) Katkokset, jatkuvuudet ja sairauselitykset kainuulaisnaisten sepelvaltimotautikertomuksissa
105. Yu, Changrong (2012) Emotional display in argument, storytelling and teasing: A multimodal analysis
106. Suvanto, Anne (2012) Lapsi tarinaa rakentamassa : Kielihäiriöisten lasten kerrontataidot ja niiden kuntoutuminen

Book orders:

Granum: Virtual book store
<http://granum.uta.fi/granum/>

S E R I E S E D I T O R S

A
SCIENTIAE RERUM NATURALIUM

Senior Assistant Jorma Arhippainen

B
HUMANIORA

University Lecturer Santeri Palviainen

C
TECHNICA

Professor Hannu Heusala

D
MEDICA

Professor Olli Vuolteenaho

E
SCIENTIAE RERUM SOCIALIUM

University Lecturer Hannu Heikkinen

F
SCRIPTA ACADEMICA

Director Sinikka Eskelinen

G
OECONOMICA

Professor Jari Juga

EDITOR IN CHIEF

Professor Olli Vuolteenaho

PUBLICATIONS EDITOR

Publications Editor Kirsti Nurkkala

ISBN 978-952-62-0023-1 (Paperback)

ISBN 978-952-62-0024-8 (PDF)

ISSN 0355-3205 (Print)

ISSN 1796-2218 (Online)

